

Шанюк О.В.

ТАКТИКА

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Пояснення модифікованого символу

	Самохідна артилерія		Ракетна артилерія
	Артилерія ППО		Розвідка на броньованій техніці
	Інженерні підрозділи на броньованій базі		Механізована піхота на БТР
	Механізована піхота		Ремонтні підрозділи ППО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШАНЮК О.В.

ТАКТИКА

Конспект лекцій

Одеса
Одеський державний екологічний університет
2021

УДК + 355.4
III 20

Рекомендовано методичною радою Одеського державного екологічного університету Міністерства освіти і науки України як конспект лекцій (протокол №6 від 25. 03 . 2021 р.)

Шанюк О.В.

Тактика: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2021.
137 с.

Тактика – складова частина військового мистецтва, що включає теорію й практику підготовки й ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) і підрозділами різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ на суші, у повітрі й на морі. Призначений для курсантів денної форми навчання за спеціальністю 103 Науки про Землю.

ISBN 978-966-186-137-3

© Шанюк О.В., 2021
© Одеський державний екологічний університет, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ТЕМА 1. ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ. ОСНОВИ СУЧАСНОГО ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОГО БОЮ	8
ЗАНЯТТЯ 1 Призначення, організація і склад Збройних Сил України ...	8
1.1.1 Організаційна структура Збройних Сил України	8
1.1.2 Структура та завдання Сухопутних Військ Збройних Сил України ..	12
1.1.3 Структура та завдання Повітряних Сил Збройних Сил України	21
1.1.4 Структура та завдання Військово-Морських Сил Збройних Сил України.....	27
1.1.5 Сили спеціальних операцій Збройних Сил України	29
1.1.6 Десантно-штурмові війська Збройних Сил України	30
ЗАНЯТТЯ 2 Основи сучасного загальновійськового бою.....	31
1.2.1 Сутність загальновійськового бою.....	31
1.2.2 Принципи ведення бою	35
1.2.3 Підготовка і ведення загальновійськового бою.....	41
ТЕМА 2. МЕХАНІЗОВАНІ (ТАНКОВІ) ПІДРОЗДІЛИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК В ОБОРОНІ.....	44
ЗАНЯТТЯ 1 Механізований (танковий) взвод в обороні	44
2.1.1 Основи бойового застосування механізованих підрозділів (взвод в обороні).....	44
2.1.2 Організація оборонного бою.....	53
Контрольні питання.....	56
ЗАНЯТТЯ 2. Механізована (танкова) рота в обороні.....	57
2.2.1 Підготовка механізованої (танкової) роти до оборони.....	57
2.2.2 Ведення оборони	63
ЗАНЯТТЯ 3 Механізований (танковий) батальйон в обороні.....	65
2.3.1 Мета та завдання оборонних боїв.....	65
2.3.2 Побудова оборони батальйону.....	66
ТЕМА 3. МЕХАНІЗОВАНІ (ТАНКОВІ) ПІДРОЗДІЛИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК В НАСТУПІ	74
ЗАНЯТТЯ 1 Механізований (танковий) взвод у наступі.....	74
3.1.1 Способи наступу військ	75
3.1.2 Ведення наступу на противника, який обороняється	76
ЗАНЯТТЯ 2 Механізована (танкова) рота в наступі.....	91
3.2.1 Передбойовий порядок механізованої (танкової) роти	91
3.2.2 Організація наступу механізованої (танкової) роти.....	98
ЗАНЯТТЯ 3 Механізований (танковий) батальйон у наступі.....	101
3.3.1 Побудова передбойових порядків батальйону.....	101
3.3.2 Підготовка наступу.....	109
3.3.3 Ведення наступу на противника, що обороняється, з ходу.....	114
3.3.4 Ведення наступу з положення безпосереднього зіткнення із противником.....	120

ТЕМА 4 ВИДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ.....	123
ЗАНЯТТЯ 1 Технічне забезпечення.....	123
4.1.1 Види технічного забезпечення.....	123
4.1.2 Технічне обслуговування.....	124
ЗАНЯТТЯ 2 Тилове та медичне забезпечення.....	128
4.2.1 Тилове забезпечення.....	128
4.2.2 Медичне забезпечення.....	134
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	136

ВСТУП

Під впливом зміни способів ведення воєнних дій, що обумовлені прийняттям на озброєння військ (сил) нових видів зброї й засобів ураження, взаємозв'язок і взаємозалежність між стратегією, оперативним мистецтвом і тактикою стають більш багатогранними й динамічними.

Основні завдання тактики: вивчення закономірностей, характеру й змісту бою, розробка способів його підготовки й ведення; визначення найбільш ефективних способів застосування в бою засобів ураження й захисту; дослідження бойових властивостей і можливостей підрозділів, частин, з'єднань, визначення їх завдань і бойових порядків при веденні бойових дій і методів організації взаємодії між ними; вивчення ролі вогню, ударів і маневру в бою; розробка рекомендацій з управління військами (силами), їх бойового, спеціального й тилового забезпечення; вивчення сил і засобів противника і його прийомів ведення бою.

Кожний вид збройних сил, рід військ (сил) і вид спеціальних військ, а також військовий тил та інші частини мають свою тактику, що вивчає бойові властивості й можливості з'єднань, частин (кораблів) і підрозділів даного виду збройних сил, роду військ (сил), виду спеціальних військ, способи їх застосування та дій у бою самостійно або у взаємодії з іншими видами й родами військ.

Загальні закономірності і положення щодо підготовки та ведення бою з'єднаннями, частинами і підрозділами всіх видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ складають основи загальної теорії тактики.

Досліджуючи різноманітні умови ведення бою, тактика не дає готових рецептів. Вона виробляє тільки головні, найбільш важливі положення й правила, застосовуючи які, командир, виявляючи творчу ініціативу, приймає самостійне рішення, що відповідає конкретним умовам бойової обстановки.

Тактика Сухопутних Військ охоплює питання підготовки й ведення загальновійськового бою, успіх якого залежить від спільних зусиль всіх родів сухопутних і спеціальних військ; визначає роль, місце й завдання кожного роду військ у бою й, виходячи з їх бойових властивостей і можливостей, установлює порядок і способи їх бойового застосування.

Тактика повітряних сил – складова частина військового мистецтва Повітряних Сил (ПС), що включає теорію й практику підготовки й ведення бою авіаційним, протиповітряним з'єднанням, частиною, підрозділом, одиночним літаком (гелікоптером), зенітним ракетним комплексом. Тактика ПС почала розвиватися на початку ХХ ст. разом з появою військової авіації.

Тактика Військово-Морського флоту (ВМФ) – складова частина військово-морського мистецтва, що включає теорію й практику підготовки й ведення бою й інших видів бойових дій на морі з'єднаннями, частинами, підрозділами різних сил флоту. Тактика ВМФ зародилася в старовину із застосуванням гребного флоту, характерними рисами тактики якого були: прагнення вести бій у тиху погоду й недалеко від берега, застосування

зімкнутого строю й фронтального зіткнення кораблів, таранного удару, пізніше (V-IV ст. до н.е.) і абордажу.

Тактика – складова частина військового мистецтва, що включає теорію й практику підготовки й ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) і підрозділами різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ на суші, у повітрі й на морі. Тактика охоплює вивчення, розробку, підготовку й ведення всіх видів бойових дій: наступу, оборони, зустрічного бою, перегрупувань тощо.

У тактиці необхідно розрізняти такі поняття: тактичні дії, види тактичних дій і їх форми.

Тактичні дії – організовані дії підрозділів, частин і з'єднань при виконанні поставлених завдань.

Основні види тактичних дій: оборона, наступ, пересування, розташування.

Основні форми тактичних дій: бій, удар і маневр.

Бій є об'єктом дослідження тактики або тактичного мистецтва.

Теорія тактики вивчає закономірності, характер, способи підготовки та ведення бою з'єднаннями, частинами й підрозділами та погляди військових фахівців інших держав на ці питання. Вона розробляє теоретично-фундаментальні положення основ підготовки та ведення бою, тактичні вимоги до озброєння й військової техніки, організації з'єднань, частин і підрозділів та облаштування театру військових дій (ТВД), у межах якого здійснюється підготовка до ведення бою.

Практика тактики включає підготовку та ведення бою.

Теорія і практика підготовки й ведення бою ґрунтується на:

- розвитку озброєння й техніки;
- досвіді ведення бою чи бойових дій з'єднаннями, частинами та підрозділами в ході воєнних дій;
- досвіді бойової підготовки, особливо в ході маневрів і тактичних навчань;
- принципах ведення бою;
- завданнях оперативного мистецтва.

Структурно тактика складається зі:

- загальної тактики;
- тактики родів військ;
- тактики спеціальних військ;
- тактики з'єднань, частин і підрозділів інших військових формувань.

Загальна тактика охоплює теорію та практику підготовки й ведення загальновійськового бою з'єднаннями, частинами та підрозділами.

Тактика родів військ, спеціальних військ та інших військових формувань охоплює теорію й практику виконання завдань частинами та підрозділами родів військ, спеціальних військ та інших формувань.

Сучасні інформаційні джерела не висвітлюють питань теорії і практики участі родів військ і спеціальних військ у загальновійському бою, не

визначають послідовність і зміст роботи начальників родів військ і спеціальних військ, що негативно впливає на підготовку, ведення й особливо на організацію загальновійськового бою.

ТЕМА 1 ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ. ОСНОВИ СУЧАСНОГО ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОГО БОЮ

ЗАНЯТТЯ 1 Призначення, організація і склад Збройних Сил України

1.1.1 Організаційна структура Збройних Сил України

На підставі прогнозу воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки у світі та поблизу кордонів України в найближчій перспективі можливість широкомасштабного застосування воєнної сили проти України є малоімовірною. Проте за певних обставин зберігається ймовірність розв'язання на окремих ділянках (напрямах) її кордонів локального конфлікту або втягування нашої держави в регіональні воєнні конфлікти. Саме тому вперше в Державній програмі розвитку Збройних Сил України викладено рішення стосовно відмови від організації "рівномірної кругової оборони" території держави й зосередження зусиль на відбитті можливої агресії лише на декількох оперативних напрямках, на яких, за певних обставин, виникненням воєнної загрози не можна нехтувати. У зв'язку з цим *основними функціями Збройних Сил України* є: стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорона сухопутного й повітряного простору держави та територіального моря. На підставі розширення функцій Збройних Сил України в Державній програмі конкретизовані їхні завдання.

Суть *завдань* полягає в досягненні Збройними силами спроможності нейтралізувати воєнний конфлікт низької інтенсивності складом військ (сил) мирного часу та забезпеченні мобілізаційної готовності до ведення *локальної або регіональної війни*. Одночасно Збройні сили повинні бути постійно готові до участі в миротворчих та гуманітарних операціях під егідою міжнародних організацій силами до однієї бригади (кількістю 2-3 тис. осіб).

Відповідно до завдань Збройних сил у Державній програмі уточнено їх структуру.

Організаційна структура Збройних Сил встановлена Законом України "Про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про Збройні Сили України" (2004 р.)" і складається з Генерального штабу, п'яти видів Збройних Сил – Сухопутні Війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили, Десантно-штурмові Війська, Сили спеціальних операцій та об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, що не належать до видів Збройних Сил (Рисунок 1).

Рисунок 1 - Структура Збройних Сил України

Генеральний штаб Збройних Сил України — головний військовий орган з планування оборони держави, управлінням Збройними Силами України, координації та контролю за виконанням завдань у сфері оборони іншими утвореними у відповідності з законами України військовими формуваннями, органами виконавчої влади, органами міського самоврядування, правоохоронними органами, Державної спеціальної службою транспорту і Державної службою спеціального зв'язку та захисту інформації України (Рисунок 2).

В особливий період є робочим органом Ставки Верховного Головнокомандувача Збройними Силами України.

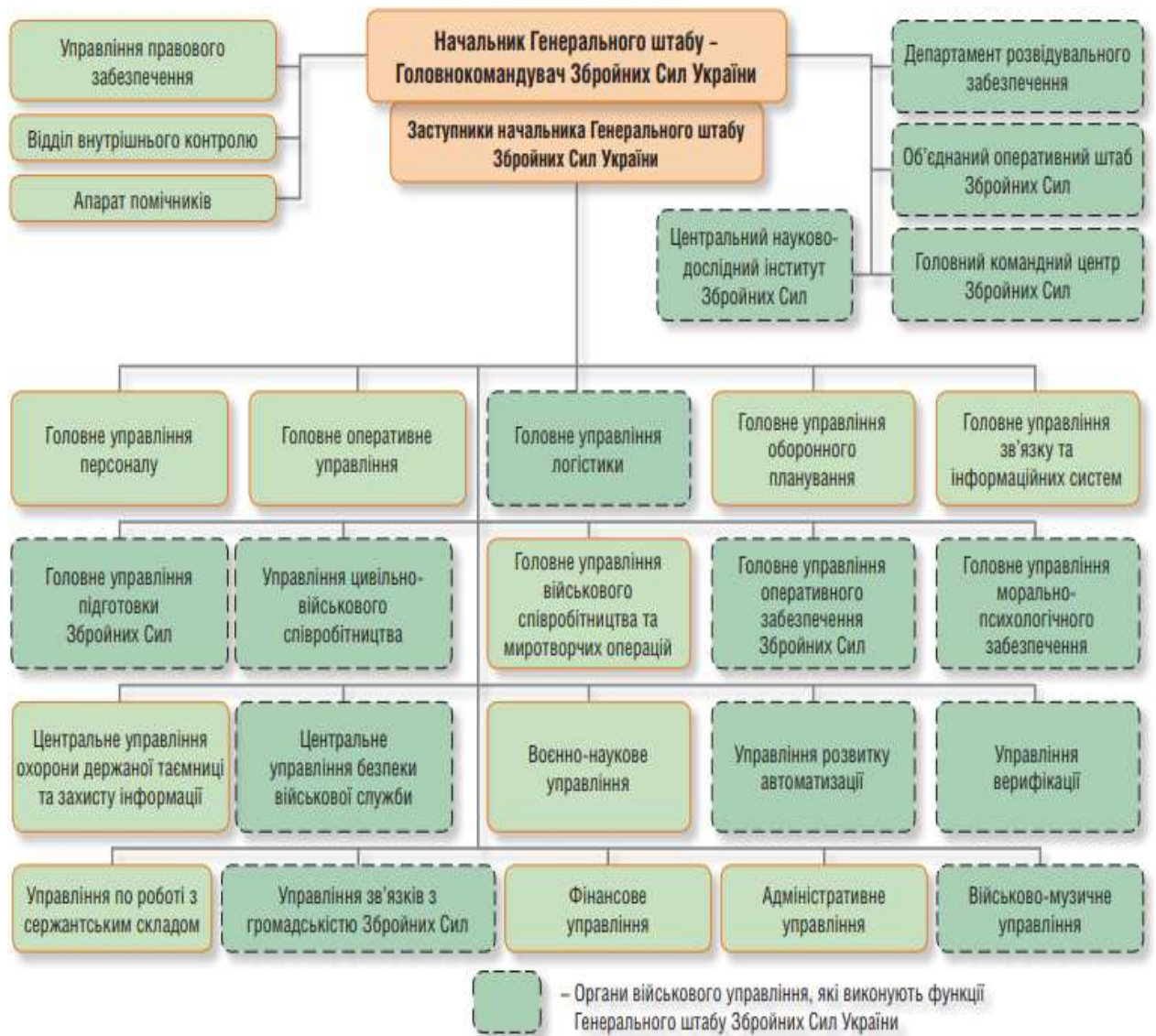

Рисунок 2 - Структура Генерального штабу Збройних Сил України

Рисунок 3 - Керівництво Збройними Силами України

Загальний бойовий склад Збройних сил за функціональним призначенням розподілятиметься на: Об'єднанні сили швидкого реагування та Основні сили оборони (Рисунок 3).

Замислом розвитку функціональних структур Збройних Сил України передбачається вдосконалення відповідності бойового та чисельного складу, їх бойових можливостей характеру реальних та потенційних загроз національним інтересам України (Рисунок 4)

Об'єднанні сили швидкого реагування – сили бойової готовності, які спроможні без доукомплектування виконувати визначені завдання. Призначені для негайного реагування на зміни воєнно-стратегічної обстановки та нейтралізації збройного конфлікту *низької інтенсивності*. У їх складі буде частина військ (сил), які здатні до негайного реагування на кризові ситуації. Вони нараховуватимуть до 30 % від загального бойового складу

Збройних Сил України мирного часу та розподілятимуться на *сили негайного реагування та сили швидкого реагування*.

Рисунок 4 - Функціональні структури Збройних сил України

Основні сили оборони – сили мобілізаційної готовності, спроможні виконувати завдання після відмобілізування й проведення в бойову готовність. Частка Основних сил оборони від загального бойового складу Збройних сил України мирного часу складатиме до 70 % і вони поділятимуться на *Сили нарощування та Сили стабілізації*.

Об'єднані сили швидкого реагування *Основні сили оборони* призначені для застосування в збройному конфлікті *середньої інтенсивності*.

Бази, центри, арсенали матеріально-технічного забезпечення входять до системи забезпечення життєдіяльності Збройних Сил України.

1.1.2. Структура та завдання Сухопутних військ Збройних Сил України

Сухопутні війська Збройних сил України були сформовані у складі Збройних Сил України на підставі Указу Президента України відповідно до статті 4 Закону України "Про Збройні сили України" у 1996 р.

Сухопутні війська – найбільш чисельний вид Збройних сил. За своїм призначенням і покладеними завданнями Сухопутним військам відводиться вирішальна роль у запобіганні та відбитті можливої агресії проти України.

Організаційна структура Сухопутних військ Збройних сил України на кінець 2007 р. приведена на Рисунок 5.

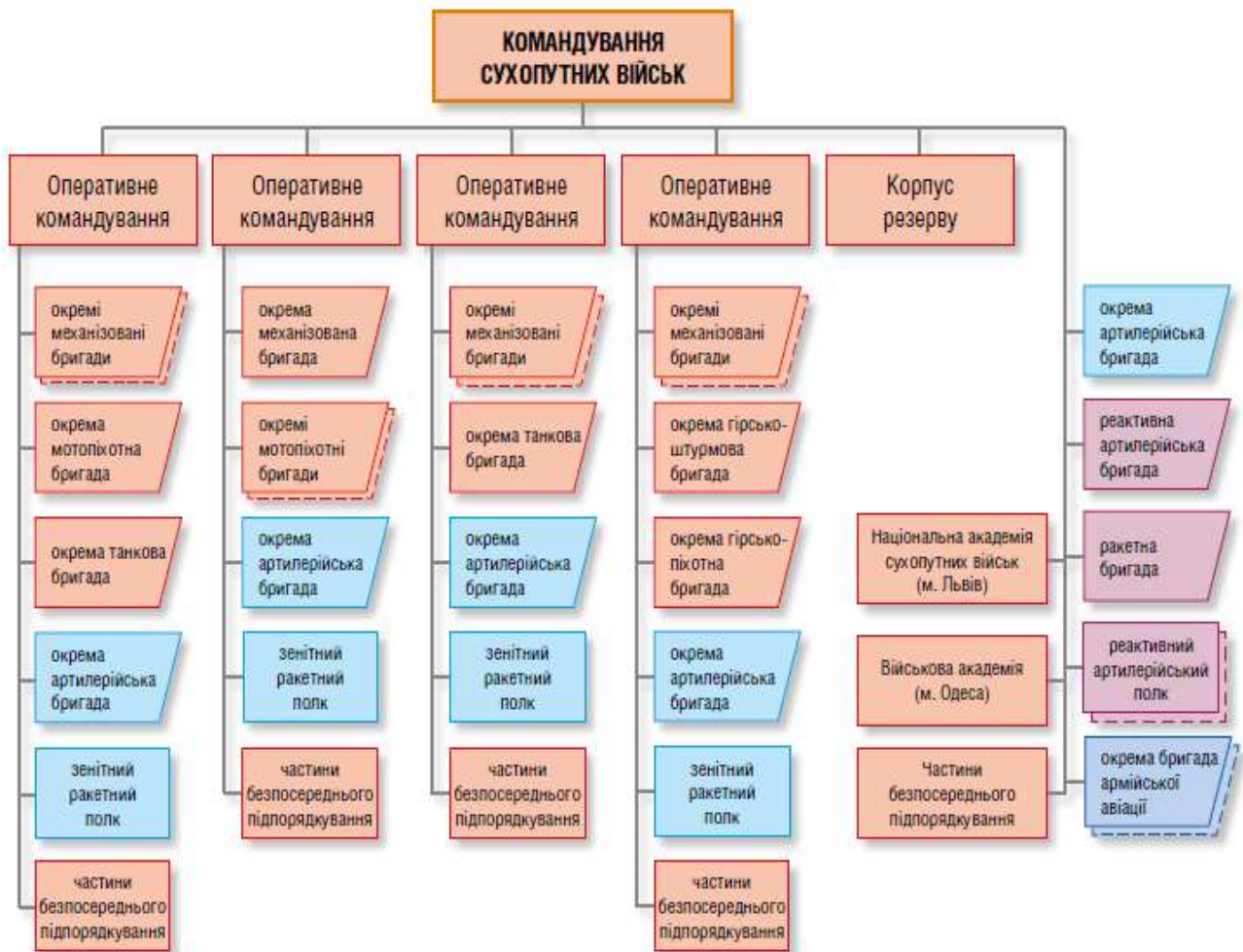

Рисунок 5 - Організаційна структура та бойовий склад Сухопутних військ

До складу Сухопутних військ належать такі роди військ:

- механізовані війська;
- танкові війська;
- аеромобільні війська;
- ракетні війська й артилерія;
- армійська авіація;
- війська протиповітряної оборони Сухопутних військ;
- спеціальні війська.

Спеціальні війська:

- розвідувальні;
- спеціального призначення;
- інженерні;
- радіаційного, хімічного та біологічного захисту;
- радіоелектронної боротьби;
- топографічні;
- гідрометеорологічні;

- технічного, тилового та медичного забезпечення.

Сухопутні війська призначені для:

- відбиття ударів сухопутних угруповань агресора;
- утримання території, районів, рубежів, що займаються;
- розгрому угруповань противника, що вторглися на територію держави;
- участі в територіальній обороні держави.

Механізовані та танкові війська, що складають основу Сухопутних військ, виконують завдання щодо утримання зайнятих районів, рубежів і позицій, відбиття ударів противника, прориву оборони противника, розгрому його військ, захоплення важливих районів, рубежів і об'єктів, діють у складі морських та повітряних десантів.

До складу механізованих і танкових військ входять механізовані та танкові бригади. На Рисунок 1.1.3. приведена організаційна структура Сухопутних військ Збройних сил України, станом на кінець 2006 р.

На озброєнні з'єднань і частин механізованих і танкових військ знаходяться:

- танки Т-64, Т-72, Т-80, перспективний танк Т-84 (Рисунок 6);
- бронетранспортери БТР-70, БТР-80, перспективний БТР-3У (Рисунок 7);
- бойові машини піхоти БМП-1, БМП-2, перспективна БМП-2М (Рисунок 8) та інші зразки озброєння.

Рисунок 6 - Танк Т-84

Рисунок 7 - Бронетранспортер БТР-3У

Рисунок 8 - Бойова машина піхоти БМП-2М

Ракетні війська і артилерія. Сухопутні війська складаються із з'єднань оперативно-тактичних і тактичних ракет, з'єднань і частин гаубичної, гарматної, реактивної та протитанкової артилерії, артилерійської розвідки, мінометних підрозділів та підрозділів протитанкових, керованих ракет. Вони призначені для ураження живої сили, танків, артилерії, протитанкових засобів противника, авіації, об'єктів ППО та інших важливих об'єктів при веденні загальновійськової операції (бою). На озброєнні з'єднань, частин та підрозділів РВ і А знаходяться: ракетні комплекси оперативно-тактичних, тактичних ракет; реактивні системи залпового вогню типу "Смерч" (Рисунок 9), "Ураган", "Град; самохідні гармати "Гіацинт", 2С19 "Мста" (Рисунок 10), "Акація", "Гвоздика"; протитанкові засоби "Штурм" (Рисунок 11), "Конкурс", "Рапіра" тощо.

Рисунок 9 - Реактивна система залпового вогню 9А52 "Смерч"

Рисунок 10 - Самохідні гармата 2С19 "Мста"

Рисунок 11 - Протитанковий ракетний комплекс "Штурм"

Армійська авіація є найбільш маневреним родом Сухопутних військ, призначеним для виконання завдань при різноманітних умовах загальновійськового бою. Частини й підрозділи армійської авіації ведуть розвідку, знищують бойову техніку та живу силу противника, здійснюють вогневу підтримку під час наступу чи контратаки, висаджують тактичні десанти, доставляють у вказані райони бойову техніку та особовий склад, виконують інші важливі завдання. До складу Сухопутних військ входять бригади та полки армійської авіації. З'єднання та частини армійської авіації Сухопутних військ мають на озброєнні багатоцільові гелікоптери типу Мі-8 (Рисунок 12), гелікоптери вогневої підтримки Мі-24 (Рисунок 13) та їх модифікації.

Рисунок 12 - Багатоцільовий гелікоптер Мі-8

Рисунок 13 - Гелікоптер вогневої підтримки Мі-24

Десантно-штурмові війська – високомобільний компонент Сухопутних військ. До аеромобільних військ належать з'єднання, частини та підрозділи зі складу Сухопутних військ й армійської авіації, що цілеспрямовано підготовлені для спільних дій у тилу противника.

Десантно-штурмові війська знаходяться в постійній бойовій готовності і є наймобільнішим родом військ, який спроможний виконати будь-яке завдання при різних умовах.

До складу десантно-штурмових військ входять окремі десантно-штурмові бригади.

Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ призначені для прикриття військ від ударів противника з повітря при всіх видах бойових дій, при перегруповуванні та розташуванні їх на місці.

На озброєнні військ ППО Сухопутних військ знаходяться ефективні зенітні ракетні та зенітні артилерійські системи та комплекси, які характеризуються високою швидкострільністю, живучістю, маневреністю, здатністю діяти за будь-яких умов сучасного загальновійськового бою.

До зенітних ракетних комплексів механізованих (танкових) підрозділів входять переносний зенітний ракетний комплекс (ПЗРК) "Ігла" (Рисунок 14).

Рисунок 14 - ПЗРК "Ігла"

До зенітних ракетних артилерійських комплексів з'єднання входять зенітний гарматний ракетний комплекс (ЗГРК) "Тунгуска" (Рисунок 15).

Рисунок 15 - ЗГРК "Тунгуска"

До зенітних ракетних систем та комплексів об'єднання належать зенітні ракетні комплекси (ЗРК) "Оса" (Рисунок 16), "Тор" (Рисунок 17).

Рисунок 16 - ЗРК "ОСА"

Рисунок 17 - ЗРК "ТОР"

Для нарощування ППО об'єднання можуть бути використані самохідні зенітні ракетні комплекси "БУК" (Рисунок 18), "С-300В" (Рисунок 19).

Головною метою реформування та розвитку Сухопутних військ є створення боєздатних, оснащених сучасними зразками озброєння та військової техніки з'єднань і військових частин, які спроможні якісно вирішувати поставлені завдання.

Одним із шляхів досягнення цієї мети є удосконалення з'єднань та частин Сухопутних військ. Найбільш характерною особливістю цього процесу став перехід від дивізійно-полкової до бригадно-батальйонної структури, що дозволило підвищити мобільність, автономність, вогневу та ударну сили з'єднань.

Рисунок 18 - Самохідна вогнева установка ЗРК "Бук"

Рисунок 19 - Пускова установка комплексу С-300В

1.1.3. Структура та завдання Повітряних Сил Збройних Сил України *Структура Повітряних сил.*

До складу Повітряних сил належать такі роди авіації і військ:

- бомбардувальна;
- винищувальна;
- штурмова;
- розвідувальна;
- транспортна авіація;
- зенітні ракетні війська;
- радіотехнічні війська.

Структура Повітряних сил (Рисунок 20) включає:

- повітряні командування;
- Харківський національний університет Повітряних Сил;
- Державний авіаційний науково-випробувальний центр;
- військові частини, установи та організації безпосереднього підпорядкування.

У рамках організаційної перебудови Повітряних сил передбачається перехід до структури "повітряне командування (тактична група) – бригада (полк)". У складі повітряного командування передбачено мати бригади тактичної авіації, зенітні ракетні бригади (полки), радіотехнічну бригаду.

Безпосередньо командуванню Повітряних сил підпорядковуються бригади транспортної авіації, окремий полк дистанційно керованих літальних апаратів (ДКЛА), навчальні, науково-дослідні, випробувальні заклади, а також військові частини та установи підтримки й забезпечення.

До основного озброєння бригад тактичної авіації належать тактичні винищувачі Міг-29 (Рисунок 21) і Су-27 (Рисунок 22) різних модифікацій.

Основним озброєнням зенітних ракетних бригад і полків є зенітні ракетні системи (ЗРС) С-300 різних модифікацій. На Рисунок 23. показана пускова установка ЗРС С-300.

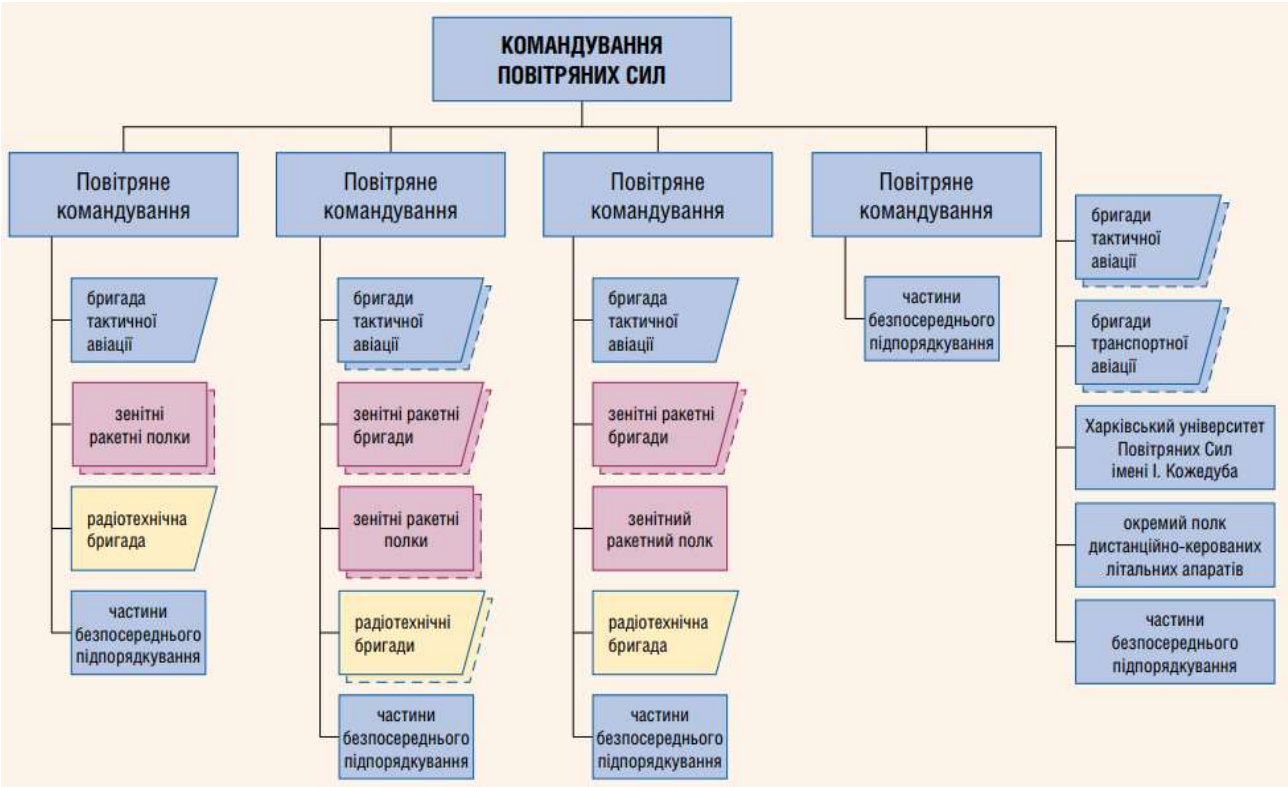

Рисунок 20 - Організаційна структура Повітряних сил Збройних сил України

Рисунок 21 - Тактичний винищувач Міг-29

Рисунок 22 - Тактичний винищувач Су-27

Рисунок 23 - Пускова установка ЗРС С-300

Радіотехнічні бригади в основному озброєнні мобільними трикоординатними радіолокаційними станціями (РЛС) 19Ж6 (Рисунок 24).

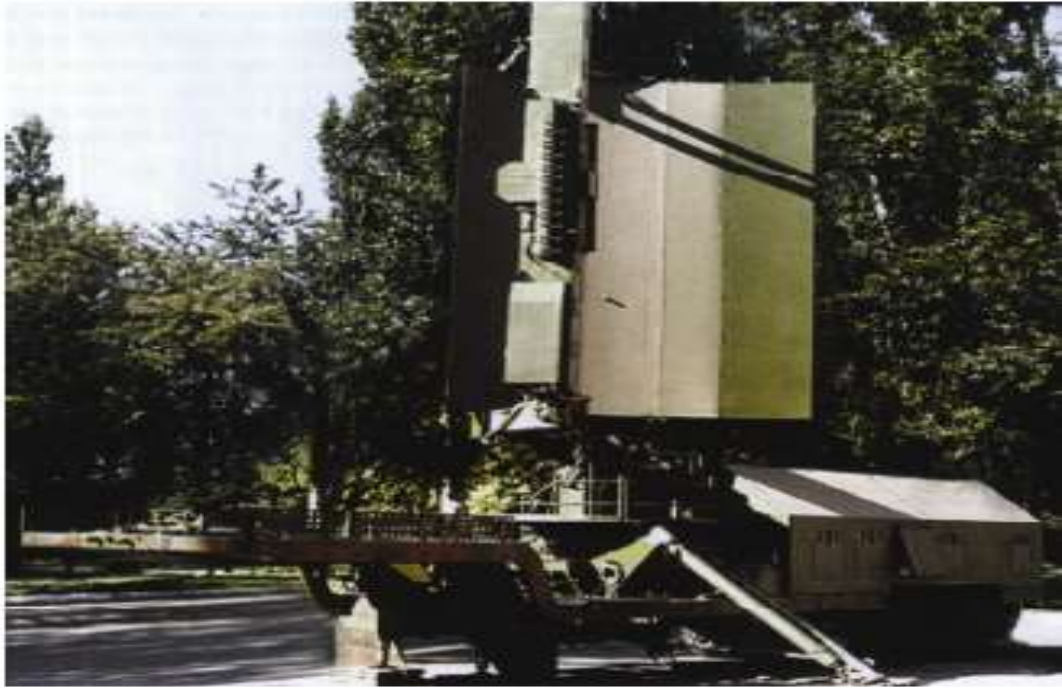

Рисунок 24 - РЛС 19Ж6

Для виконання завдань щодо перевезення та десантування вантажів й особового складу в складі бригад транспортної авіації заплановано мати воєнно-транспортні літаки типу АН-74Т-200 (Рисунок 25).

Рисунок 25 - Воєнно-транспортний літак АН-74Т-200

До основного озброєння окремого полку ДКЛА входять комплекси безпілотних керованих літальних апаратів "Альбатрос-4К" і "Ремез-3К" (Рисунок 26), які використовуються для ведення телевізійного спостереження місцевості.

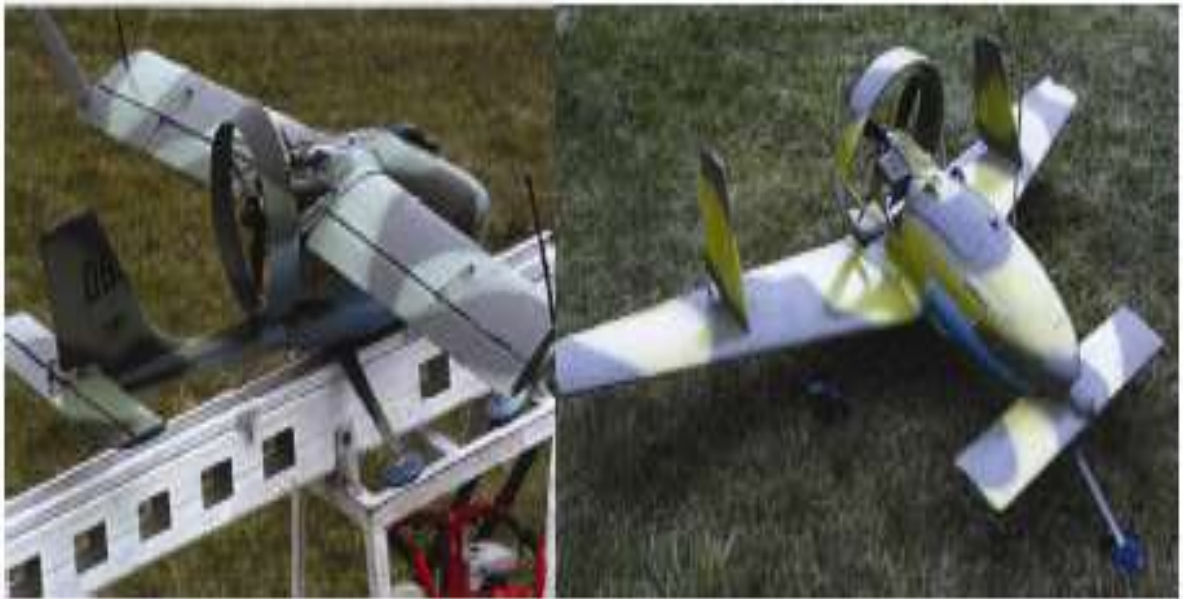

Рисунок 26 - ДКЛА "Альбатрос-4К" і "Ремез-3К"

Завдання Повітряних сил ЗС України

Повітряні сили – найбільш мобільний вид Збройних сил. Його з'єднання та військові частини призначені для захисту від ударів з повітря важливих об'єктів держави, угруповань Збройних Сил її нанесення ударів по угрупованнях військ (сил) та об'єктах противника, висадки повітряних десантів, перевезення військ (вантажів) повітрям, а також для виконання спеціальних завдань.

У відповідності зі своїм призначенням Повітряні сили Збройних Сил України виконують наступні завдання:

у мирний час:

- ведення радіотехнічної, радіолокаційної та повітряної розвідки без порушень державного кордону, збір та узагальнення інформації щодо повітряної обстановки, оповіщення військ, органів управління Збройних Сил України та держави;
- несення бойового чергування з охорони визначених важливих державних об'єктів, державного кордону України в повітряному просторі та здійснення контролю за дотриманням встановленого порядку використання повітряного простору України;
- підтримання постійної бойової готовності до виконання завдань за призначенням;
- надання черговими силами допомоги повітряним суднам у разі форс-мажорних обставин;
- участь у міжнародному військовому співробітництві та міжнародних військових миротворчих операціях;
- надання повітряних транспортних засобів для евакуації у випадку катастроф техногенного характеру, нападу (збройної провокації) на об'єкти та громадян України, які знаходяться на території іноземних держав;

- участь у протидії диверсіям, терористичним актам з використанням літальних апаратів;
- забезпечення перельотів вищих посадових осіб держави;
- участь у підготовці території країни в навігаційному та топогеодезичному плані;

під час ліквідації (локалізації, нейтралізації) збройного конфлікту:

- безперервне ведення радіолокаційної, радіотехнічної та повітряної розвідки, збір та узагальнення інформації щодо повітряної обстановки, оповіщення військ, органів управління Збройних сил України та держави;
- попередження та припинення порушень державного кордону України й встановлення порядку використання повітряного простору літальними апаратами інших держав, знищення бойових літальних апаратів – порушників державного кордону;
- перевезення військ і матеріальних засобів повітрям;
- участь у боротьбі з незаконними збройними формуваннями;

при відбитті збройної агресії:

- ведення розвідки всіма силами та засобами в повітряно-космічному просторі, установа початку нападу й попередження про нього органів управління держави й Збройних сил України;

- створення умов для завоювання переваги (панування) у повітрі шляхом ураження авіаційних, сухопутних, морських угруповань, системи ППО противника, аеромобільних (десантних) сил й інших об'єктів на території противника ударною авіацією, а на власній території засобами ППО та винищувальною авіацією;

- ураження з повітря авіаційних, протиповітряних, сухопутних та морських угруповань противника, об'єктів його систем державного та військового управління, тилу та військово-економічного потенціалу, транспортних комунікацій;

- знищення засобів повітряного нападу, повітряної розвідки, літаків ДРЛВ, повітряних елементів РУК, повітряних десантів у польоті;

- захист від ударів із повітря угруповань Збройних сил України, важливих військових та державних об'єктів;

- авіаційна підтримка військ (сил);

- доставка (десантування) повітряних десантів, перевезення військ та матеріальних засобів повітрям;

- виконання інших спеціальних завдань.

Принципами бойового застосування Повітряних сил Збройних сил України є:

- ведення комплексної розвідки з максимальним використанням інших джерел розвідувальної інформації;
- захист від ударів із повітря важливих об'єктів держави;
- централізоване застосування авіації;

- залучення за єдиним замислом сил та засобів видів Збройних сил, військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення України для виконання завдань протиповітряної оборони;
- керівництво бойовими діями з єдиного пункту (центру) управління;
- централізоване матеріально-технічне забезпечення військ (сил), що залучаються до виконання завдань Повітряних сил.
- рішуче масування авіації, ракетних військ й артилерії, сил і засобів ППО для розгрому основних угруповань противника в місцях базування та в повітрі;
- тісна взаємодія між частинами, з'єднаннями та об'єднаннями різних видів Збройних сил України;
- одночасне нанесення ударів по угрупованням збройних сил і об'єктам противника на усю глибину їх оперативної побудови;
- поєднання раптовості й безперервності дій щодо розгрому ракетно-авіаційного угруповання противника в повітрі й на землі.

1.1.4. Структура та завдання Військово-Морських Сил Збройних сил України

Військово-Морські сили Збройних сил України призначені для стримування, локалізації й нейтралізації збройних конфліктів, а при необхідності – відсічі збройної агресії з моря як самостійно, так і у взаємодії з іншими видами Збройних сил України, військовими формуваннями, правоохоронними органами відповідно до Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів з урахуванням принципів і норм міжнародного права та загальних принципів військового мистецтва.

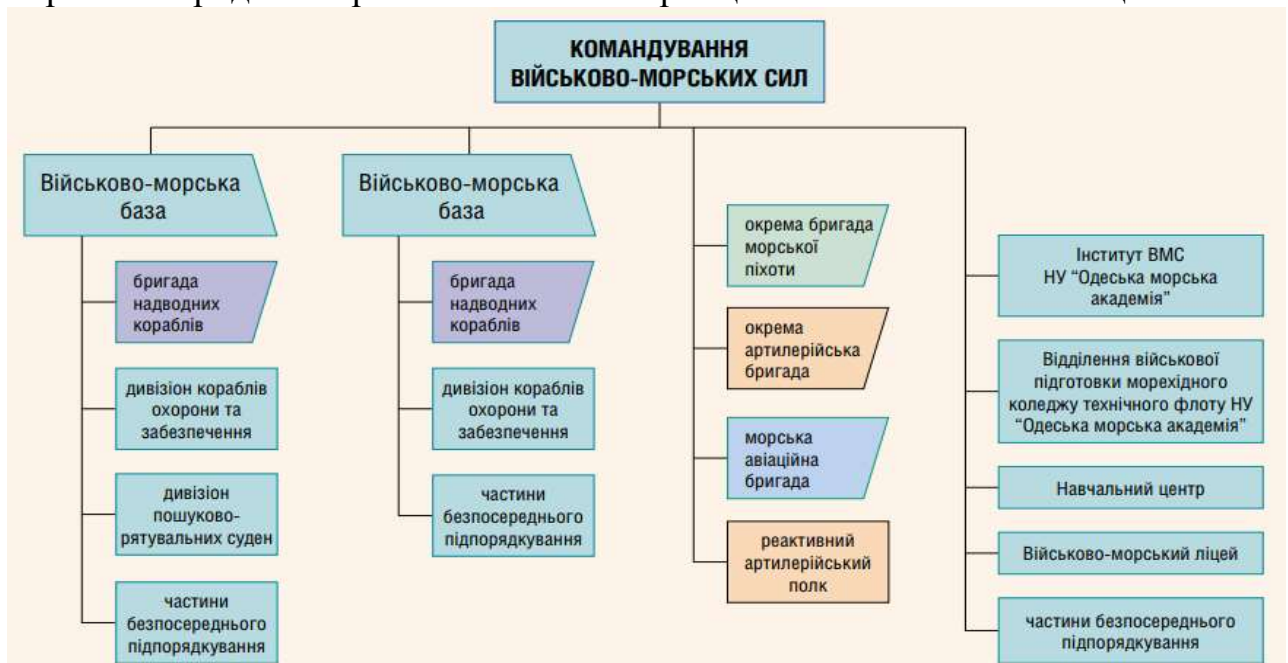

Рисунок 27 - Організаційна структура Військово-Морських Сил

Організаційна структура
До складу Військово-Морських Сил належать:

надводні сили;
морська авіація;
берегові ракетні війська;
війська берегової оборони;
морська піхота.

Організаційно Військово-Морські сили включають:

- командування;
- ескадру різнорідних сил;
- дві військово-морські бази (Південна та Західна);
- морську авіаційну бригаду;
- бригаду берегової оборони;
- частин і підрозділів безпосереднього підпорядкування;
- Одеський військово-морський інститут, навчальний та науковий центри (Рисунок 27).

Військово-Морські сили – забезпечують недоторканність морських і прибережних територій України й дають можливість їй зберігати статус розвинутої морської держави.

Завдання Військово-Морських сил Збройних сил України:

- стримування, локалізація й нейтралізація збройного конфлікту, а при необхідності – відсіч збройної агресії з моря;
- підтримування стабільності в Чорноморському регіоні в рамках "BLACKSEAFOR";
- участь у боротьбі з міжнародним та внутрішнім тероризмом, піратством в усіх його проявах;
- участь у запобіганні незаконному транспортуванню зброї та наркотиків морським шляхом;
- боротьба з мінною небезпекою;
- пошук і рятування на морі;
- виконання заходів із екологічної безпеки в морському просторі;
- надання допомоги центральним і місцевим органам виконавчої влади, місцевому самоврядуванню в проведенні пошукових та аварійно-рятувальних робіт під час ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- участь у миротворчих і гуманітарних операціях;
- участь у реалізації державної політики з питань оборони та розвитку Збройних сил України;
- здійснення заходів із реалізації кадрової політики, дотримання соціально-правових гарантій військовослужбовців, членів їх сімей та працівників ЗС України у ВМС ЗС України;
- участь у проведенні заходів правового режиму надзвичайного стану;
- сприяння об'єднанням Сухопутних військ, що діють на приморському напрямку;
- підтримання оперативного режиму в операційній зоні ВМС;
- забезпечення безпеки морських перевезень.

Крім цього, Військово-Морські сили, як складова Збройних Сил України, спроможні відреагувати на такі загальносвітові виклики, як:

- поширення ядерної, хімічної й біологічної зброї;
- організована злочинність;
- нелегальна міграція;
- торгівля людьми та ін.

1.1.5. Сили спеціальних операцій Збройних Сил України

Сили спеціальних операцій - окремий рід сил до складу якого входять частини спеціального призначення і підрозділи інформаційно-психологічних спеціальних операцій (Рисунок 28).

Рисунок 28 - Організаційна структура Сил спеціальних операцій

Частини спеціального призначення

3 окремий полк спеціального призначення А0680, м. Кіровоград
 8 окремий полк спеціального призначення, А0553, м. Хмельницький
 73 морський центр спеціального призначення, А1594, м. Очаків Миколаївської області
 140 окремий центр спеціального призначення, А0661, м. Хмельницький
 142 навчально-тренувальний центр Сил спеціальних операцій, А2772, м. Бердичів Житомирської області

Частини та підрозділи інформаційно-психологічних спеціальних операцій

Головний центр інформаційно-психологічних операцій, А0000
 16 загін інформаційно-психологічних операцій, А1182, с. Гуйва Житомирської області
 72 центр інформаційно-психологічних операцій, А4398, м. Бровари Київської області
 74 центр інформаційно-психологічних операцій, А1277 м. Львів
 83 центр інформаційно-психологічних операцій, А2455, м. Одеса

Частини забезпечення

99 окремий батальйон управління та забезпечення, А0000, м. Бердичів Житомирської області
 77 центр забезпечення охорони державної таємниці

1.1.6. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України

Десантно-штурмові війська - окремий рід військ до складу якого входять аеромобільні та повітрянодесантні частини і підрозділи. Призначені для дій у тилу противника, дій у ході спеціальних, антитерористичних та миротворчих операцій і виконання завдань, які неможливо ефективно вирішити іншими силами та засобами (Рисунок 29).

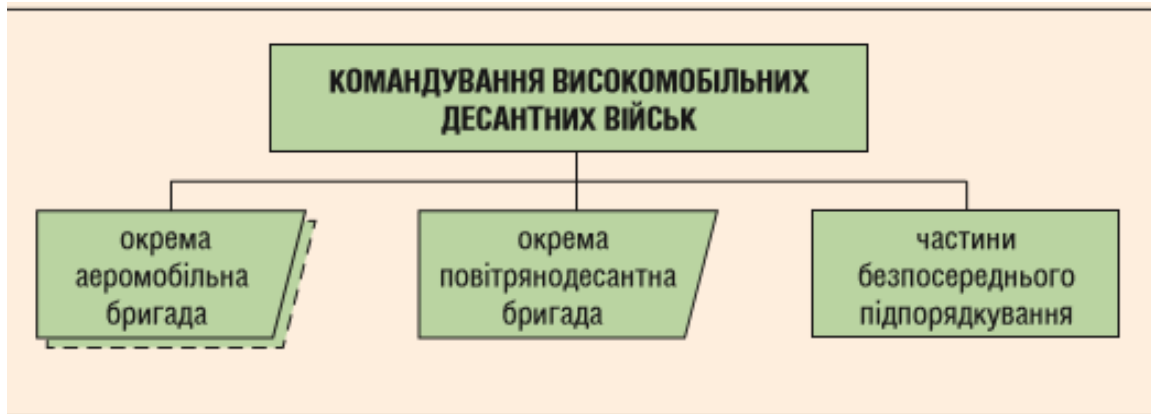

Рисунок 29 – Організаційна структура Десантно-штурмових військ

Командування Десантно-штурмових військ А3771, м. Житомир
 25 повітряно-десантна бригада А1126, смт. Гвардійське
 Новомосковського району Дніпропетровської області
 45 окрема десантно-штурмова бригада
 46 окрема десантно-штурмова бригада м. Полтава –
 79 окрема десантно-штурмова бригада А0224, А2613, м. Миколаїв, м.
 Болград Одеської області в тому числі: 88 окремий аеромобільний батальйон,
 А2613, м. Болград
 80 окрема десантно-штурмова бригада А0284, А2582, м. Львів, м.
 Чернівці в тому числі: 87 окремий аеромобільний батальйон, А2582, м.
 Чернівці
 81 окрема аеромобільна бригада А2120, м. Дружківка, м. Костянтинівка
 Донецької області в тому числі: 5 батальйонна тактична група, А1493 (В2749),
 с. Миколаївка; 90 окремий аеромобільний батальйон імені Героя України
 старшого лейтенанта Івана Зубкова, А0641 (В1611), м. Костянтинівка;
 122 окремий аеромобільний батальйон, А4165 (В2250), м. Костянтинівка;
 148 окремий гаубичний самохідно-артилерійський дивізіон, пп В3516, м.
 Костянтинівка
 95 окрема десантно-штурмова бригада А0281, А1910, м. Житомир в тому
 числі: 13 окремий аеромобільний батальйон, А1910
Навчальні частини
 199 навчальний центр ВДВ А2900, с. Тетерівка Житомирського району
 Житомирської області в тому числі: 37 загальновійськовий полігон, А0339
Частини забезпечення

135 окремий батальйон управління А3204, м. Житомир
 347 інформаційно-телекомунікаційний вузол А0876, м. Житомир
 102 окремий склад зберігання повітрянодесантної техніки та майна
 А3749, м. Житомир
 Військово-топографічна служба: 124 топографічна частина А1977, м.
 Житомир

Контрольні питання

1. Організаційна структура Сухопутних Військ Збройних Сил України?
2. Роди військ Сухопутних Військ Збройних Сил України?
3. Історія Військ Протиповітряної оборони України?
4. Організаційна структура Повітряних Сил Збройних Сил України?
5. Роди військ Повітряних Сил Збройних Сил України?
6. Структура та завдання Військово-Морських Сил Збройних Сил України?
7. Організаційна структура Військово-Морських Сил Збройних Сил України?
8. Організаційна структура Сил Спеціальних Операцій?
9. Організаційна структура Десантно – Штурмових Військ?

ЗАНЯТТЯ 2 Основи сучасного загальновійськового бою

1.2.1 Сутність загальновійськового бою

Застосування Збройних сил (сил, військ) у збройній боротьбі здійснюється у формі *операцій, битв, бойових дій, боїв й ударів*.

Виходячи із загального поняття "основа", як вихідне, головне положення теорії, на підґрунті аналізу наукової і навчальної літератури та керівних документів, можна дати наступне визначення основам загальновійськового бою:

Основи загальновійськового бою – це система наукових визначень і принципів положень теорії та практики підготовки й ведення бою з'єднаннями, частинами та підрозділами і є їх теоретичною базою.

До основ можна віднести наступні положення:

- визначення бою;
- визначення формувань, що ведуть бій;
- мета, з якою ведеться бій;
- завдання, із виконанням яких досягається мета;
- сили та засоби, що визначаються для виконання завдань у бою;
- бойовий порядок військових формувань для ведення бою;
- зміст бою;
- способи ведення бою;
- вогневе ураження бою;

- побудова оборони чи наступу військових формувань (з'єднань, підрозділів);
- порядок управління, взаємодії, всебічного забезпечення в бою;
- нормативні показники бою;
- роль і місце бою в інших формах воєнних дій (операціях оперативних об'єднань тощо);
- види бою;
- простір, у межах якого ведеться бій;
- умови підготовки бою;
- принципи ведення бою.

Бій – організована збройна сутичка підрозділів, частин і з'єднань воюючих сторін для досягнення перемоги. Це основна форма тактичних дій військ, сил авіації й флоту. Вона являє собою організовані та узгоджені за метою, місцем та часом удари, вогонь і маневр з'єднань, частин та підрозділів із метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів та виконання інших тактичних завдань у визначеному районі за короткий час. Бій – це єдиний засіб для досягнення перемоги.

Мета бою досягається потужними ударами всіх видів зброї, активними та рішучими діями військ, що приймають в ньому участь, повним напруженням моральних і фізичних сил особового складу, його бойовою злагодженістю та незнищеною волею до перемоги.

Бій може бути загальновійськовим, протиповітряним, повітряним та морським.

Сучасний бій Сухопутних військ є *загальновійськовим*, тому що в ньому беруть участь підрозділи, частини й з'єднання всіх родів військ та спеціальних військ, авіація, на приморських напрямках – кораблі ВМС. Тому й тактику розрізняють як: тактику загальновійськового бою, тактику участі родів військ і спеціальних військ у загальновійськовому бою. Але, є окрема тактика бойового застосування окремих видів (родів військ) Збройних сил України.

Протиповітряний бій – це бойові дії з'єднання, частини, підрозділу зенітних ракетних військ (зенітної артилерії) із знищення повітряного противника самотійно або разом із літаками винищувальної авіації.

Повітряний бій – це бойові дії авіаційних з'єднань, підрозділів й окремих літаків щодо знищення повітряного противника.

Морський бій являє собою організовані бойові дії кораблів, частин і з'єднань флоту з метою знищення противника на морі або придушення його здатності до опору. Він складається з тактичних ударів, атак і контратак, виконуваних за єдиним замислом командування.

Загальновійськовий бій, як правило, є частиною операції й тільки інколи проводиться для досягнення часткової мети поза її рамками. Це один з найважливіших шляхів досягнення оперативних і стратегічних успіхів.

У визначенні бою постійними компонентами є: сукупність взаємопов'язаних і узгоджених за метою, завданнями, місцем і часом; єдиний

замислом й планом завдань, які необхідно виконати. Це ж стосується й інших форм воєнних дій.

Змінними компонентами є: назва форм воєнних дій; зміст форм, який визначається діями складових елементів військового формування, що веде воєнні дії; назва завдань, які необхідно виконувати.

До формувань, що ведуть бій, належать з'єднання, частини та підрозділи. Згідно з Державною програмою реформування та розвитку Збройних Сил в Україні – це відповідно бригада, батальйон, рота.

Мета, з якою ведеться бій, визначається старшим начальником. Для кожного бою визначається одна мета як кінцевий результат бою.

Добиваючись перемоги над противником, війська застосовують різні прийоми та способи дій.

Однак, незважаючи на багатогранність бойових дій, їх поділяють на види за основними найбільш вагомими характеристиками, які визначаються метою та способами її досягнення. Залежно від цього бойові дії поділяються на наступ та оборону. Наступ та оборона – це види бою.

Метою оборонних боїв може бути:

- відбиття наступу противника;
- утримання смуг, ділянок, районів місцевості та важливих об'єктів;
- нанесення ураження противнику, що переважає;
- створення сприятливих умов для переходу в наступ чи контрнаступ;
- виграш часу;
- економія й накопичення сил та засобів;
- забезпечення розгортання військ і сил;
- створення умов для наступних дій.

Метою наступальних боїв може бути:

- розгром противника, що обороняється;
- оволодіння районами місцевості та важливими об'єктами;
- захоплення озброєння та техніки;
- полонення живої сили;
- оточення угруповань військ і сил;
- створення умов для наступних дій.

Завданнями, виконанням яких досягаються мета боїв можуть бути:

- *в оборонному бою* – нанесення ураження першому ешелону противника, що наступає; розгром противника, що вклинився; нанесення ураження другим ешелонам противника; утримання рубежів, які забезпечують подальші дії.

- *у наступальному бою* – розгром першого ешелону противника, що обороняється; відбиття можливих контратак; завершення розгрому противника, що відійшов, та того, що обороняється на наступних оборонних рубежах; захоплення рубежів, які забезпечують подальші дії.

Для виконання поставлених завдань у ході бою визначаються сили та засоби, до складу яких входять штатні, придані та підтримуючі підрозділи, частини та з'єднання.

Для ефективного використання сил та засобів під час ведення бою створюється *бойовий порядок*, основними елементами якого можуть бути:

- перший та другий ешелони;
- резерви;
- групи артилерії;
- формування ППО;
- інші.

Зміст бою складають дії формувань елементів бойового порядку та елементів бойового, технічного, тилового та морально-психологічного забезпечення.

Спосіб ведення бою визначають варіантом застосування сил та засобів, що визначені для виконання завдань у бою. Основними способами є послідовний чи одночасний розгром противника, що обороняється, або нанесення йому ураження, коли він наступає.

Вогневе ураження є основою ураження чи розгрому противника й залежить від способу ведення бою. Воно полягає в знищенні (подавленні) противника вогнем різних видів зброї, ударами ракетних військ та авіації. Здійснюється вогневе ураження протягом усього бою.

Під час наступу вогневе ураження організується за періодами (вогневе забезпечення висування, вогнева підготовка атаки, вогневий супровід наступу в глибині).

В обороні для вогневого ураження створюється система вогню.

Побудова смуги оборони чи наступу визначається рішенням командира і визначає:

- бойовий порядок;
- систему рубежів, районів і позицій;
- систему вогню (вогневого ураження);
- системи протитанкової, протиповітряної та протидесантної оборони;
- систему інженерних загороджень;
- інше.

Порядок управління, взаємодії й всебічного забезпечення визначається в залежності від рішення командира на бій.

У всіх випадках командир при прийнятті рішення на бій визначає:

щодо управління:

- де і які пункти управління будуть розгорнуті та порядок їх переміщення чи зміни;

- порядок організації управління в разі раптового нападу противника (стосовно перших операцій початкового періоду війни);

- як буде здійснюватися управління в разі виходу з ладу командних пунктів;

- порядок відновлення управління, яке порушилося;

щодо взаємодії:

- завдання, напрямки, рубежі та час, за якими буде організовуватись взаємодія;

- сили та засоби, які будуть залучатись для виконання вказаних завдань;
- місце, час і порядок організації взаємодії;

щодо всебічного забезпечення:

- мету відповідного виду забезпечення;
- завдання, при виконанні яких буде досягатися мета;
- сили та засоби, які необхідно залучити;
- на виконанні яких завдань необхідно зосередити основні зусилля.

Нормативи бою визначаються просторовим розмахом, який залежить від поставленого завдання, ролі й місця формування при досягненні мети старшого начальника та сил і засобів підсилення.

Роль і місце бою в інших формах воєнних дій (операціях оперативних об'єднань, боях) визначається завданням і залежить від значимості напрямку ведення бою та місця в бойовому порядку військового формування, що веде бій.

Види бою залежать від видів воєнних дій і видів збройних сил, що їх ведуть:

- залежно від видів воєнних дій – оборонним, наступальним і зустрічним боєм;
- залежно від видів збройних сил бій може бути – загальновійськовим, протиповітряним, повітряним і морським.

Простір, у межах якого ведеться бій, установлюється старшим начальником й обмежується розмежувальними лініями. Залежно від завдання, формування, що його виконує, та форм воєнних дій простір набуває певної назви. Простір ведення оборонного та наступального бою з'єднання називається смугою оборони чи наступу відповідно.

Простір ведення оборонного бою частини має назву ділянка оборони, а наступального – смуга наступу.

Бій може готуватися й вестися в різних умовах, які визначаються положенням противника: підготовка бою в умовах безпосереднього зіткнення з противником і поза таким зіткненням, в умовах вимушеного переходу, а також наперед спланованого переходу до оборони.

1.2.2 Принципи ведення бою

Принципи ведення бою формуються за загальними принципами воєнного мистецтва. Це основні керуючі положення, найважливіші рекомендації щодо організації та ведення бойових дій підрозділами й з'єднаннями, які набуті бойовим досвідом, практикою військ і викладені в статутах та настановах.

Принципами ведення бою механізованим з'єднанням є:

- відповідність тактичних завдань меті операції оперативного об'єднання;
- завчасна всебічна підготовка смуги дій з'єднання для ведення бою та вміле використання матеріальних і духовних сил, її території й населення;
- глибоке передбачення тактичної обстановки;
- постійна бойова готовність з'єднань і підрозділів до виконання бойових завдань;

- висока активність і рішучість тактичних дій;
- постійна й чітка взаємодія;
- рішуче зосередження зусиль підрозділів на головних напрямках та в необхідний час;
- безперервність ведення бою з граничною напруженістю, необхідною для досягнення мети бою;
- сміливий і своєчасний маневр підрозділами й засобами в інтересах досягнення мети бойових дій;
- завчасне створення ресурсів, їх уміле використання та поповнення під час ведення бою з'єднання;
- застосування нових, неочікуваних противником способів ведення бою з'єднаннями та досягнення раптовості;
- урахування й повне використання духовних і фізичних сил та морально-психологічного стану особового складу в інтересах мети бойових дій;
- всебічне забезпечення бою, підтримання та своєчасне поповнення боєздатності підрозділів;
- тверде й безперервне управління під час підготовки та ведення бою з'єднанням, наполегливість у виконанні поставлених завдань.

Під *суттю сучасного загальновійськового бою* слід розуміти те головне, що відрізняє його від інших явищ та процесів збройної боротьби та від боїв, що велися в минулих війнах. У суті бою закладено його внутрішній зміст, що виражений в єдності всіх його складових частин та елементів. Зміст бою визначається, насамперед, рівнем розвитку озброєння та військової техніки. Основним змістом сучасного загальновійськового бою є: **вогонь** звичайних засобів ураження, *удар* та *маневр* військ, якщо бойові дії ведуться без використання ядерної зброї.

Складовою частиною бою стає *радіоелектронне придушення* противника, його систем управління військами та зброєю. Окремо набуває розвитку *інформаційна боротьба*.

Інформаційна боротьба – будь-які дії щодо блокування, використання, викривлення або знищення інформації противника та її проходження з одночасним проведенням захисних заходів від аналогічних дій противника.

Удар – складова частина бою, що полягає в одночасному ураженні угруповань та об'єктів противника шляхом потужного впливу на них усіма засобами чи військами, що є в наявності. У залежності від застосованої зброї та сил, що беруть у ньому участь, розрізняють: удари військами та вогневі, а за засобами доставки – ракетні, ракетно-артилерійські та авіаційні.

За кількістю засобів, що застосовуються, та об'єктів, що уражаються, удари можуть бути: масові, зосереджені, групові та одиночні.

Удар військ являє собою сполучення вогню з рухом, із широким використанням маневру підрозділами та вогнем.

Вогонь є основним засобом для знищення противника в бою та складає його важливий елемент. Без нього неможливі удар і маневр.

Вогонь – це ураження противника стрільбою з різних засобів зброї.

Маневр – це складова частина бою, організоване пересування військ у ході бою з метою заняття вигідного положення стосовно противника та створення необхідного угруповання сил та засобів, а також перенесення, перенацілювання (масування, розподіл) ударів і вогню для найбільш ефективного ураження противника. Маневр дозволяє захоплювати та утримувати ініціативу, зривати замисли противника, успішно вести бій у змінних умовах, досягати мети бою в більш короткі терміни та з меншими втратами, завдавати ураження противнику, що переважає чисельно.

Маневр ударами та вогнем застосовується для більш ефективного ураження противника. Він полягає в зосередженні вогню підрозділів на одній або групі важливих цілей, у своєчасному перенесенні вогню з одних цілей на інші, у веденні вогню підрозділами одночасно по декількох цілях.

Маневр підрозділами проводиться з метою зайняття вигідного положення для нанесення рішучого удару по найбільш уразливому місцю противника, особливо по його флангах та тилу, для створення необхідного угруповання сил і засобів, а також для виводу військ з-під удару противника. Він має бути простим за замислом та здійснюватися швидко, приховано та несподівано для противника.

Видами маневру силами та засобами є: охоплення, обхід, відхід, маневр ударами й вогнем.

Охоплення – маневр, що здійснюється з метою виходу військ для нанесення удару у фланг противнику. При здійсненні охоплення частини, підрозділи, що атакують противника у фланг, мають тісну вогневу та тактичну взаємодію з тими, хто атакує із фронту (Рисунок 30).

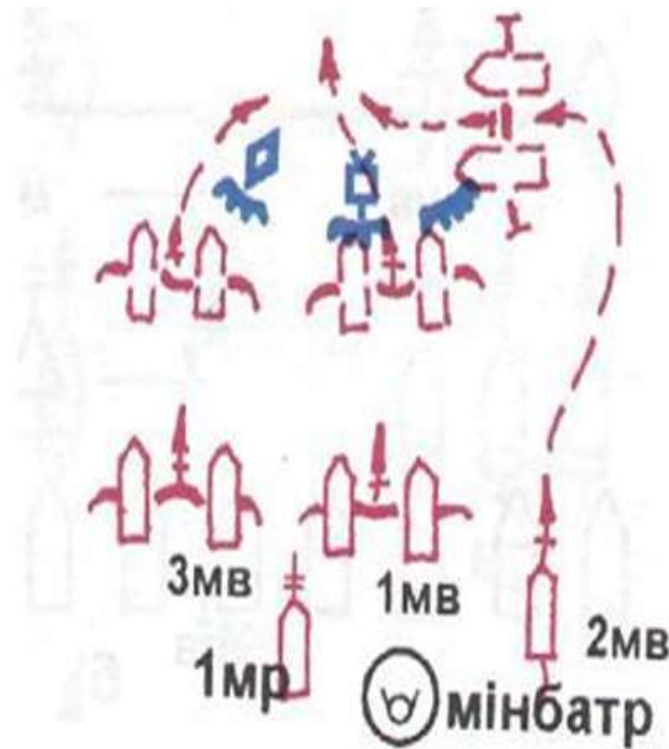

Рисунок 30 - Охоплення

Обхід – більш глибокий маневр, що здійснюється з метою виходу військ для нанесення удару по противнику з тилу. Він проводиться в тактичній взаємодії з військами, що наступають з фронту (Рисунок 31)

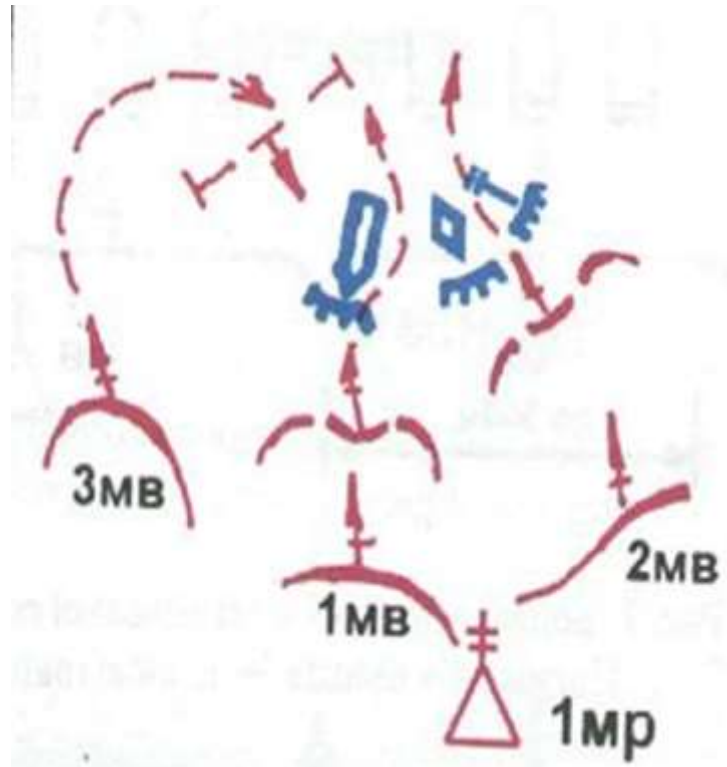

Рисунок 31 - Обхід

Відхід – маневр, що здійснюється в тих випадках, коли тільки шляхом тимчасової втрати частини території можна змінити ситуацію, що несприятливо склалася, вивести свої війська з-під ударів переважаючих сил противника, виграти час та зайняти більш вигідні рубежі. Відхід використовується також із метою перегруповання військ та виводу їх з районів сильного радіоактивного зараження. Здійснюється з дозволу чи за наказом старшого командира (Рисунок 32).

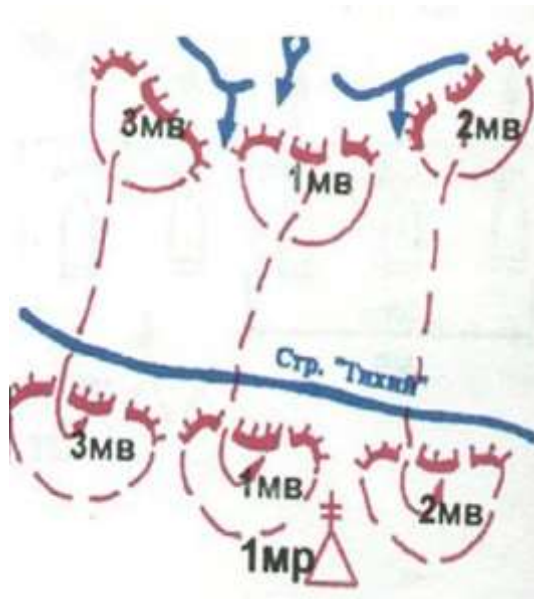

Рисунок 32 - Відхід

Загальновійськовий бій, як уже зазначалося, ведеться об'єднаними зусиллями всіх військ, що беруть в ньому участь, з використанням великої кількості танків, броньованих машин, артилерії, засобів протиповітряної оборони, літаків, гелікоптерів та іншої бойової техніки та озброєння.

Він може вестися з використанням зброї масового ураження або з використанням тільки звичайної зброї.

Звичайна зброя складає всі вогневі та ударні засоби, що використовують артилерійські, зенітні, авіаційні, стрілецькі та інженерні боеприпаси й ракети у звичайному спорядженні, а також запалювальні боеприпаси та вогневі суміші. Найбільш ефективним видом звичайної зброї є високоточна зброя, до якої належать розвідувально-ударні комплекси (РУК) та інше.

Поняття "високоточної зброї" поширюється на зброю, за допомогою якої ведення воєнних дій із повітря, космосу в заданому районі здійснюється з використанням дистанційних способів управління та наведення з точністю виходу на об'єкт, достатньою для його надійного виявлення та ураження. Застосування високоточної зброї забезпечує похибки в її наведенні на об'єкт від одиниць до декількох десятків метрів.

Запалювальна зброя використовується для ураження живої сили, бойової техніки та інших об'єктів противника. Її основу складають вогнемети, запалювальні боеприпаси й вогневі суміші.

Зброя масового ураження, а також запалювальна зброя, крім ураження військ противника, дуже негативно впливає на моральний та психологічний стан особового складу.

До засобів загальновійськового бою належать: ракети, фронтова (тактична) авіація, артилерія, танки, БТР та БМП, засоби військової протиповітряної оборони, стрілецька зброя (пістолети, карабіни, гвинтівки, кулемети, гранатомети, ручні гранати тощо).

Бойове завдання – завдання, що поставлене вищим командиром (начальником) підрозділу, частині, з'єднанню для досягнення поставленої мети в бою до встановленого терміну. Зміст бойового завдання залежить від чисельності, боєздатності та бойових можливостей своїх військ та військ противника.

При виконанні бойового завдання підрозділи, частини та з'єднання, в залежності від обстановки, можуть діяти в похідному, передбойовому та бойовому порядках.

Похідний порядок – шикування підрозділів, частин, з'єднань із їх засобами підсилення для здійснення маршу (маневру), тобто скритого пересування військ своїм ходом на бойовій техніці або в пішому порядку. Похідний порядок підрозділів – колона.

Він має забезпечувати: високу швидкість руху, швидке розгортання військ у передбойові та бойові порядки, наявність та стійкість управління військами, найменшу вразливість військ до ударів противника.

Передбойовий порядок – шикування частин, підрозділів для пересування в колонах, розгорнутих по фронту та вглибину. Застосовується при підході до поля бою та в наступі в глибині оборони противника з метою скорочення часу на розгортання в бойовий порядок, найменшій вразливості військ від ЗМУ, вогню артилерії та ударів авіації, швидкого маневру, подолання у високому темпі зон зараження, руйнувань, завалів та пожеж. Передбойовий порядок підрозділів може бути вишикуваним в лінію, уступом праворуч або уступом ліворуч, кутом вперед або назад.

Бойовий порядок – це шикування з'єднань, частин і підрозділів із їх засобами підсилення для ведення бою. Бойовий порядок залежить від завдання, що виконується, дій противника, наявності сил і засобів та характеру місцевості. Застосовується з метою кращого використання сил, що є в наявності, засобів та умов місцевості.

Бойовий порядок мусить відповідати завданню, замислу бою та забезпечувати найбільш вигідні умови для ведення вогню та всебічного забезпечення бойових дій, найменшу вразливість від усіх видів зброї противника, зручність управління, швидке здійснення маневру та перегрупування військ у ході бою.

Бойовий порядок з'єднання, частини та підрозділу складається з елементів та має фронт, фланги та тил. Між підрозділами та частинами в бойовому порядку є стики та інтервали (проміжки).

Фронт – сторона бойового порядку військ, звернена до противника.

Тил – сторона бойового порядку, протилежна фронту.

Фланг – права і ліва сторони бойового порядку військ. Фланг є, як правило, найбільш вразливою частиною бойового порядку, тому забезпечення флангів при веденні бою – найважливіший обов'язок командирів усіх ступенів.

Стик – місце поєднання флангів або проміжок (інтервал) між флангами сусідніх з'єднань, частин, підрозділів у їхньому бойовому порядку. Стики, як і

фланги, найбільш уразливі місця для удару противника. Тому при організації бою передбачаються заходи щодо забезпечення флангів та стиків.

Інтервал (проміжок) – відстань по фронту між бойовими порядками військ.

Особовий склад – люди, які являють собою сили сучасного загальновійськового бою, озброєні сучасною бойовою технікою, досконало володіють нею, відповідним чином організовані та об'єднані у військові формування (підрозділи, частини, з'єднання та об'єднання) і добре навчені прийомам та способам дій на полі бою як індивідуально, так і в складі свого формування.

Тобто *сили та засоби* – це особовий склад та військова техніка підрозділів, частин, з'єднань та об'єднань, що призначені для ведення та забезпечення бойових дій.

Характер бою – це сукупність загальних рис, що наявні в бою та визначають його якості та особливості.

Характерними рисами сучасного загальновійськового бою є: рішучість; висока маневреність; напруженість та швидкоплинність; швидкі та різкі зміни обстановки.

Він характеризується також різноманітністю способів його ведення, розгортанням бойових дій на землі та в повітрі, на широкому фронті, на велику глибину та веденням його у високих темпах, складністю радіоелектронної обстановки.

Аналіз характерних рис сучасного загальновійськового бою показує, що для ведення бою необхідні: висока тактична, військово-технічна, морально-психологічна підготовка військ, бойова виучка, дисципліна та фізичне загартування воїнів.

Таким чином, сучасний бій насичений комплексним застосуванням різних засобів боротьби, в якому головним, вирішальним фактором продовжує залишатися людина, яка глибоко розуміє ідеали, заради яких веде боротьбу, яка досконало володіє зброєю та бойовою технікою, фізично загартована, психологічно стійка до обмежень та суворості війни.

1.2.3 Підготовка і ведення загальновійськового бою

Підготовка загальновійськового бою здійснюється за алгоритмом, що виробився протягом тривалого часу практичної діяльності. Питанням теорії підготовки загальновійськового бою в існуючих джерелах приділено багато уваги, але чіткого визначення поняття підготовки бою немає, а перелік заходів, що складають зміст підготовки, суперечливий та не завжди відповідає логіці.

Підготовка бою – це сукупність взаємопов'язаних й узгоджених за метою, завданнями, місцем і часом організаційних і практичних заходів, які проводяться командирами, штабами, начальниками родів військ і спеціальних військ та військами й силами, спрямованими на виконання бойових завдань у ході воєнних дій.

Організаційні заходи включають:

- прийняття рішення на бій;
- доведення завдань;
- організацію взаємодії, управління й всебічного забезпечення;
- планування бою.

Практичні заходи це:

- підготовка командирів, штабів та з'єднань і підрозділів до бою;
- шикування з'єднань і підрозділів для ведення бою;
- контроль готовності з'єднань, частин і підрозділів до бою.

Підготовка до бою здійснюється заздалегідь, а інколи й із початком бою. Завчасна підготовка проводиться в мирний час і, наскільки можливо, у найповнішому обсязі.

Відповідно до розроблених планів проводяться тренування і заняття з керівним складом щодо уточнення й відпрацювання бойових завдань.

Підготовка бою починається з отримання бойових завдань.

Організація, зміст, послідовність і методи роботи командирів і штабів під час підготовки та в ході ведення воєнних дій визначається обстановкою, характером завдань і встановленими термінами готовності з'єднань, частин і підрозділів до їх виконання.

Прийняття рішення є основою всієї роботи з підготовки бою. Командири приймають рішення самостійно, опираючись на глибоке усвідомлення завдань, детальну оцінку обстановки, використовуючи допомогу штабів, підлеглих начальників родів військ і спеціальних військ та служб.

На підставі прийнятого рішення ставляться завдання частинам і підрозділам, організується взаємодія, здійснюється решта заходів щодо підготовки бою.

Під час підготовки бою командирами з'єднань, частин і підрозділів та їх управлінь можуть застосовуватися: послідовні, паралельні або комбіновані (у різних ланках управління) *методи роботи*.

Метод послідовної роботи застосовується при наявності достатнього часу, при цьому кожна ланка управління включається в підготовку після прийняття рішення ланкою, що стоїть вище, на підставі отриманих завдань. Метод послідовної роботи є основним в умовах завчасної підготовки бою.

Метод паралельної роботи застосовується, коли воєнні дії готуються в обмежений час або уже ведуться. У таких випадках прийняття рішення й планування бою в ланках, що стоять нижче, починається відразу, після прийняття рішення старшим начальником і постановки ним завдань, а коли не вистачає часу, після визначення старшим начальником першого елемента рішення – замислу. Цей метод вимагає надзвичайно високої професійної підготовки управлінь усіх рівнів.

Методи роботи командирів і управлінь під час підготовки та ведення бою визначаються обстановкою, характером поставлених завдань і термінами готовності з'єднань і підрозділів до їх виконання.

Роботу командирів і управлінь щодо підготовки бою можна розділити на п'ять етапів.

Перший етап – усвідомлення завдання.

Другий етап – оцінювання обстановки та визначення замислу бою.

Третій етап – визначення завдань підрозділам.

Четвертий етап – розгляд та затвердження пропозицій щодо застосування частин і підрозділів родів військ і спеціальних військ.

П'ятий етап – завершення роботи щодо прийняття рішення та доведення завдань до підрозділів.

Розкриття змісту етапів буде ретельно розглянуто в інших розділах.

Ведення загальновійськового бою

Так склалося, що в сучасних інформаційних джерелах відсутнє чітке теоретичне визначення поняття "ведення воєнних дій" загалом та "ведення бою" зокрема.

Можна обрати один із варіантів визначення поняття "ведення бою".

Ведення бою, у тому числі і загальновійськового, – це сукупність з чітко визначеним початком і кінцем дій командирів і підпорядкованих їм військових колективів, пов'язаних із виконанням бойового завдання та реалізацією прийнятого рішення командирами з'єднань, частин і підрозділів.

Під час ведення бою виконуються тактичні завдання, суттю яких є розгром (або нанесення ураження) складових елементів з'єднань, частин і підрозділів противника.

Ведення воєнних дій взагалі та загальновійськового бою зокрема характеризується визначенням:

- мети бою;
- завдань, виконанням яких досягається мета;
- змісту бою;
- розмаху бою;
- силами та засобами, що залучаються для ведення бою;
- порядком взаємодії, управління та забезпечення.

Перераховані питання будуть ретельно розкриватися в розділах, пов'язаних із наступальними й оборонними боями з'єднань, частин і підрозділів.

Ведення оборонного бою механізованими з'єднаннями, частинами та підрозділами характеризується наступними етапами:

- ведення бою в смузі забезпечення;
- ведення бою за утримання головної смуги оборони;
- ведення оборонного бою за утримання другої смуги оборони.

Ведення наступального бою механізованими з'єднаннями, частинами й підрозділами характерне тим, що він може вестися на противника, що обороняється, з положення безпосереднього зіткнення з ним, а також висуванням із глибини.

У всіх випадках етапами ведення наступального бою будуть:

- атака;

- бої щодо розгрому противника в опорних пунктах (при необхідності прорив оборони);
- розгром противника в районах першого ешелону;
- відбиття можливих контратак чи контрударів;
- при сприятливих умовах – оточення противника.

Наступальний бій може закінчуватися переслідуванням.

За будь-яких умов основною частиною бою є людина, від якої залежить успіх у досягненні мети бою, мети всієї операції й війни в цілому. Людина вдихає в зброю ту силу, яка не дає змоги противнику досягти перемоги. Це людина дає змогу реалізувати закладені в зброю її технічні можливості, від неї залежить бойова здатність підрозділів, частин і з'єднань, саме людина визначає факт перемоги. Ім'я цієї людини – солдат.

Контрольні питання

1. Які види бою існують?
2. Які принципи ведення бою Ви знаєте?
3. Які види маневру Ви знаєте?
4. Чим характеризується ведення оборонного бою?
5. Чим характеризується ведення наступального бою?
6. Що таке характер бою?
7. Що таке бойовий порядок?

ТЕМА 2 МЕХАНІЗОВАНІ (ТАНКОВІ) ПІДРОЗДІЛИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК В ОБОРОНІ

ЗАНЯТТЯ 1 Механізований (танковий) взвод в обороні

2.1.1. Основи бойового застосування механізованих підрозділів (взвод в обороні)

Взвод в обороні призначений для виконання завдань щодо втримання займаних районів місцевості, рубежів і позицій, відбиття наступу противника й нанесення ураження його наступаючим підрозділам.

Механізований (танковий) взвод обороняється, як правило, у складі роти. Придане механізованому взводу гранатометне відділення діє в бойовому порядку взводу, залежно від обстановки й рішення командира механізованого підрозділу може виконувати завдання самотійно або разом із механізованими відділеннями. Для вирішення завдань самотійно гранатометному відділенню призначається кілька вогневих рубежів, які можуть завчасно готуватися в інженерному плані. При дії в складі механізованого взводу гранатометне відділення розташовується на бойових позиціях механізованих відділень.

Взвод першого ешелону роти має завдання вогнем штатних і приданих засобів самотійно або у взаємодії з сусідами нанести противнику втрати в живій силі й техніці, відбити його атаку й утримати займаний опорний пункт.

Завдання взводу другого ешелону роти полягає в підтримці вогнем взводів першого ешелону, у знищенні живої сили й бойової техніки, що прорвалася в опорний пункт роти, у відбитті атак противника й утриманні займаного опорного пункту.

Механізований (танковий) взвод, що є резервом батальйону, займає опорний пункт у глибині його оборони й перебуває в готовності до відбиття атаки противника, що вклинився в оборону, а також диверсійно-розвідувальних груп, що діють у глибині району оборони батальйону, посилення (заміни) підрозділів першого ешелону й до вирішення інших завдань, що виникають раптово.

Механізований (танковий) взвод займає опорний пункт, а механізоване відділення (танк) й інші вогневі засоби – бойову (вогневу) позицію.

Варіанти схем опорних пунктів механізованого й танкового взводів приведені на Рисунок 33, 34. відповідно. Варіант дій танкового взводу у вогневій засаді показаний на схемі Рисунок 35, схема вогню гранатометного взводу – на Рисунок 36. схема вогню протитанкового взводу – на Рисунок 37. Побудова оборони взводу включає: бойовий порядок взводу, опорний пункт взводу й систему вогню. Побудова оборони повинна забезпечити відбиття атаки противника й знищення його танків і живої сили перед переднім краєм, на флангах і в глибині оборони. Бойовий порядок механізованого взводу, залежно від поставленого завдання й умов місцевості, будується в одну або дві лінії.

Варіант бойового порядку взводу при положенні відділень у дві лінії показаний на схемі Рисунок 38., в одну лінію – на Рисунок 39.

При побудові бойового порядку взводу у дві лінії в опорних пунктах взводів, розташованих на найбільш імовірному напрямку наступу противника, позиція одного з відділень взводу з метою посилення стійкості оборони може обладнуватися в глибині опорного пункту (на другій лінії) в 100-200 м за траншеєю.

Бойові машини піхоти (бронетранспортери) і танки в опорному пункті взводу розташовуються по фронту з інтервалом до 200 м. Вогневі позиції для них вибираються з урахуванням умов місцевості як на передніх, так і на зворотних схилах висот із таким розрахунком, щоб забезпечувалося спостереження за противником і ведення вогню на граничну дальність прямою наводкою з гармат, кулеметів і протитанкових, керованих ракет, взаємна вогнева підтримка й можливість вести зосереджений вогонь перед переднім краєм і на флангах опорного пункту, а також кругова оборона, приховане розташування вогневих засобів і маскування. Розташування танків повинно забезпечувати при стрільбі безпеку попереду діючих механізованих підрозділів.

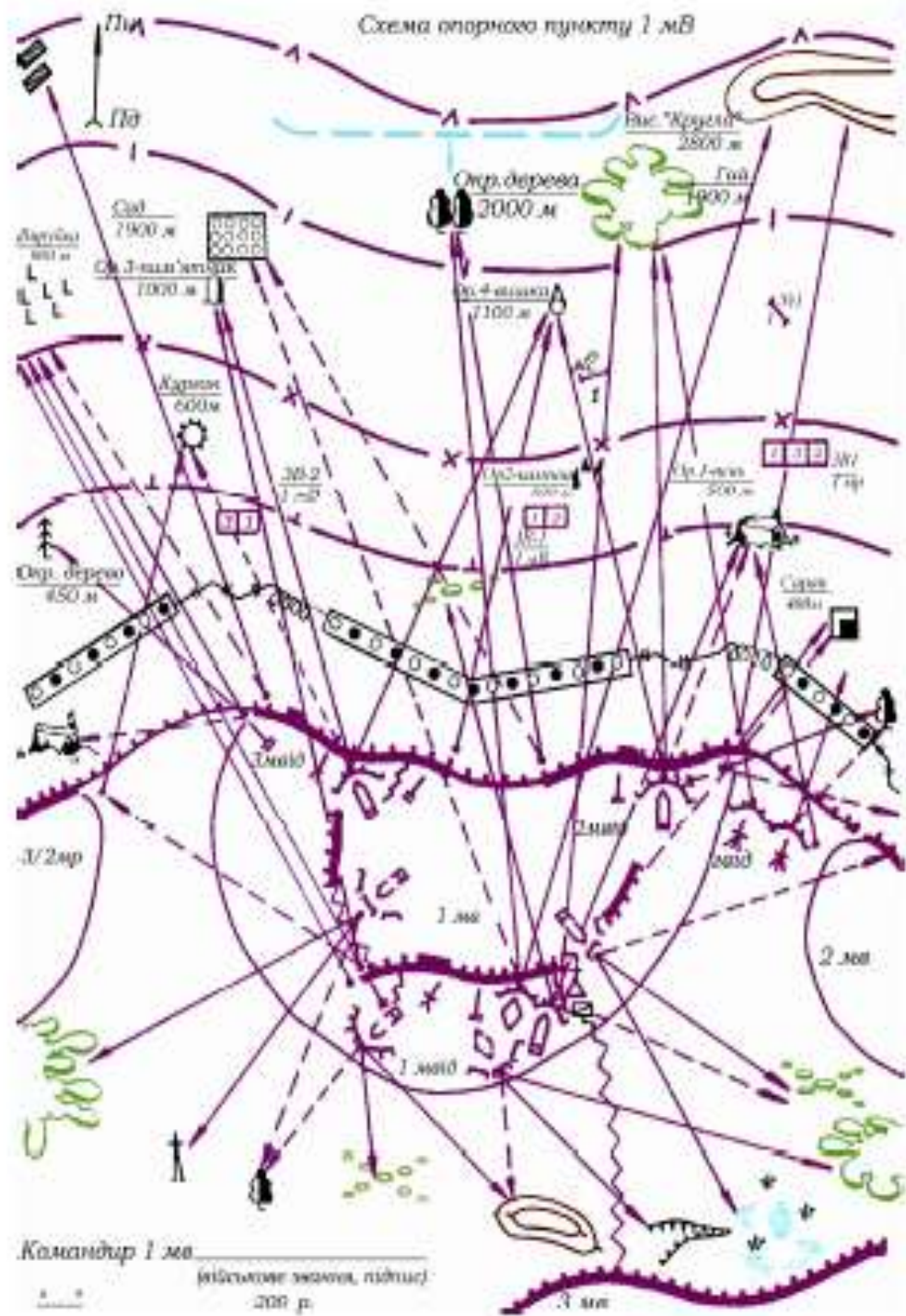

Рисунок 33 - Схема опорного пункту механизированного взвода (вариант)

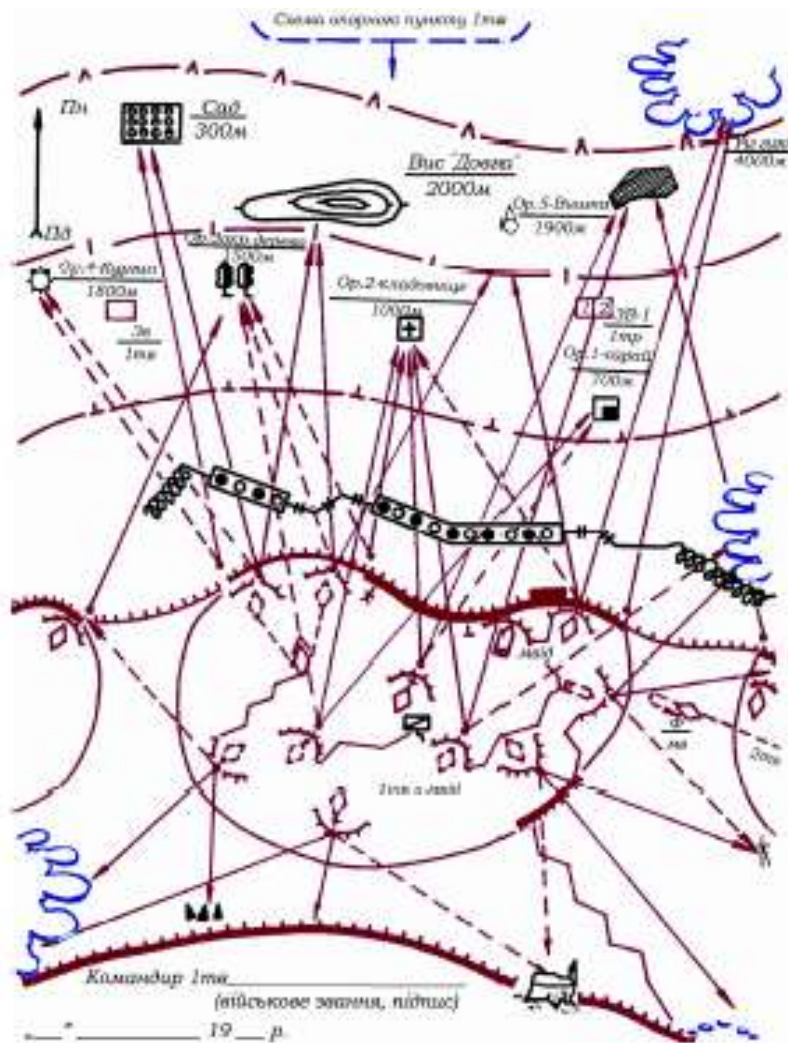

Рисунок 34 - Схема опорного пункту танкового взводу

Придане механізованому взводу протитанкове відділення може розташовуватися в проміжках або на фланзі опорного пункту взводу. Передбачається можливість маневру протитанкового відділення в ході бою на найнебезпечніший напрямок і для заняття кругової оборони.

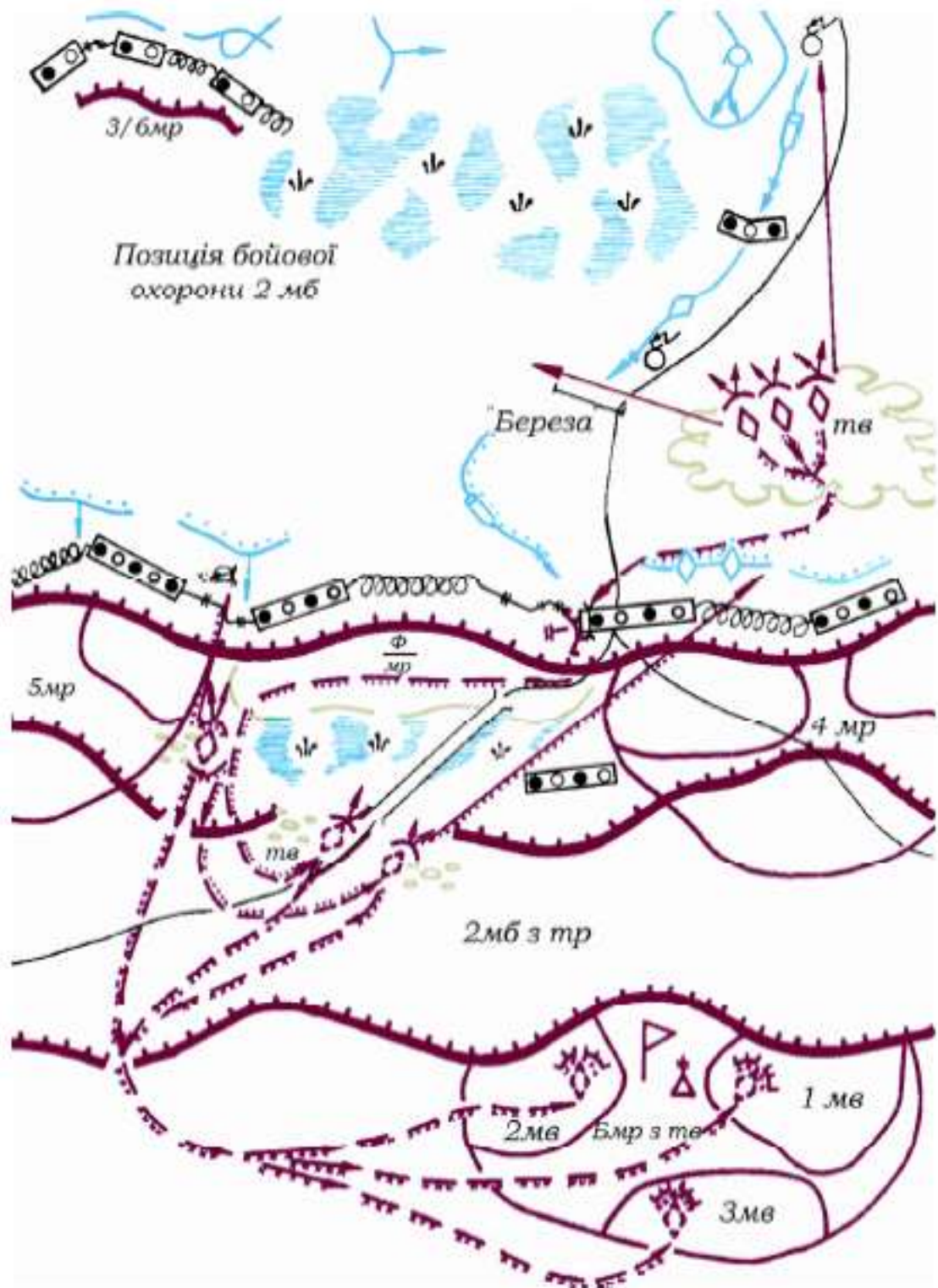

Рисунок 35 - Дії танкового взводу у вогневій засаді (варіант)

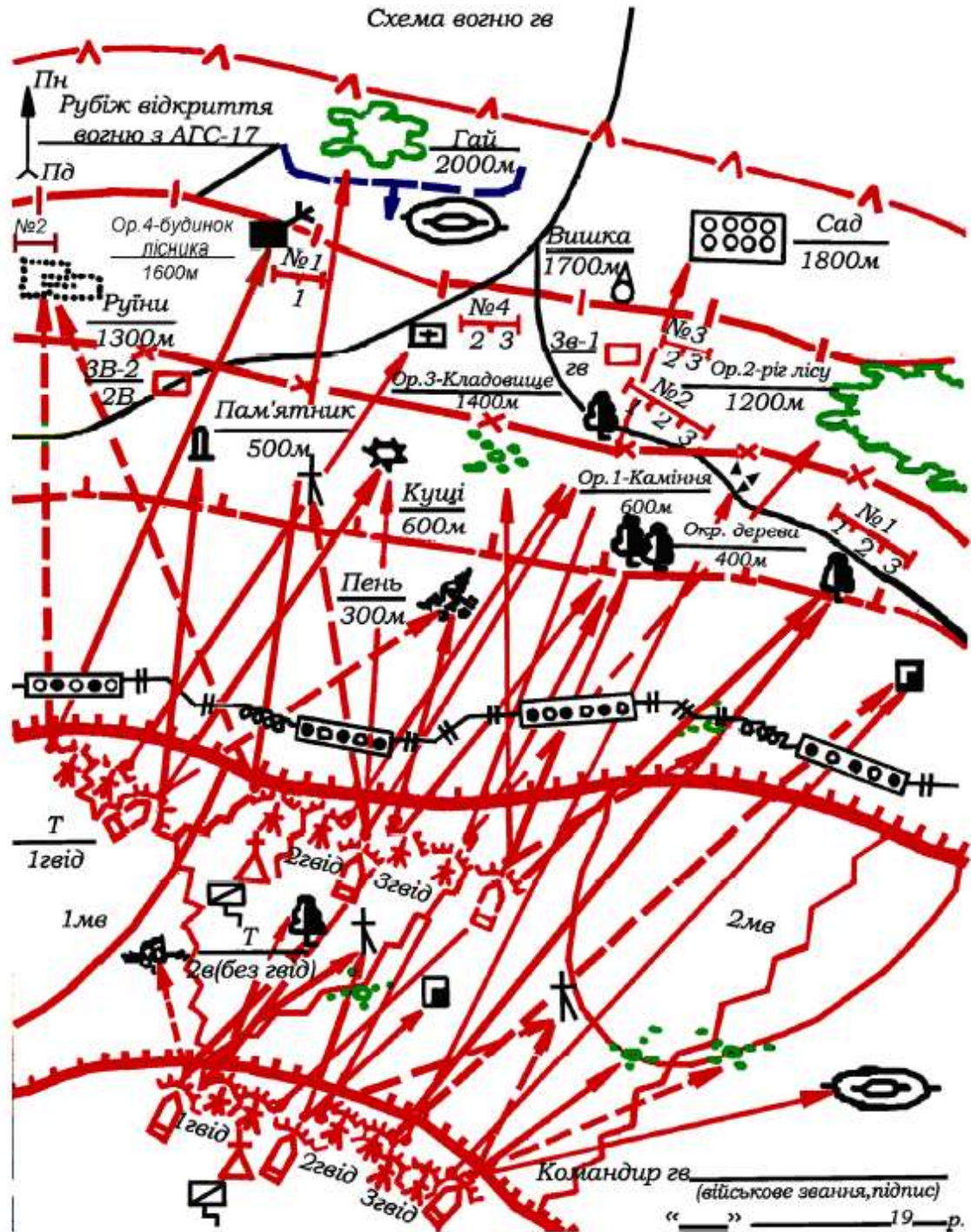

Рисунок 36 - Схема вогню гранатометного взводу

В опорному пункті взводу й на його флангах можуть займати вогневі позиції протитанкові засоби й танки, не підлеглі командиру взводу. Командир взводу повинен знати завдання цих засобів і підтримувати з ними тісну взаємодію.

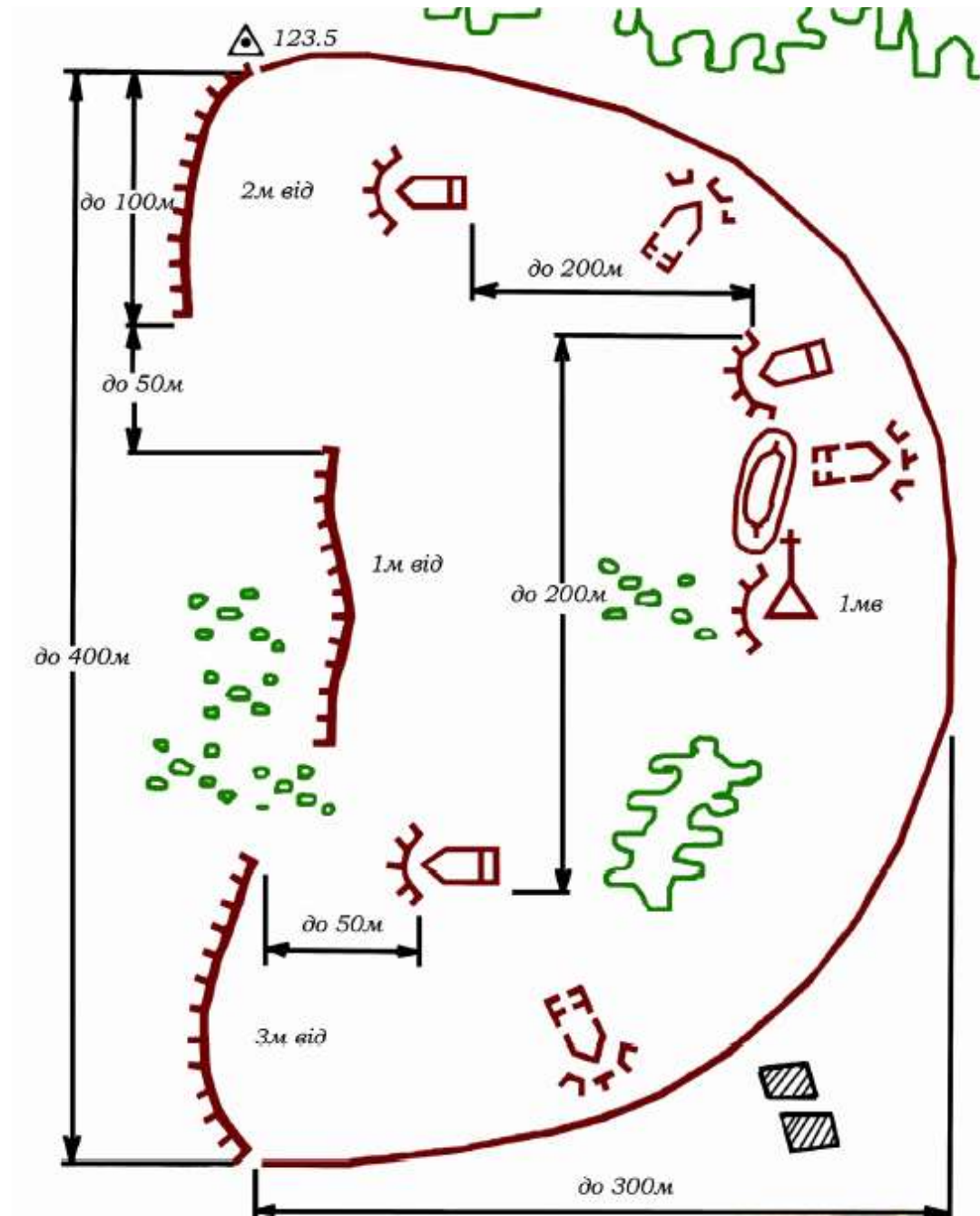

Рисунок 38 - Бойовий порядок механізованого взводу на БМП при положенні відділень в дві лінії (варіант)

Позиція групи керування й вогневої підтримки включає: командно-спостережний пункт командира взводу, вогневі позиції штатних і приданих вогневих засобів. Командно-спостережний пункт командира механізованого взводу розташовується зазвичай у ході сполучення (на позиції відділення, обладнаної в глибині опорного пункту).

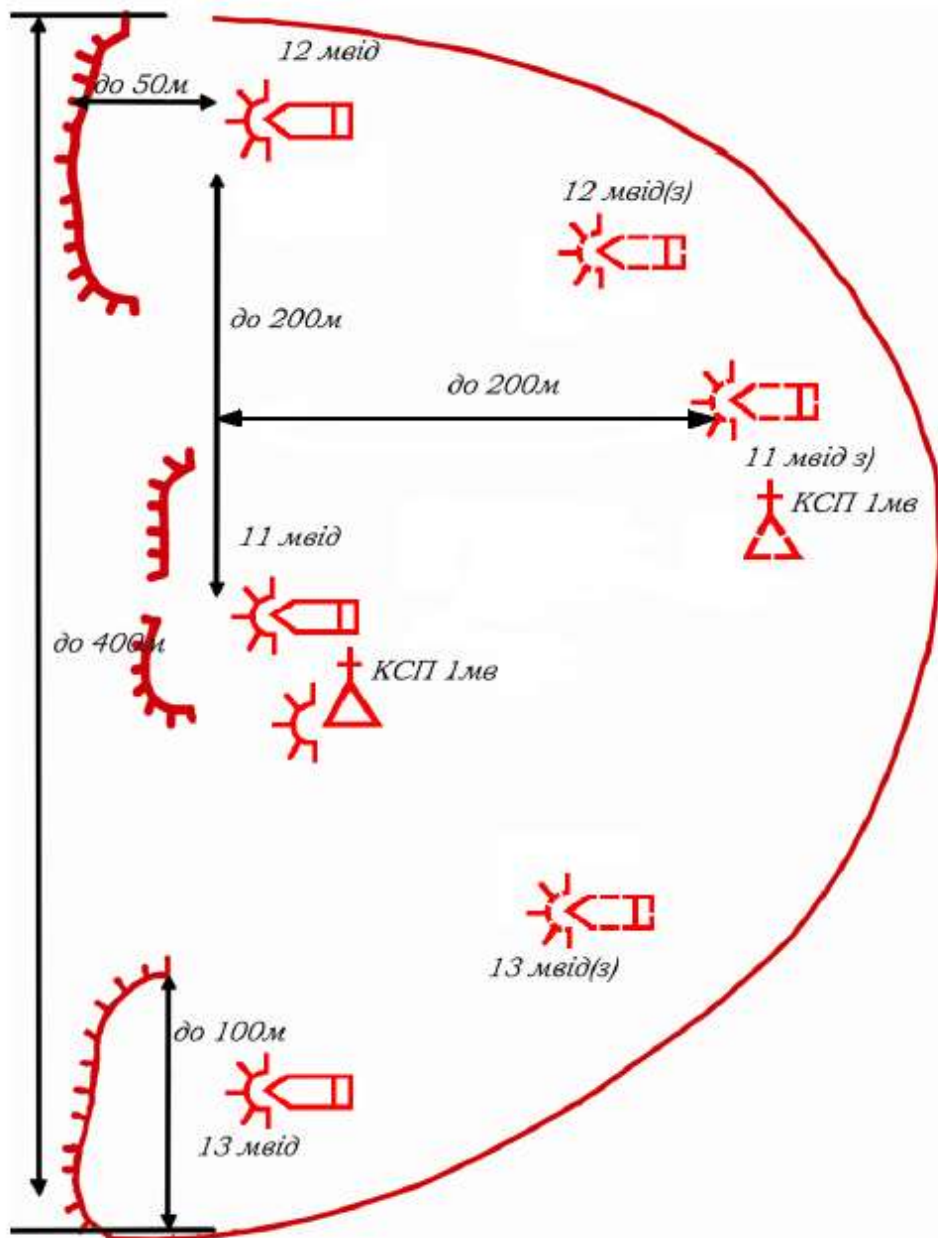

Рисунок 39 - Бойовий порядок механізованого взводу на БМП при положенні відділень в одну лінію

Взвод обороняє опорний пункт до 400 м по фронту й до 300 м у глибину. Проміжки між опорними пунктами взводів можуть бути до 300 м. По всьому фронту опорного пункту механізованого взводу може відриватися суцільна траншея, що з'єднує окопи (позиції) відділень.

Від траншеї відривається хід сполучення до окопів для бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і в глибину оборони до наступної траншеї. В опорному пункті обладнуються укриття для особового складу.

Траншея, окопи й хід сполучення повинні з'єднувати основні й запасні вогневі позиції та забезпечувати ведення флангового й перехресного вогню, прихований маневр і розосередження вогневих засобів, а хід сполучення, крім того, ведення бою з противником, що вклинився в оборону, створення кругової

оборони, евакуацію поранених, подачу боєприпасів і продовольства (доставку їжі).

Прямолінійне накреслення траншеї й ходу сполучення не допускається. Від траншеї відривається хід сполучення до окопів для бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і в глибину оборони до наступної траншеї. В опорному пункті обладнуються укриття для особового складу.

Перша траншея є переднім краєм оборони й обороняється взводами першого ешелону. Вона повинна забезпечити хороше спостереження за противником, найкращі умови для створення зони суцільного багат шарового вогню всіх видів перед переднім краєм, на флангах, у проміжках і ведення вогню з глибини оборони.

Друга траншея обороняється взводом другого ешелону (резерву) роти. Вона обладнується на віддаленні 400-600 м від першої траншеї з таким розрахунком, щоб її взвод в обороні міг своїм вогнем підтримати підрозділи, що займають першу траншею, а також вести вогонь на підступах до переднього краю оборони й прикривати вогнем загородження перед ним.

Третя (четверта) траншея обороняється взводами роти другого ешелону батальйону. Вона обладнується на віддаленні 600-1000 м (400-600 м) від другої (третьої) траншеї з таким розрахунком, щоб розташовані в ній вогневі засоби могли вести вогонь у смузі між другою й третьою (четвертою) траншеями, а на окремих ділянках і перед переднім краєм оборони.

Машини механізованого взводу розташовуються за другим ешелоном (резервом) батальйону разом із підрозділом забезпечення.

2.1.2. Організація оборонного бою

Побудова оборонного бою повинна забезпечити:

- відбиття атаки противника;
- знищення його танків і живої сили противника перед переднім краєм, на флангах і в глибині оборони, утримання опорного пункту;
- маневр підрозділами(танками) і вогнем.

Побудова оборонного бою механізованого(танкового) взводу включає:

- бойовий порядок взводу;
- бойові тактичні групи;
- опорний пункт взводу;
- систему вогню.

Бойовий порядок взводу залежно від поставленого завдання та умов місцевості будується в одну або дві лінії і, як правило, складається з:

- бойових порядків механізованих відділень;
- з бойових порядків механізованих відділень;
- засобів посилення, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира взводу;
- групи бойових машин.

Бойові тактичні групи створюються залежно від обстановки і рішення командира. Вони можуть розміщуватися розосереджено (рівномірно), або

зосереджуватися на важливому напрямку. Відстань між ними при рівномірному розміщенні особового складу може бути 14 – 16 м, між бойовими групами (“двійками”, “трійками”) – 20 – 30 м, а між собою в середині – до 5 м.

Опорний пункт взводу – ділянка місцевості, яка підготовлена в інженерному відношенні і зайнята взводом для виконання поставленого завдання – складається з позицій відділень, вогневих позицій БМП (БТР), позиції групи управління і вогневої підтримки і вогневих позицій доданих вогневих засобів (основних, запасних, тимчасових, хибних), які не увійшли до складу цієї групи, КСП взводу і ходів сполучення до нього і в тил, місця розміщення групи бойових машин, а в глибині ОП мв – місце розміщення запасу боєприпасів і місце збору поранених (Рисунок 40).

Опорний пункт танкового взводу – вогневих позицій танків і доданих засобів, іноді перед ними обладнуються позиції для кочуючих вогневих засобів.

На обладнання опорного пункту взводу потрібно 1100 люд./год, 7 маш./год, танка з бульдозерним обладнанням. Матеріали: круглий ліс – 45 м.куб., дріт – 135 кг. При насипанні крутостей до 30% і ходів сполучення додатково потрібно 350 люд./год. Матеріали: круглий ліс – 20 м.куб., дріт – 120 кг.

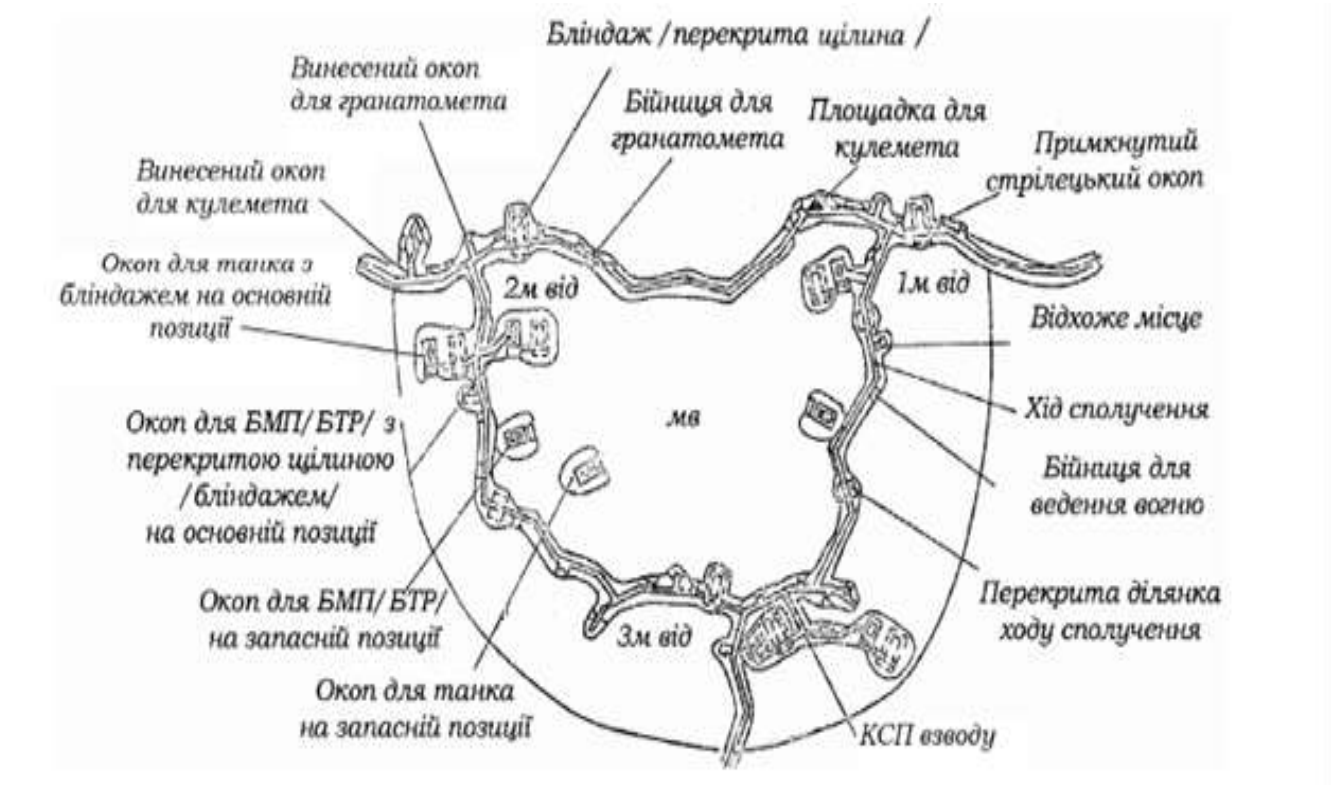

Рисунок 40 - Фортифікаційне обладнання опорного пункту взводу першого ешелону роти (варіант)

Система вогню взводу в обороні включає: ділянки зосередженого вогню взводу, які підготовлені перед переднім краєм оборони; зони протитанкового вогню бойових машин піхоти (танків) і суцільного багат шарового вогню всіх інших вогневих засобів взводу перед переднім краєм, в проміжках, на флангах і в глибині оборони; підготовлений маневр вогнем бойових машин піхоти (танків) та інших вогневих засобів на напрямки, яким загрожують.

Оснoву системи вогню взводу складає вoгoнь танків, бойових машин піхоти, протитанкових гранатометів і кулеметів. Система вогню будується з врахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї взводу і приданих йому вогневих засобів, у тісній їх взаємодії і в поєднанні з інженерними загородженнями і природними перешкодами. Вона повинна забезпечувати ураження противника, передусім його танків та інших броньованих машин, на підступах до оборони, перед переднім краєм, між сусідніми опорними пунктами і в глибині оборони, можливість ведення фронтального, флангового та перехресного вогню, а також кругову оборону опорного пункту.

Безпосередньо перед переднім краєм підготовляється зона суцільного багат шарового вогню: вся місцевість у смузі до 400 м перед переднім краєм повинна знаходитися під вогнем взводу, а мертві простори, які є, повинні уражатися вогнем артилерії і мінометів із закритих вогневих позицій.

Загородження та підступи до них повинні добре проглядатися і прострілюватися, вогнем всіх видів.

Ефективність вогню в обороні досягається його влучністю, масованістю і раптовістю застосування, а також умілим управлінням ним. Всі вогневі засоби в обороні повинні бути готовими до ведення вогню і здійснення маневру вночі та в інших умовах обмеженої видимості.

Під час організації системи вогню механізованому (танковому) взводу і відділенню указуються смуга вогню, додатковий сектор обстрілу, а взводу, крім того, – одна – дві ділянки зосередженого вогню.

Гранатометному і протитанковому взводам указуються смуга вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого вогню, а гранатометному взводу, крім того, – основний напрямок стрільби і рубежі загороджувального вогню.

Бойовим машинам піхоти (бронетранспортерам), танкам, гарматам, протитанковим керованим ракетним комплексам, гранатометам, вогнеметам і кулеметам призначаються основні і запасні (для чергових вогневих засобів і тимчасові) вогневі позиції, вказуються основний і додатковий сектори обстрілу (вогнеметання) з кожної позиції на дальність їх дійсного вогню. Вогонь ручних протитанкових гранатометів підготовляється у смузі вогню своїх відділень. Смуги вогню визначаються межами справа і зліва. Кожна межа вказується двома точками (орієнтирами). Смуги вогню (сектори обстрілу) сусідніх підрозділів (вогневих засобів) на стиках повинні взаємно перекриватися.

Готовність системи вогню визначається заняттям бойовими машинами піхоти (бронетранспортерами), танками, гарматами та іншими вогневими

засобами вогневих позицій, підготовкою даних для стрільби, а також наявністю боєприпасів.

В умовах відсутності зіткнення з противником командир взводу, одержавши бойове завдання, приймає по карті рішення, оголошує його командирам відділень (танків), виводить взвод в указаний опорний пункт або в укрите місце на підступах до нього, потай розташовує його і організовує безпосередню охорону. Після цього він спільно з командирами відділень (танків) і приданих засобів проводить рекогносцировку, видає бойовий наказ, організовує взаємодію і систему вогню, бойове забезпечення і управління. Потім командир взводу організовує заняття опорного пункту, створює бойовий порядок і систему вогню, організовує спостереження та інженерне обладнання опорного пункту.

Одержавши наказ на перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником, командир взводу повинен швидко прийняти рішення, поставити завдання відділенням (танкам) на заняття позицій в указаному взводі опорному пункті, організувати спостереження перед фронтом і на флангах опорного пункту взводу, взаємодію і систему вогню, бойове забезпечення, управління та інженерне обладнання опорного пункту. Надалі він вивчає місцевість, уточнює завдання відділенням (танкам) і порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

У ході *рекогносцировки* командир взводу вивчає місцевість, указує командирам відділень (танків) орієнтири і уточнює: положення, склад і найбільш імовірні напрямки наступу противника, можливі рубежі переходу в атаку і напрямки дій його бойових вертольотів; зображення переднього краю оборони роти, опорний пункт взводу і сусідів; позиції відділень (вогневі позиції танків) і приданих вогневих засобів; траншею і хід сполучення взводу; смугу вогню взводу (відділень) і додатковий сектор обстрілу; основні і запасні вогневі позиції, основні і додаткові сектори обстрілу бойових машин піхоти (бронетранспортерів, танків), а також приданих вогневих засобів і засобів, призначених для забезпечення флангів і проміжків; рубежі, ділянки і об'єкти, по яких підготовляється вогонь артилерії і мінометів, і порядок його виклику; порядок і терміни інженерного обладнання опорного пункту і позицій відділень (вогневих позицій), місця і характер інженерних загороджень, які встановлюються перед фронтом оборони взводу і на флангах, і порядок прикриття їх вогнем; місце командно-спостережного пункту.

Контрольні питання

1. Яке завдання виконує взвод першого ешелону роти?
2. Яке завдання виконує взвод другого ешелону роти?
3. З яким інтервалом в опорному пункті взводу розташовуються бойові машини піхоти?
4. Що складає основу системи вогню взводу?
5. Що потрібно на обладнання опорного пункту взводу?
6. З чого складається бойовий порядок взводу?

7. Якими бувають проміжки між опорними пунктами взводів?

ЗАНЯТТЯ 2 Механізована (танкова) рота в обороні

2.2.1 Підготовка механізованої (танкової) роти до оборони

Механізована (танкова) рота може оборонятися в першому або другому ешелоні батальйону, у смузі забезпечення або на передовій позиції, складати загальновійськовий резерв або знаходитися в протидесантному резерві. Рота обороняє опорний пункт до 1500 м по фронту і до 1000 м у глибину.

Опорний пункт механізованої роти (Рисунок 41) складається з опорних пунктів механізованих взводів, позицій вогневих засобів роти та приданих підрозділів. Опорний пункт танкової роти (Рисунок 42) складається з опорних пунктів танкових взводів і позицій приданих підрозділів.

Придані танковій роті механізовані підрозділи займають позиції звичайно попереду танків, а також у проміжках між танковими взводами й на флангах. Бойовий порядок роти будується в один або у два ешелони.

Залежно від характеру місцевості взводи в опорному пункті механізованої (танкової) роти можуть розташовуватися кутом назад, мати уступне й інше розташування, що забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом і на флангах опорного пункту.

Бойові машини піхоти й танки розташовуються в опорному пункті роти (взводу) по фронту й у глибину на відстані до 200 м один від одного. Бронетранспортери розташовуються на вогневих позиціях у глибині опорного пункту роти (взводу) у місцях, що забезпечують ведення вогню з кулеметів переважно в сторони флангів і в проміжки.

Кулеметний взвод роти додається, як правило, по відділеннях механізованим взводам. Іноді він у повному складі використовується на напрямку зосередження основних зусиль роти.

Для кругової оборони ротного опорного пункту взводам призначаються додаткові сектори обстрілу, для вогневих засобів підготовляються основні й запасні вогневі позиції з урахуванням ведення вогню в бік флангів і в тил. Частина вогневих засобів розташовується в глибині. На флангах, у проміжках між взводами, у тилу опорного пункту влаштовуються загородження.

Проміжки між ротними опорними пунктами можуть бути до 1000 м, а між опорними пунктами взводів – до 300 м. Вони повинні перебувати під безперервним спостереженням, прострілюватися фланговим і перехресним вогнем всіх засобів, особливо протитанкових, а також прикриватися загородженнями й вогнем артилерії.

У проміжках між опорними пунктами рот (взводів) обладнаються запасні позиції, хибні траншеї й ходи сполучення. Рота другого ешелону займає опорний пункт у глибині оборони батальйону й готується до контратаки. Танкова рота (механізована рота на бойових машинах піхоти), крім того, готує один-два вогневі рубежі.

Рота (взвод), виділена в резерв батальйону, займає район зосередження, обладнує для оборони опорний пункт і перебуває в готовності до виконання раптово виникаючих завдань або до заміни підрозділів першого ешелону у випадку втрати ними боєздатності.

Система вогню роти в обороні включає:

- ділянки зосередженого й рубежі загороджувального вогню артилерії й мінометів, підготовлені на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах і в глибині оборони;

- зони вогню протитанкових засобів і суцільного багат шарового вогню всіх видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони для знищення в першу чергу танків й інших броньованих машин противника;

- підготовлений маневр вогнем з метою його зосередження в короткий термін на будь-якому загрозливому напрямку або ділянці.

Система вогню роти будується з урахуванням вогневих можливостей всіх видів зброї роти й приданих вогневих засобів, їхньої тісної взаємодії в сполученні з інженерними загородженнями й природними перешкодами.

Підготовка оборони роти починається з одержання бойового завдання від старшого командира й включає:

- організацію бою (прийняття рішення, рекогносцировку, постановку бойових завдань відділенням (екіпажам танків));

- організацію взаємодії, управління й бойового забезпечення;

- підготовку взводів роти до виконання бойового завдання;

- зайняття оборони;

- створення бойового порядку;

- створення системи вогню;

- інженерне обладнання опорного пункту;

- здійснення контролю виконання заходів підготовки й готовності до виконання поставленого завдання.

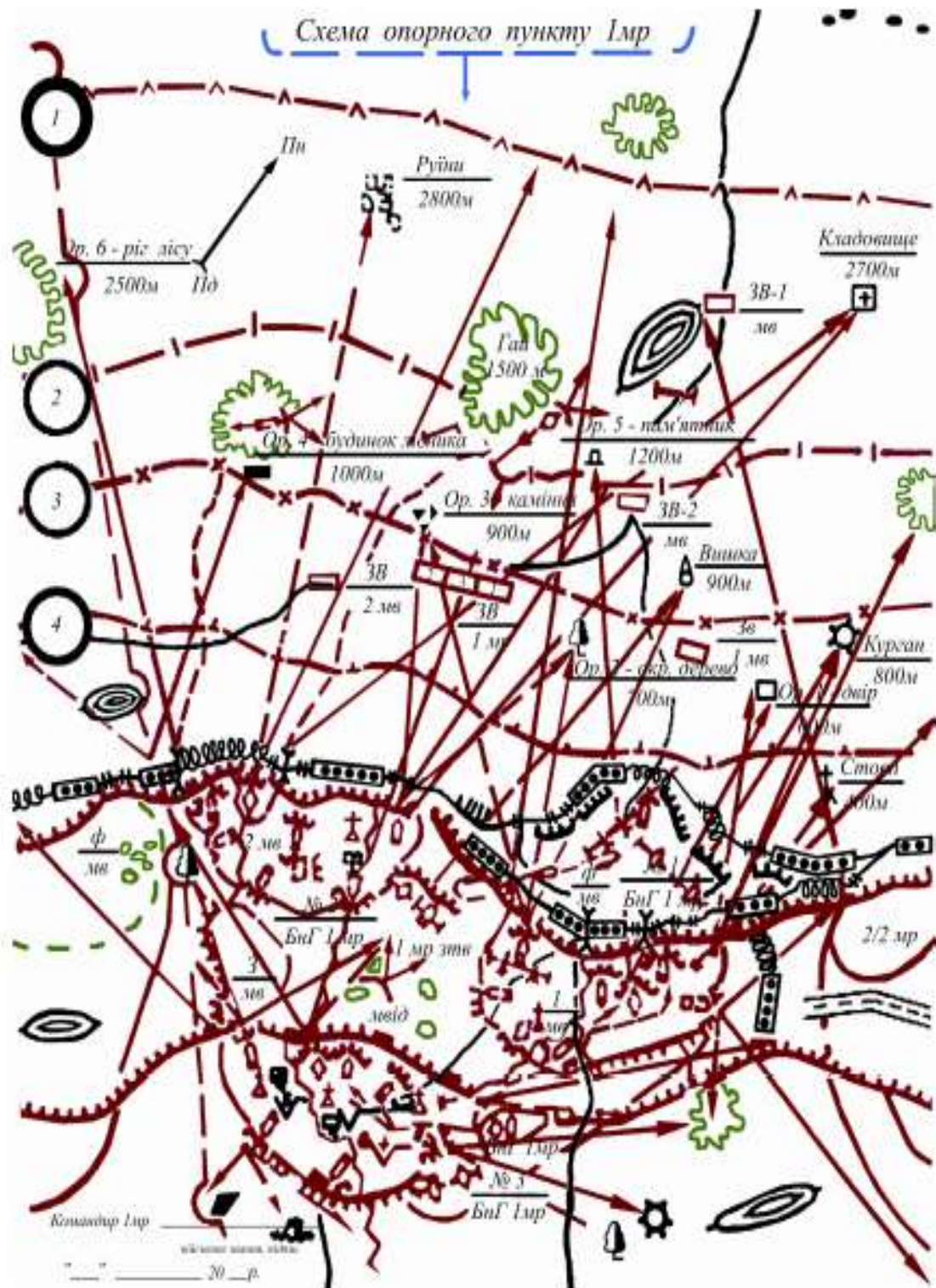

Рисунок 41 - Схема опорного пункту механізованої роти (варіант)

1. рубіж відкриття вогню ПТРК;
2. рубіж відкриття вогню із гармат танків;
3. рубіж відкриття вогню із гармат БМП;
4. рубіж відкриття вогню із стрілецької зброї (РПГ)

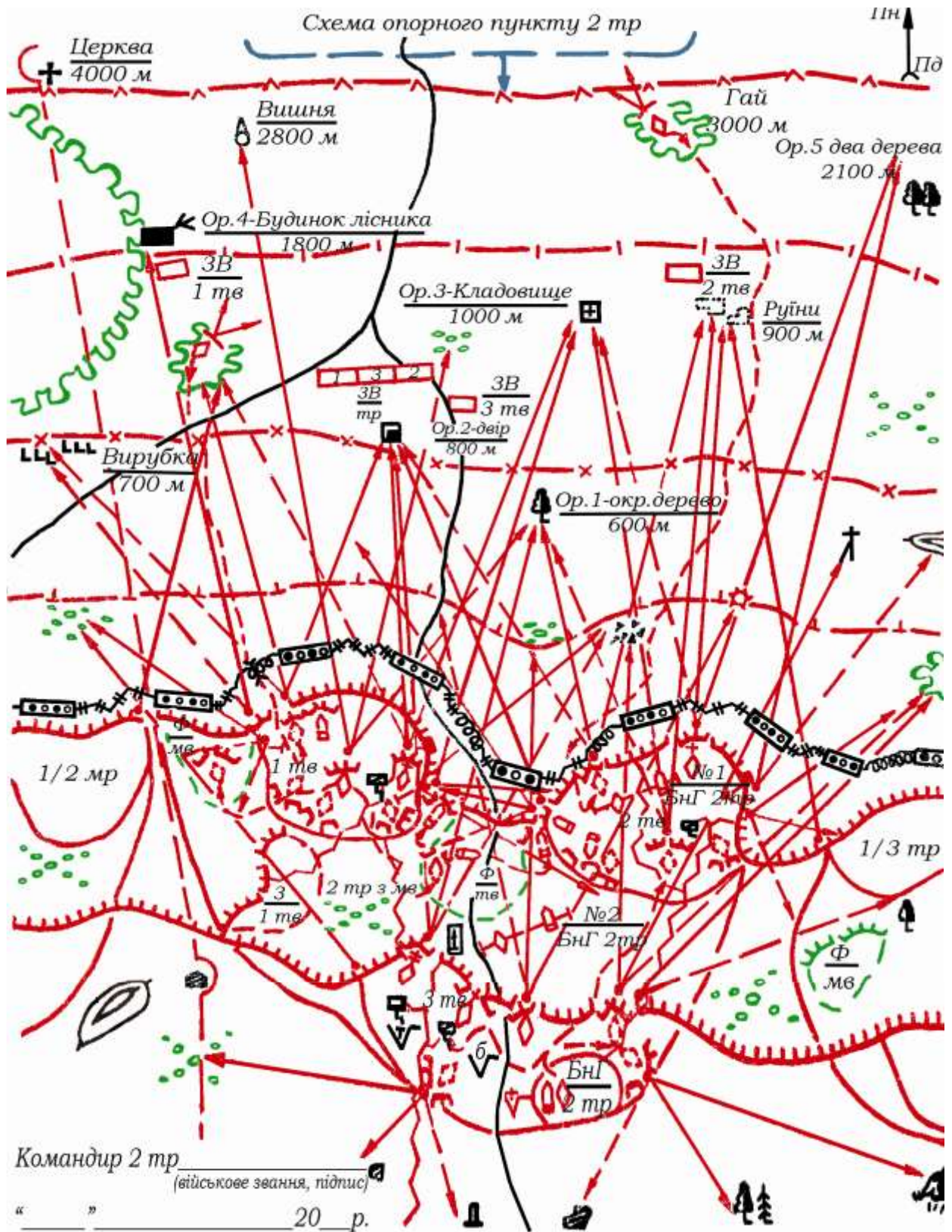

Рисунок 42 - Схема опорного пункту танкової роти (варіант)

- 1 – рубіж відкриття вогню ПТРК;
2 – рубіж відкриття вогню із гармат танків;
3 – рубіж відкриття вогню із гармат БМП;

4 – рубіж відкриття вогню із стрілецької зброї (РПГ)

Метод і порядок роботи командира роти щодо організації оборони залежать від умов переходу до оборони й наявності часу. У всіх випадках вони повинні забезпечувати швидке зайняття оборони й організацію системи вогню у встановлений термін.

Одержавши завдання на перехід до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником*, командир роти організує захоплення й закріплення зазначеного (вигідного) рубежу. У ході закріплення рубежу він приймає рішення, ставить завдання підлеглим і приданим підрозділам, організує взаємодію й систему вогню, управління, захист від запальної зброї, дає вказівки щодо основних питань всебічного забезпечення бою, організує інженерне обладнання опорного пункту. Надалі він проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює завдання підрозділам, порядок взаємодії, а якщо необхідно, й інші питання.

Якщо рота переходить до оборони *поза зіткненням із противником*, командир роти приймає рішення, доводить його до своїх заступників і командирів підрозділів, проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює своє рішення, віддає бойовий наказ, організує взаємодію й систему вогню, всебічне забезпечення бою, управління й захист від запальної зброї. Потім він виводить роту в зазначений опорний пункт й організує його інженерне обладнання.

У замислі бою командир роти визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль і ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- бойовий порядок і систему опорних пунктів і вогневих позицій;
- порядок ураження противника вогнем штатних і приданих засобів при підході його до переднього краю оборони, розгортанні й переході в атаку;
- порядок знищення противника при його вклиненні та напрямки контратак;
- порядок інженерного обладнання опорного пункту.

При проведенні рекогносцировки командир роти вивчає місцевість, призначає (указує) орієнтири й уточнює:

- положення, сили й склад противника, можливі шляхи висунання та рубежі його розгортання для наступу, райони висадження його тактичних повітряних десантів і дій диверсійно-розвідувальних груп;

приховані підступи до переднього краю оборони роти, імовірні напрямки наступу танків противника та дій його авіації;

- зображення переднього краю, опорний пункт і розмежувальні лінії, завдання роти;

- напрямок зосередження основних зусиль і ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;

- взводні опорні пункти й позицію бойової охорони, якщо вона висилається;

- розміщення траншей і місця влаштування засідок;

- позиції приданого танкового (механізованого) підрозділу й інших засобів посилення;
- смуги вогню взводів і ділянки зосередженого вогню;
- основні й запасні вогневі позиції штатної й приданої артилерії;
- вогневі позиції й смуги вогню (сектори обстрілу), ділянки зосередженого й рубежі загороджувального вогню підрозділів (вогневих засобів), що залишаються в його безпосередньому підпорядкуванні, а також призначених для забезпечення флангів і стиків із сусідами й проміжків між взводами;
- напрямки й рубежі розгортання для контратак резерву, для танкової роти й механізованої роти на бойових машинах піхоти, крім того, вогневі рубежі;
- основні, запасні й фальшиві вогневі позиції зенітних підрозділів і шляхи їх маневру;
- черговість і строки інженерного обладнання опорного пункту, а також місця влаштування мінно-вибухових й інших загороджень і проходи, що залишаються в них;
- заходи щодо всебічного забезпечення бою, у тому числі вночі й в інших умовах обмеженої видимості;
- місця розташування підрозділів технічного забезпечення й тилу;
- місце командно-спостережного пункту.

При постановці завдань командир роти в бойовому наказі вказує:

- взводам першого ешелону – засоби посилення; опорні пункти й напрямки зосередження основних зусиль; завдання щодо відбиття наступу й знищення противника, що вклинився в оборону; зображення переднього краю й траншей; смуги вогню, додаткові сектори обстрілу й ділянки зосередженого вогню; якими силами й засобами забезпечити фланги, стики, проміжки й хто відповідальний за них; хто підтримує;
- взводу другого ешелону – засоби посилення; опорний пункт, завдання й напрямки зосередження основних зусиль; напрямки й рубежі розгортання для контратак; смугу вогню, додаткові сектори обстрілу й ділянки зосередженого вогню;
- резерву – опорний пункт, напрямки й рубежі розгортання для контратак;
- приданим підрозділам артилерії й мінометній батареї – завдання щодо вогневого ураження противника при підході його до переднього краю оборони й розгортанні, переході в атаку й вклиненні в оборону; підтримці контратак другого ешелону; основні й запасні вогневі позиції; час готовності й сигнали відкриття, переносу й припинення вогню;
- гранатометному взводу – завдання щодо підтримання рот першого ешелону й відбиття атаки піхотних підрозділів противника; основні й запасні позиції, смугу вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого й рубежі загороджувального вогню; час готовності до відкриття вогню й порядок його ведення, сигнали відкриття, переносу й припинення вогню;

- зенітному взводу – завдання, вогневі позиції, відповідальні сектори для розвідки повітряного противника й ведення вогню, час і ступені готовності, порядок ведення вогню;

- підрозділу, призначеному в бойову охорону, – позицію, завдання, які вогневі засоби виділяються для підтримки, порядок виклику їхнього вогню й порядок відходу.

У шостому пункті бойового наказу командир роти, крім часу готовності до виконання завдання, вказує також час заняття оборони, готовності системи вогню, черговість і строки інженерного обладнання опорного пункту.

У всіх випадках робота командира роти щодо організації оборони не повинна затримувати вихід підрозділів у зазначений район і своєчасне зайняття ними оборони.

2.2.2 Ведення оборони

До початку наступу противника в ротах виділяються чергові танки, бойові машини піхоти (бронетранспортери) й інші вогневі засоби, які, займаючи запасні або тимчасові вогневі позиції, перебувають у постійній готовності до знищення окремих груп противника, що намагаються вести розвідку, проробляти проходи в загородженнях або проникнути в глибину оборони. Інші підрозділи, підтримуючи готовність до відбиття атак противника, удосконалюють інженерне обладнання позицій і проводять технічне обслуговування озброєння, танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів). Чергові стрілки-зенітники й особовий склад інших вогневих засобів, виділених для боротьби з повітряним противником, перебувають у готовності до відкриття вогню по його літаках, гелікоптерах й інших повітряних цілях.

Снайпери знищують офіцерів, снайперів, спостерігачів, обслуги вогневих засобів й інші цілі противника.

Командир роти на основі особистого спостереження й даних розвідок повинен вчасно встановити підготовку противника до наступу, початок його висування й розгортання, доповісти про це командир батальйону, уточнити завдання підлеглим підрозділам і приданій артилерії, привести їх у повну готовність до відбиття атак противника.

Розвідка боєм й атака передових підрозділів противника відбиваються вогнем призначених засобів і підрозділами, що обороняються на цих напрямках. Спостереження за противником підсилюється.

Після відбиття атаки вогневі засоби, що виявили себе, за вказівкою командира роти потай міняють вогневі позиції. Проподи, що пророблені противником у наших загородженнях, негайно закриваються, а якщо це зробити неможливо, по них підготовляється вогонь артилерії й інших засобів.

При нанесенні противником ядерних і хімічних ударів і з початком вогневої підготовки атаки командир роти, ведучи безперервне спостереження, уточнює завдання підрозділам, штатної й приданої артилерії й інших вогневих

засобів щодо ураження виявленої артилерії, танків, інших броньованих машин і піхоти противника, що висуваються або підготувалися для атаки.

Особовий склад механізованої (танкової) роти й приданих їй підрозділів укривається в щілинах, бліндажах, сховищах, бойових машинах піхоти (танках), на дні окопів і траншей у готовності швидко зайняти свої місця на позиціях для відбиття атаки. У випадку застосування противником отруйних речовин і бактеріальних (біологічних) засобів особовий склад одягає засоби індивідуального захисту.

З переходом противника в атаку командир роти зосереджує вогонь усіх засобів на основних силах противника. Штатна й придана артилерія зосередженим вогнем і вогнем по окремих цілях, рухомих і нерухомих загороджувальним вогнем завдає ураження танкам й іншим броньованим машинам і, порушуючи бойові порядки підрозділів противника, створює вигідні умови для знищення їх вогнем танків, бойових машин піхоти, протитанковими керованими ракетами й гранатометами з граничних відстаней стрільби (пуску).

Під час підходу противника до переднього краю оборони вогонь усіх засобів роти доводиться до найвищої напруги. Підрозділи, що обороняються, усіма вогневими засобами знищують танки й інші броньовані цілі, відсікають піхоту від танків і знищують її вогнем, а піхоту, що увірвалася на передній край опорних пунктів підрозділів, – вогнем уприутул, гранатами й у рукопашному бою.

Зенітні ракетні підрозділи, а також механізовані (танкові) підрозділи, не зайняті боєм з наземним противником, відбивають нальоти літаків, гелікоптерів і інших повітряних цілей противника.

У випадку вклинення противника в опорний пункт командир роти повинен вогнем усіх засобів зупинити просування його по фронту й у глибину, закріпити свої фланги на ділянці вклинення й подавити противника вогнем.

За сприятливих умов обстановки знищення противника, що вклинився, здійснюється контратакою, що ведеться до повного його знищення й відновлення оборони.

Після відбиття атаки командир роти віддає необхідні розпорядження для швидкого відновлення системи вогню, поповнення ракет і боєприпасів, відновлення зруйнованих фортифікаційних споруджень й інженерних загороджень, організує відновлення озброєння, бойової й іншої техніки, що вийшли з ладу, здійснює підготовку до евакуації поранених і хворих. Про результати бою він доповідає командирі батальйону.

Противник, що вклинився на стику із сусідньою ротою, знищується у взаємодії із сусідом вогнем всіх засобів і рішучою контратакою. Якщо противник обійшов опорний пункт, рота організує кругову оборону й продовжує втримувати займані позиції. При необхідності частина вогневих засобів переміщується на загрозливий напрямок.

Командир роти другого ешелону повинен завжди знати обстановку на фронті оборони батальйону й мати постійний зв'язок з командирами рот першого ешелону.

Рота другого ешелону батальйону у випадку прориву противника в глибину оборони вогнем усіх засобів із займаної позиції наносить йому рішуче ураження й зупиняє його подальше просування. Танкова й механізована роти на бойових машинах піхоти при необхідності висуваються на підготовлений вогневий рубіж. При сприятливих умовах обстановки знищення противника, що вклинився, здійснюється контратакою.

Одержавши наказ на проведення контратаки, командир роти висилає розвідку, уточнює завдання підрозділам і вогневим засобам. Рота під прикриттям вогню артилерії швидко висувається на зазначений напрям, вогнем танків, бойових машин піхоти й інших вогневих засобів завдає ураження супротивникові, розбудовує його бойові порядки й рішуче контратакує противника переважно у фланг або в тил. Механізовані підрозділи контратакують противника на бойових машинах піхоти або в пішому порядку слідом за танками.

Рота першого ешелону батальйону підтримує контратаку роти другого ешелону вогнем або за наказом командира батальйону частиною сил разом з ним контратакує й знищує противника, що вклинився в оборону, відновлюючи положення.

Контрольні питання

1. З чого складається опорний пункт механізованої роти?
2. Що вказує командир роти в бойовому наказі?
3. З чого починається підготовка оборони роти?
4. Яку відстань в глибину та ширину обороняє опорний пункт механізованої роти?

ЗАНЯТТЯ 3 Механізований (танковий) батальйон в обороні

2.3.1 Мета та завдання оборонних боїв

Звичайно *метою оборонних боїв* є: відбиття наступу противника; утримання смуг, ділянок, районів місцевості та важливих об'єктів; нанесення ураження противнику, що переважає; створення сприятливих умов для переходу в наступ чи контрнаступ; виграш часу; економія й накопичення сил та засобів; забезпечення розгортання військ і сил; створення умов для наступних дій.

Завданнями, виконанням яких досягаються мета в оборонному бою, є: нанесення ураження першому ешелону противника, що наступає; розгром противника, що вклинився; нанесення ураження другим ешелонам противника; утримання рубежів, які забезпечують подальші дії.

Ці завдання розподіляються між підрозділами механізованого (танкового) батальйону.

Мб, тб можуть оборонятись у першому або в другому ешелоні бригади, у смузі забезпечення або на передовій позиції, складати загальновійськовий резерв або знаходитись у протидесантному резерві. При виході з бою та відході батальйон може бути призначений в ар'єргард.

Основу кожної оборонної позиції складають батальйонні райони оборони. *Батальйонний район оборони* обладнується трьома-чотирма траншеями та складається з опорних пунктів рот, позицій штатних та приданих вогневих засобів, пов'язаних між собою єдиною системою вогню, загороджень та ходів сполучення в межах району оборони.

2.3.2 Побудова оборони батальйону

Побудова оборони батальйону включає: бойовий порядок батальйону, систему опорних пунктів та вогневих позицій, систему вогню, систему інженерних загороджень (Рисунок 43).

Бойовий порядок батальйону будується у два або в один ешелон. При одноешелонній побудові бойового порядку виділяється резерв у складі не менше взводу.

У районі оборони батальйону ротні опорні пункти повинні бути розташовані так, щоб вогнем з них перехоплювалися найбільш імовірні напрямки наступу противника, виключався шаблон у побудові оборони й забезпечувалася стійкість підрозділів, що обороняються.

Рота першого ешелону батальйону готує опорний пункт у першій та другій траншеях з метою нанесення противнику ураження вогнем усіх засобів та недопущення прориву ним переднього краю.

Рота другого ешелону готує опорний пункт у третій, а іноді й у четвертій траншеї з метою недопущення прориву противником першої позиції, а при сприятливих умовах знищення контратакою підрозділів противника, що прорвались через першу та другу траншеї. Танкова рота (*мр* на БМП), окрім того, готує один-два вогневі рубежі, які можуть збігатися з рубежами розгортання для контратаки.

Рисунок 43 - Побудова оборони батальйону

Рота, взвод, що виділені в резерв батальйону, займають район зосередження, в якому готують для оборони опорний пункт, та знаходяться в готовності до виконання завдань, що раптово виникають.

Батальйон першого ешелону готує та займає оборону на першій позиції. Він призначається для відбиття наступу противника, знищення його перед переднім краєм та при вклиненні в оборону на першій позиції, а також для стійкого утримання важливого району місцевості та створення сприятливих умов для розгрому противника.

Тоді, якщо це рота першого ешелону батальйону і в другому ешелоні є ще одна рота, батальйон займає чотири траншеї. Батальйон займає район до 5 км по фронту і до 2,5 км углибину. Оборону він будує в межах однієї позиції, основу якої складають опорні пункти рот, що підготовлені до кругової оборони. На місцевості, де утруднений наступ військ, а також на передовій позиції і в смузі забезпечення фронт оборони батальйону може бути й більшим.

Якщо розглядати місцевість або ділянку місцевості для розміщення підрозділів для ведення бойових дій, які обладнані в інженерному плані, то першою позицією в обороні буде ділянка місцевості, де для бою розміщений батальйон першого ешелону з чотирма траншеями, ходами сполучення, системою інженерних загороджень, системою запасних і фальшивих траншей, позиціями приданих підрозділів.

Батальйон другого ешелону займає оборону на другій позиції, як правило, на важливому напрямку в готовності до підсилення (заміни) підрозділів першого ешелону на випадок втрати ними боєздатності, до проведення контратак, а також до знищення противника, що вклинився в оборону, та міцного утримання району, що займається. Крім того, він може залучатися до знищення повітряних десантів та аеромобільних підрозділів противника. Танковий і механізований батальйони на бойових машинах піхоти, що перебувають у другому ешелоні, крім того, підготовляють один-два вогневих рубежі для відбиття атак танків противника вогнем із місця. Вогневі рубежі можуть збігатися з рубежами розгортання для контратак.

Залежно від завдання, яке виконується, та характеру місцевості батальйон може мати різне розташування рот. Одна з рот може бути висунута вперед або назад, створюючи вогневий мішок, а на відкритому фланзі розташовуватися уступом.

Механізованому батальйону в обороні можуть бути приданими: артилерійська батарея, вогнеметна рота, а на напрямку зосередження основних зусиль – артилерійський дивізіон.

Придані механізованому (танковому) батальйону додатково танкові (механізовані) підрозділи, як правило, перепідпорядковуються ротам і займають оборону в їх опорних пунктах. Танкові підрозділи, крім того, можуть використовуватися для дій із засідок.

Мінометна батарея й гранатометний взвод батальйону, як правило, залишаються в підпорядкуванні командира батальйону й використовуються,

зазвичай, у повному складі для підтримки бою механізованих рот першого ешелону.

Іноді гранатометний взвод у повному складі може бути приданим механізованій роті, що обороняється, на напрямку зосередження основних зусиль батальйону, або по відділеннях – ротах першого ешелону.

Протитанковий взвод батальйону, як правило, залишається в підпорядкуванні командира батальйону й використовується, зазвичай, у повному складі на танконебезпечному напрямку для відбиття атак танків й інших броньованих машин противника, забезпечення висунання й розгортання другого ешелону (резерву) батальйону для контратаки й прикриття відкритого флангу. На закритій і пересіченій місцевості взвод у повному складі або відділеннями може продаватися ротам першого ешелону.

Зенітний ракетний взвод батальйону, як правило, залишається в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону.

Мб (тб), призначений для оборони в смузі забезпечення, діє як передовий загін із метою затримання наступу переважаючих сил противника, примушення його передчасно розгорнутись та наступати в не вигідному для нього напрямку, нанесення йому втрат та виграшу часу для підготовки оборони.

При відсутності смуги забезпечення батальйон може *оборонятись на передовій позиції*, що створюється на відстані 4-6 км від переднього краю оборони, із метою ввести противника в оману стосовно кордонів переднього краю та побудови оборони, не допустити раптового нападу противника на підрозділи першого ешелону, відбити його розвідку боєм та змусити передчасно розгорнути свої головні сили.

Основні зусилля батальйону в обороні зосереджуються на очікуваному головному напрямку наступу противника та утриманні найбільш важливого району (об'єкта) місцевості. Побудова оборони повинна створювати наростаючу протидію, яка дозволяє не допустити прориву противником району оборони та створити умови для його знищення.

У бойовий порядок батальйону залежно від обстановки можуть входити *бронегрупа та вогневі засади*.

Бронегрупа батальйону створюється з метою підвищення активності оборони та своєчасного посилення її стійкості на найбільш загрозливому напрямку, закриття проломів, що утворились у результаті вогневих ударів противника, та вирішення інших завдань, що вимагають стрімких маневрених дій та ефективного вогневого ураження противника.

Вогнева засада виставляється з метою нанесення противнику максимального ураження раптовим вогнем прямою наводкою, кинджальним вогнем та застосуванням мінно-вибухових загороджень.

Система опорних пунктів та вогневих позицій батальйону включає: позицію бойової охорони (створюється в батальйоні); опорні пункти рот, об'єднані в батальйонний район оборони; вогневі позиції танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), протитанкових, керованих ракетних

комплексів та інших штатних та приданих вогневих засобів; траншеї та ходи сполучення. Система опорних пунктів та вогневих позицій готується залежно від прийнятого рішення, бойових можливостей батальйону, наявності часу та характеру місцевості.

Позиція бойової охорони створюється з метою недопущення раптового нападу противника та ведення ним наземної розвідки. У бойову охорону входить звичайно підсилений взвод від батальйону першого ешелону на відстані до 2 км. Управління бойовою охороною здійснює командир батальйону.

В умовах безпосереднього зіткнення з противником бойова охорона не призначається. У цьому випадку завдання бойової охорони покладаються на підрозділ, що займає першу траншею.

Проміжки між опорними пунктами повинні знаходитись під безперервним спостереженням, прострілюватися фланговим та перехресним вогнем усіх засобів, особливо протитанкових, а також прикриватись вогневими засадами, вогнем артилерії та загородженнями.

У проміжках між опорними пунктами рот (взводів) обладнуються траншеї та запасні позиції.

Система інженерних загороджень включає: мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали, інші протитанкові та протипіхотні перешкоди та підготовлені до зруйнування (мінування) об'єкти, що знаходяться перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках та на флангах батальйону на всю глибину батальйонного району оборони згідно із замислом бою в сполученні із системою вогню, природними перешкодами та з урахуванням маневру своїх підрозділів та сусідів.

Основу системи загороджень складають мінно-вибухові загородження, що встановлюються приданими інженерно-саперним підрозділом та призначеними для цієї мети іншими підрозділами. Порядок зруйнування об'єктів у глибині оборони визначається старшим командиром.

Командно-спостережний пункт батальйону обладнується за можливістю у важкодоступному місці для танків противника за ротами першого ешелону або в районі опорного пункту роти другого ешелону (резерву) батальйону на віддаленні до 2 км від переднього краю оборони батальйону.

Пункт технічного спостереження батальйону розгортається біля командно-спостережного пункту батальйону; ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група – за першим ешелonom батальйону; медичний пункт та інші частини підрозділу забезпечення батальйону – за другим ешелonom (загальновійськовим резервом).

Система вогню батальйону в обороні включає:

- ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії та мінометів, підготовлені на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між ротними опорними пунктами та в глибині оборони;

- зони вогню протитанкових засобів та суцільного багатокласового вогню всіх видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах та в глибині оборони для знищення насамперед танків та інших броньованих машин противника;

- підготовлений маневр вогнем з метою його зосередження в короткі строки на будь-якому загрозовому напрямку або ділянці.

Система вогню будується з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї батальйону та приданих вогневих засобів, їх тісної взаємодії в сполученні з інженерними загородженнями та природними перешкодами.

Основу системи вогню батальйону складає протитанковий вогонь рот, штатних та приданих протитанкових засобів, артилерії прямою наводкою з урахуванням застосування на танконебезпечному напрямку протитанкового резерву та рухомого загону загороджень бригади.

Глибина зони протитанкового вогню звичайно досягає 0,8-3 км (далекість прямого пострілу СПГ-9М, гармати "Грім" – 0,8 км, а танка Т-64БВ – 2,1 км, дальність дії ПТУР протитанкових ракетних комплексів "Фагот" – до 3 км, ПТРК танка – до 4-5 км).

Вогневі засоби у батальйонному районі оборони (опорному пункті роти) розташовуються приховано, розосереджено, так, щоб можна було вести вогонь на максимальну відстань та вражати противника фланговим, перехресним та кинджальним вогнем високої щільності, мати вогневий зв'язок між собою та створювати вогневі мішки. Лінійне їх розташування неприпустиме.

Підготовка оборони в батальйоні починається з отриманням бойового завдання від старшого командира. Вона включає: організацію бою (прийняття рішення, постановку бойових завдань штатним і приданим підрозділам, організацію взаємодії й системи вогню, всебічного забезпечення бою й управління); зайняття оборони, створення бойового порядку та системи вогню; інженерне обладнання району оборони; розробку схеми району оборони батальйону; підготовку підрозділів до бою; контроль готовності оборони й підрозділів до виконання поставленого завдання та інші заходи.

Отримавши завдання на перехід до оборони, в умовах безпосереднього зіткнення з противником, командир батальйону організує захоплення та закріплення вказаного рубежу. У ході закріплення рубежу він приймає рішення, ставить завдання підлеглим та приданим підрозділам, організує взаємодію й систему вогню, управління, захист від зброї масового ураження та високоточної зброї, дає вказівки щодо всебічного забезпечення бою, організує інженерне обладнання району оборони. Надалі він проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює завдання підрозділам, порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

Якщо батальйон переходить до оборони в умовах відсутності зіткнення з противником, командир батальйону приймає рішення, доводить його до заступників, підлеглих командирів підрозділів, проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює рішення, віддає бойовий наказ, організує взаємодію й

систему вогню, всебічне забезпечення бою й управління. Потім він виводить батальйон в указаний район й організує його інженерне обладнання.

У замислі командир батальйону визначає: напрямки зосередження основних зусиль і ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони; порядок знищення противника вогнем штатних і приданих засобів при підході його до переднього краю оборони, розгортання й переході в атаку, порядок знищення противника, що вклинився в оборону, і напрямки контратак; порядок інженерного обладнання району оборони.

При постановці завдань командир батальйону *в бойовому наказі* вказує:

- ротам першого ешелону – засоби посилення; опорні пункти й напрямки зосередження основних зусиль; завдання щодо відбиття наступу й знищення противника, що вклинився в оборону; розміщення переднього краю й траншей; смуги вогню, додаткові сектори обстрілу й ділянки зосередженого вогню; якими силами й засобами забезпечити фланги, стики, проміжки і хто відповідальний за них; хто підтримує;

- роті другого ешелону – засоби посилення; опорний пункт, завдання й напрямки зосередження основних зусиль; напрямки й рубежі розгортання для контратак; смугу вогню, додаткові сектори обстрілу й ділянки зосередженого вогню;

- резерву – район зосередження, напрямки й рубежі розгортання для контратак. Для танкової роти й механізованої роти на бойових машинах піхоти в обох випадках, крім того, вогневі рубежі й завдання, до виконання яких потрібно бути готовим;

- приданим підрозділам артилерії й мінометній батареї – завдання щодо вогневого ураження противника при підході його до переднього краю оборони й розгортанні, переході в атаку й вклиненні в оборону; підтримці контратак другого ешелону; основні й запасні вогневі позиції; час готовності й сигнали відкриття, переносу й припинення вогню;

- гранатометному взводу – завдання щодо підтримки рот першого ешелону й відбиття атаки піхотних підрозділів противника; основні й запасні позиції, смугу вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого й рубежі загороджувального вогню; час готовності до відкриття вогню й порядок його ведення, сигнали відкриття, переносу й припинення вогню;

- протитанковому взводу – місце в бойовому порядку батальйону й напрямки можливих дій, рубежі розгортання, порядок їх зайняття та завдання, до виконання яких бути готовим; сигнали відкриття й припинення вогню, порядок дій після виконання завдань;

- кулеметному взводу й підрозділам (вогневим засобам), що залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону, – основні й запасні вогневі позиції (місця в бойовому порядку), смуги вогню (сектори обстрілу), порядок відкриття й ведення вогню й завдання, до виконання яких бути готовими;

- зенітному ракетному взводу – завдання, вогневі позиції, відповідальні сектори для розвідки повітряного противника й ведення вогню, час і ступені готовності, порядок ведення вогню;

- підрозділу, призначеному в бойову охорону, – позицію, завдання, які вогневі засоби виділяються для підтримки, порядок виклику їхнього вогню й порядок відходу.

У шостому пункті бойового наказу командир батальйону, крім часу готовності до виконання завдання, вказує також час зайняття оборони, готовності системи вогню, черговість і строки інженерного обладнання району оборони.

Після виконання інженерних робіт першої й другої черг командир продовжує підготовку й перевірку готовності підрозділів до оборони.

Ведення оборонного бою механізованими підрозділами характеризується наступними етапами:

- ведення бою в смузі забезпечення;
- ведення бою за утримання головної смуги оборони;
- ведення оборонного бою за утримання другої смуги оборони.

Для ротних опорних пунктів у батальйоні етапи деталізуються наступним чином:

- ведення бою на передовій позиції;
- ведення бою за утримання першої позиції оборони;
- ведення бою за утримання другої позиції оборони бригади (для батальйону другого ешелону).

Підрозділи повинні стійко обороняти позиції, що займають, навіть в умовах повного оточення та відсутності тактичного зв'язку з сусідами. Вони не мають права залишати позиції та відходити без наказу старшого командира.

До початку наступу противника в ротах виділяються чергові танки, БМП (БТР) та інші вогневі засоби, які, займаючи запасні або тимчасові вогневі позиції, знаходяться в постійній бойовій готовності до знищення окремих груп противника, що намагається вести розвідку, проробляє проходи в загородах або намагається проникнути в глибину оборони.

Решта підрозділів, підтримуючи готовність до відбиття атаки противника, удосконалюють інженерне обладнання позицій та проводять технічне обслуговування озброєння, танків, БМП (БТР). Чергові зенітні обслуги та особовий склад інших вогневих засобів, що виділені для боротьби з повітряним противником, знаходяться в готовності до відкриття вогню по його літаках, гелікоптерах та інших повітряних цілях.

Розвідка боєм й атака передових підрозділів противника відбиваються вогнем призначених засобів і тих підрозділів, які обороняються на цих напрямках. Спостереження за противником підсилюється. Після відбиття атаки вогневі засоби за вказівкою командира змінюють позиції. Проподи, що зроблені противником у наших загородах, негайно закриваються, а якщо це зробити неможливо, по них готується вогонь артилерії та інших засобів.

Із переходом противника в атаку командир батальйону зосереджує вогонь усіх засобів на основних силах противника. Як тільки противник наближається до переднього краю оборони, вогонь усіх засобів батальйону доводиться до найвищої напруги. Усі вогневі засоби спрямовують свої можливості на знищення танків, інших броньованих цілей, відсікають піхоту від танків та знищують її вогнем. Піхоту, що прорвалася на передній край опорних пунктів рот першого ешелону, знищують вогнем упритул, гранатами й у рукопашному бою.

У випадку вклинення противника в район оборони командир батальйону, керуючи вогнем усіх засобів, повинен зупинити просування противника по фронту й вглибину, закріпити свої фланги на ділянці вклинення й подавити противника вогнем.

Командир може висунути танки (БМП) другого ешелону (резерву) на вогневий рубіж, а протитанковий резерв – на рубіж розгортання, підготовлений на цьому напрямку.

Контратака другим ешелonom (резервом) звичайно проводиться разом із другим ешелonom бригади або з другими ешелонами сусідніх батальйонів.

Командир батальйону другого ешелону повинен постійно знати обстановку на фронті оборони бригади та мати постійний зв'язок із командирами першого ешелону й з артилерією, яка його підтримує.

Отримавши наказ на проведення контратаки, командир батальйону висилає розвідку, уточнює бойові завдання підрозділам та вогневим засобам.

Батальйон під прикриттям вогню артилерії швидко висувається на вказаний напрямок, вогнем танків, БМП та інших засобів наносить ураження противнику, рішуче контратакуючи його у фланг або в тил.

Контрольні питання

1. Бронегрупа батальйону це?
2. З якою метою виставляється вогнева засада?
3. Що в себе включає система опорних пунктів та вогневих позицій батальйону?
4. Де розгортається пункт технічного спостереження батальйону?
5. Що в себе включає система вогню батальйону в обороні?
6. Якими етапами характеризується ведення оборонного бою механізованими підрозділами?

ТЕМА 3 МЕХАНІЗОВАНІ (ТАНКОВІ) ПІДРОЗДІЛИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК В НАСТУПІ

ЗАНЯТТЯ 1 Механізований (танковий) взвод в наступі

3.1.1. Способи наступу військ

Тактика наступального бою безперервно змінювалась. На стадіях раннього розвитку військової справи, коли знищення противника досягалось тільки силою безпосереднього фізичного впливу воїнів холодною зброєю, наступ вівся у щільно зімкнутому строю, здійснювався на невелику глибину. Із розвитком зброї та бойової техніки глибшим та всебічнішим ставав взаємозв'язок вогню, удару та маневру. Починаючи з другої половини ХІХ століття, основне ураження противнику у бою стали наносити вогнем.

Досвід другої світової війни показує, що тільки наступ у бурхливому темпі та на велику глибину приводив до повного розгрому противника. Цьому виду бою надавалось великого значення в минулому, та особливо широкий розвиток тактика наступального бою отримала в умовах застосування сучасних засобів боротьби. Але це вже історія, в яку вписали свої сторінки й наші сучасники. Сьогодні революційно змінюються параметри ведення бойових дій, фронт і тил не мають конкретних меж із точки зору досяжності зброї, втілюються в життя людства поняття війн шостого покоління.

Тема наступу, як основного виду бою, актуальна завжди тому, що вона поєднує в собі спроможність людини піднятися в атаку на кинджальний вогонь і здатність озброєння вражати противника для досягнення перемоги над ним.

Наступ проводиться з метою розгрому (знищення) противника та оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) місцевості.

Він полягає в ураженні противника всіма наявними засобами, у рішучій атаці, стрімкому просуванні військ у глибину його бойового порядку, знищенні та полоненні живої сили, захопленні озброєння, техніки та намічених районів (рубежів) місцевості.

Від умов обстановки залежить вибір способу наступу, який із більшою ефективністю дозволить виконати поставлене бойове завдання.

Умови наступу визначаються факторами, які впливають на послідовність та зміст роботи командира з підготовки до бою, особливо щодо його організації, а також вибору способів переходу до наступу та його ведення. Такими факторами є: ведення наступу на початку або в ході війни; види озброєння, що використовуються; положення підрозділів до початку наступу; їх стан та можливості; склад та стан противника й характер його оборони; характер місцевості, погода, час року та доби; радіаційна, хімічна та біологічна обстановка. Способи наступу військ приведені на Рисунок 44.

Наступ на противника, який наступає, здійснюється шляхом зустрічного бою. Зустрічний бій ведеться тоді, коли обидві сторони намагаються вирішити свої завдання за допомогою наступу. Умови виникнення зустрічного бою можуть бути найрізноманітнішими. Він можливим буде в ході маршу, при проведенні контратак в обороні, а також під час розвитку наступу. Мета зустрічного бою – розгром наступаючого противника в короткі терміни, захоплення ініціативи та створення вигідних умов для подальших дій.

Наступ на противника, який відходить, здійснюється його переслідуванням, яке складається з розгрому частиною сил підрозділів прикриття противника зі стрімкими діями головних сил по шляхах, паралельних його відходу.

Рисунок 44 - Способи наступу військ

Переслідування противника може здійснюватися фронтально, паралельними шляхами відходу противника, а також комбіновано. *Мета* – випередити противника при захопленні вигідних рубежів й ударами у фланг та тил, завершити його розгром.

3.1.2. Ведення наступу на противника, який обороняється

Залежно від умов перехід до наступу на противника, який обороняється, здійснюється з положення безпосереднього зіткнення з ним або з ходу.

Наступ на противника, який обороняється, з ходу може здійснюватися з вихідного району, району зосередження, місць постійної дислокації, навчальних центрів, районів навчань та в ході розвитку бойових дій у глибині наступу. Сутність цього способу наступу полягає в тому, що підрозділи під прикриттям ударів авіації та вогню артилерії, висуваючись із глибини, послідовно розгортаються з похідного в передбойовий та бойовий порядки і безупинно переходять в атаку.

Перевага наступу з ходу полягає у тому, що він найбільше забезпечує прихованість підготовки й раптовість дій, максимальний захист від зброї масового ураження, виграш часу за рахунок скорочення обсягу інженерних

робіт та проведення перегрупування, необхідних при наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником.

Разом із цим здійснення такого наступу має ряд негативних факторів. При висуванні підрозділів до переднього краю оборони противника зростає фізичне та моральне напруження особового складу, витрачається багато пального та ускладнюється одночасний вихід підрозділів на рубіж переходу в атаку. Усе це вимагає точного планування висування до переднього краю та надійного придушення противника. Краще здійснювати висування вночі або в умовах обмеженої видимості.

Наступ підрозділу *на противника, який обороняється з ходу*, як правило, здійснюється з вихідного району.

Вихідний район – це район місцевості, який має природні укриття й підготовлений в інженерному плані. Він зазвичай вказується старшим командиром. Вихідний район призначається поза досяжністю наземних засобів радіолокаційної розвідки та ефективного вогню далекобійної артилерії противника з таким розрахунком, щоб на висування до його оборони витрачалось якомога менше часу. З досвіду навчань він обирається, як правило, на відстані 20-40 км від переднього краю оборони противника.

За своїми розмірами він має забезпечити розосередження порядків підрозділів, з метою захисту від усіх видів зброї противника.

Наступ на противника, який обороняється, із *положення безпосереднього зіткнення з ним* починається в завчасно створеному згідно з рішенням командира бойовому порядку (вихідного положення).

Вихідне положення для наступу займається підрозділами після необхідного перегрупування з положення оборони або з одночасною заміною підрозділів.

Суть цього способу наступу полягає в тому, що підрозділи заздалегідь та скрито займають вихідне положення та після інтенсивної вогневої підготовки й ударів авіації переходять в атаку.

При такому способі переходу до наступу є можливість краще вивчити оборону противника та місцевість, детально організувати наступ у всіх ланках, надійно подавити оборону противника вогнем усіх засобів, у тому числі й тих, які є в розпорядженні командира, а також домогтись одночасного й організованого переходу танків і піхоти в атаку.

Разом з тим, цей спосіб має й свої недоліки: зосередження великої кількості сил і засобів на вузькій ланці фронту в безпосередній близькості від противника, що є небезпечним, особливо у випадку застосування ним засобів масового ураження, потребує виконання великого обсягу інженерних робіт, утруднює збереження скритності підготовки до наступу, а отже й досягнення раптовості атаки.

Механізований (танковий) взвод наступає на фронті до 300 м і призначається для виконання завдань прориву оборони противника, розгрому його підрозділів, що обороняються, захоплення зазначених районів, рубежів й об'єктів, форсування водних перешкод та переслідування противника.

Бойовий порядок посиленого механізованого взводу на БМП, що наступає в пішому бойовому порядку (Рисунок 45), складається із ланцюга солдат, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) та засобів посилення. Бойовий порядок посиленого механізованого взводу, що наступає на бойових машинах піхоти (Рисунок 46), і танкового взводу (Рисунок 47-48.) складається з бойових машин з інтервалом між ними до 100 м та засобів посилення, які діють із бойової лінії або поза нею.

Перед атакою механізованих та танкових підрозділів проводиться вогнева підготовка атаки, у ході наступу – вогнева підтримка атаки й вогневий супровід наступу підрозділів вглибині.

Танковий взвод, механізований взвод на БМП та протитанковий взвод у повному складі або окремими машинами можуть виділятися для знищення вогневих засобів противника, які спостерігаються, стрільбою прямою наводкою в ході вогневої підготовки атаки.

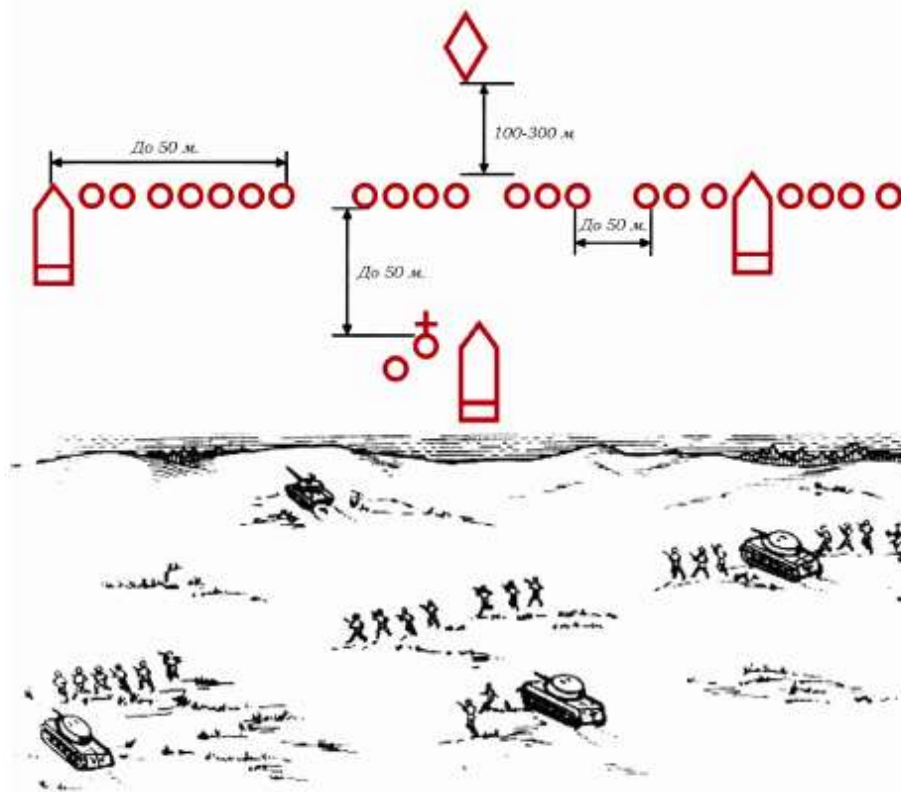

Рисунок 45 - Бойовий порядок посиленого механізованого взводу на БМП, що наступає в пішому бойовому порядку

Атака полягає в стрімкому й безупинному русі танкових та механізованих підрозділів у бойовому порядку в поєднанні з інтенсивним вогнем із танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), а по мірі зближення з противником і з інших видів зброї з метою його знищення.

Під час атаки в пішому бойовому порядку особовий склад механізованого взводу (відділення) діє в ланцюгу безпосередньо за бойовою лінією танків на

віддаленні, яке забезпечує його безпеку від розривів снарядів своєї артилерії й підтримку просування танків вогнем стрілецької зброї.

Бойові машини піхоти (бронетранспортери) у цьому випадку, використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) просуваються за своїми відділеннями на відстані, що забезпечує надійну підтримку вогнем своєї зброї танків та особового складу, який атакує, а бойові машини піхоти – безпосередньо в ланцюгу своїх відділень. Після спішування особового складу механізованого взводу в бойових машинах піхоти залишаються навідники-оператори (НО), механіки-водії (МВ), на бронетранспортерах – навідники-кулеметники (НК), водії та заступник командира взводу, які вогнем озброєння бойових машин підтримують бій своїх підрозділів.

Під час атаки на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) механізований взвод діє в бойовій лінії за танками на віддаленні 100-200 м.

Варіант бойовий порядок і завдання механізованого взводу в наступі показані на Рисунок 49.

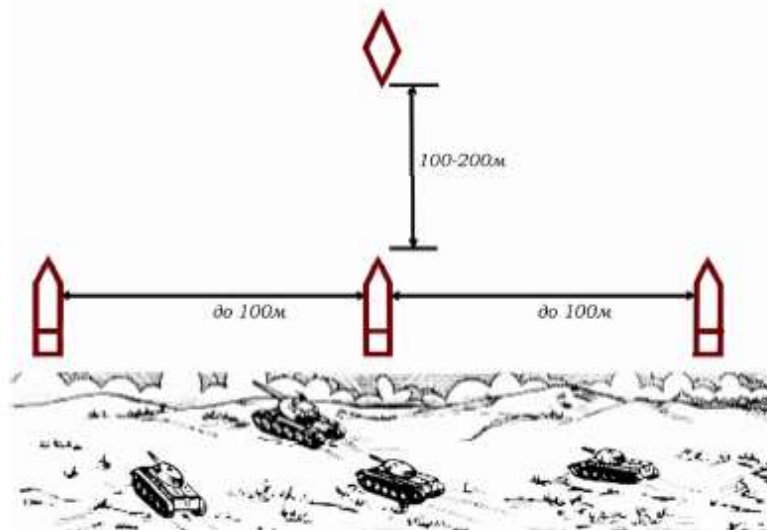

Рисунок 46 - Бойовий порядок посиленого танком механізованого взводу (мв),

що наступає на бойових машинах піхоти

Рисунок 47 - Бойовий порядок танкового взводу в лінію бойових машин

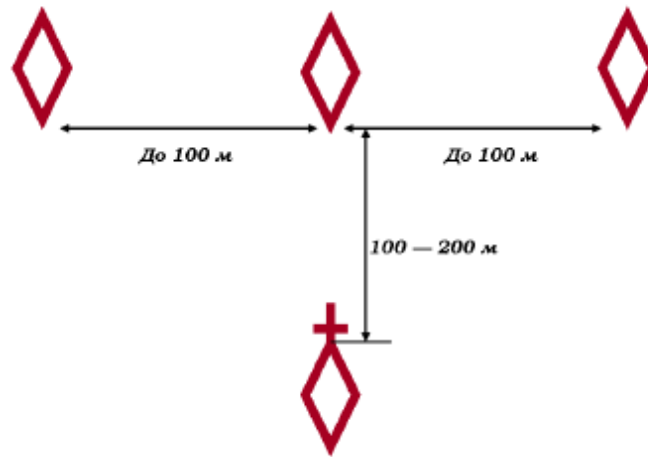

Рисунок 48 - Бойовий порядок танкового взводу у дві лінії бойових машин

Для забезпечення своєчасного й організованого висування, розгортання й переходу в атаку підрозділам призначаються:

- маршрути висування;
- вихідний пункт (рубіж);
- пункти (рубежі) розгортання у взводні колони;
- рубіж переходу в атаку;
- рубіж безпечного віддалення;
- рубіж спішування (при здійсненні атаки в пішому порядку для механізованих підрозділів).

Вихідний пункт (рубіж) призначається для своєчасного початку планового висування підрозділів із вихідного району (із рубежу). Віддаленість вихідного пункту (рубежу) від вихідного району забезпечує витягування колони із засобами підсилення та початок руху із заданою швидкістю (для колони батальйону 5-10 км).

Я призначається за можливістю за складками місцевості в 2-3 км від переднього краю оборони противника й має виключати ураження колон вогнем протитанкових засобів ближньої дії, гармат БМП та іншої зброї піхоти.

Рубіж переходу в атаку вибирається так, щоб висування до нього підрозділів здійснювалось скрито, а віддалення його забезпечувало ведення дійсного вогню з основних видів зброї й дозволяло підрозділам безупинно на максимальній швидкості досягати переднього краю оборони противника у вказаний час ("Ч"). Він може призначатись на віддалі до 600 м від переднього краю оборони противника, а інколи й більше.

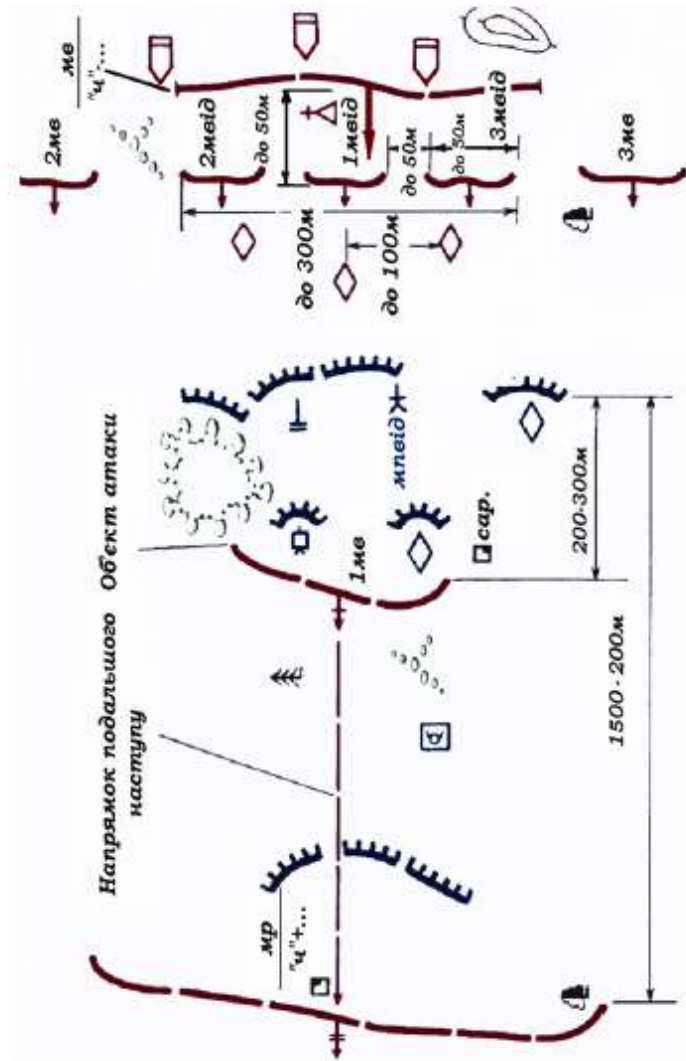

Рисунок 49 - Бойовий порядок і завдання механізованого взводу в наступі

Рубіж спішування призначається якомога ближче до переднього краю оборони противника, як правило, у місцях, укритих від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього бою. Він може збігатися з рубіжем переходу до атаки, а інколи й ближче (300-400 м).

Рубіж безпечного віддалення призначається для забезпечення безпеки підрозділів, які висуваються у супроводі вогню артилерії (у пішому порядку – 400 м).

Підготовка наступу включає: організацію наступу; підготовку взводу до виконання бойового завдання; підготовку місця розташування у вихідному районі (на вихідній позиції); проведення заходів всебічного забезпечення; контроль готовності підрозділів до виконання бойових завдань.

Організація наступу полягає в усвідомленні завдання, оцінці обстановки, прийнятті рішення, проведенні рекогносцировки, постановці бойових завдань відділенням (екіпажам танків), організації взаємодії, управління й всебічного забезпечення наступу.

При наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником, а якщо дозволяє обстановка, то й при наступі з ходу вся робота з організації бою проводиться на місцевості. Якщо обстановка не дозволяє організувати бій на місцевості, командир взводу усвідомлює завдання, оцінює обстановку, приймає рішення, віддає бойовий наказ й організує взаємодію по карті (схемі, на макеті місцевості), а з виходом взводу на рубіж видимості об'єктів атаки (на вихідну позицію після перегрупування або зміни підрозділів, що обороняються) завдання відділенням (танкам) і порядок взаємодії уточнюються.

При усвідомленні завдання командир взводу повинен зрозуміти: завдання роти й замисел командира роти на бій, завдання взводу (з якого рубежу, які об'єкти й цілі противника й де знищити, напрямок продовження наступу), місце взводу в бойовому порядку роти (батальйону) і його роль у бою, які об'єкти (цілі) на напрямку наступу взводу уражаються засобами старших командирів, завдання сусідів і питання, щодо яких необхідно організувати взаємодію з ними, час готовності до наступу.

При наступі з ходу командир взводу, крім того, усвідомлює порядок висування й розгортання в бойовий порядок, а при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником – порядок перегрупування й заміни підрозділу, що обороняється, на вихідній позиції, а також порядок її заняття.

Після усвідомлення завдання командир взводу робить висновки, у яких визначає: на знищенні яких об'єктів і цілей зосередити зусилля взводу й приданих засобів, зміст бойового завдання, в якому бойовому порядку здійснювати атаку переднього краю й наступати в глибині оборони противника, побудову бойового порядку, час на підготовку наступу.

Оцінюючи обстановку, командир взводу повинен вивчити: склад, положення й можливий характер дій противника перед фронтом наступу й на флангах, місця розташування його вогневих засобів і можливості їх маневру; стан, забезпеченість і можливості взводу й приданих підрозділів; склад, положення й характер дій сусідів й умови взаємодії з ними; характер місцевості, її захисні й маскувальні властивості, вигідні підступи, загородження й перешкоди, умови спостереження й ведення вогню. Крім того, командир взводу враховує погоду, пору року, доби і їх вплив на підготовку й ведення бою.

Рішення на наступ командир взводу приймає зазвичай у ході рекогносцировки, проведеної старшим командиром. У рішенні командир взводу визначає: порядок і способи виконання отриманого завдання (якого противника й де знищити із вказівкою порядку його ураження вогнем штатного озброєння, приданих вогневих засобів і дій взводу); бойовий порядок; завдання відділенням (танкам), приданим підрозділам, штатним і приданим вогневим засобам, порядок управління ними й інші питання.

Рішення командир взводу оформляє на робочій карті, у графічній частині якого відображається: накреслення траншей і ходів сполучення в районі оборони противника, розташування його засобів ураження перед фронтом

наступу й на флангах на глибину бойового завдання взводу, можливий характер дій противника; вихідна позиція взводу, об'єкт атаки й цілі, на знищення яких необхідно зосередити зусилля взводу, цілі, що уражаються засобами старших командирів, місце й номер проходу в мінно-вибуховому загородженні, а при наступі з ходу – рубіж розгортання у взводні колони, рубіж переходу в атаку й рубіж спішування при атаці в пішому порядку.

У ході рекогносцировки командир взводу вивчає місцевість, указує орієнтири й уточнює: накреслення переднього краю оборони противника й розташування його вогневих засобів, особливо протитанкових, місця й характер загороджень, перешкод, а також цілі, що уражаються засобами старшого командира; бойові завдання відділень (танків) і приданих вогневих засобів; рубіж переходу в атаку й безпечного віддалення; місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди і їх позначення, місця оснащення танків мінними тралами.

При наступі з ходу, крім того, уточнює маршрут висування, рубежі розгортання, місця посадки особового складу десантом на танки його спішування, а при наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником – вихідну позицію (ділянка траншеї, окопи) для наступу, маршрути виходу бойових машин піхоти (бронетранспортерів) до взводу (відділенням), місця для пропуску танків і їх позначення.

У рекогносцировці зазвичай беруть участь командири відділень (танків), а іноді й механіки-водії (водії).

У бойовому наказі командир взводу вказує:

- у першому пункті – орієнтири;
- у другому пункті – склад, положення й характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;
- у третьому пункті – завдання роти, взводу;
- у четвертому пункті – об'єкти і цілі на напрямках дій взводу, які уражаються засобами старших командирів, а також завдання сусідів;
- у п'ятому пункті – бойові завдання підлеглим підрозділам (танкам, вогневим засобам, безпосередньо підлеглому особовому складу, створюваним групам);
- у шостому пункті – час готовності до виконання завдання;
- у сьомому пункті – склад групи керування й вогневої підтримки, своє місце та місце заступника в ході наступу.

При постановці бойових завдань підлеглим командир взводу вказує:

- командир механізованого (танкового) взводу – об'єкт атаки й цілі, на знищенні яких зосередити основні зусилля, напрямок продовження наступу й рубіж переходу в атаку;
- командир гранатометного взводу – цілі для ураження в період вогневої підготовки атаки й з початком атаки, вогневу позицію, напрямок стрільби й порядок переміщення в ході бою;
- командир протитанкового взводу – цілі для ураження, вогневу позицію (рубіж), напрямок наступу, місце в бойовому порядку.

Командири механізованого, гранатометного й протитанкового взводів при атаці в пішому порядку вказують також місця спішування.

Командир механізованого взводу при постановці завдання вказує:

- своєму заступнику – порядок ведення вогню бойовими машинами піхоти (бронетранспортерами) і їх місце в бойовому порядку взводу;
- кулеметнику – цілі для знищення, порядок ведення вогню й місце в бойовому порядку;
- снайперу – цілі для знищення, порядок ведення вогню й місце в бойовому порядку;
- санітару-стрілку – завдання й місце знаходження.

При організації взаємодії командир взводу повинен:

- при наступі з ходу вказати порядок висування до рубежу переходу в атаку, розгортання в бойовий порядок, ведення вогню зі стрілецької зброї, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і танків, порядок руху в атаку, пророблення проходів у загородженнях, у тому числі встановлених засобами дистанційного мінування;

- при наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником указати порядок заняття вихідних позицій (ділянки траншей, окопів) для наступу, пропуску танків через бойовий порядок, виходу й заняття своїх місць бойовими машинами піхоти (бронетранспортерами), а командир танкового взводу – порядок проходження танків через позиції механізованих підрозділів і ведення вогню при атаці;

- погодити дії відділень (танків), бойових груп (пар), якщо вони створюються, між собою й з приданими вогневими засобами, із сусідами, а командири протитанкового й гранатометного взводів – дії своїх відділень із механізованими підрозділами щодо завдань, рубежів, часу й способів виконання завдань;

- вказати порядок ведення вогню по повітряних цілях і заходи щодо захисту від високоточної зброї противника;

- повідомити сигнали оповіщення, управління, взаємодії й порядок дій по них.

Командири механізованого, гранатометного й протитанкового взводів, крім того, вказують:

- номери (розпізнавальні знаки) атакуючих перед взводом танків і напрямки їх наступу;

- при атаці в пішому порядку місця спішування особового складу й порядок дій після цього бойових машин піхоти (бронетранспортерів), а командир взводу на автомобілях – місця, порядок і розрахунок посадки особового складу десантом на танки, а також вимоги безпеки.

При організації управління командир взводу уточнює (доводить) радіодані й порядок користування радіо і сигнальними засобами.

Командир взводу при здійсненні контролю виконання заходів підготовки наступу й готовності до виконання поставленого завдання перевіряє:

- знання особовим складом своїх завдань і порядок їх виконання, сигналів оповіщення, управління й взаємодії;

- екіпірування підлеглих і наявність запасів ракет, боєприпасів, пального й інших матеріальних засобів у встановлених нормах, засобів індивідуального захисту;

- виконання заходів щодо підготовки озброєння, військової техніки й засобів зв'язку до бойового застосування.

Командир механізованого (танкового, протитанкового) взводу, виділеного для стрільби прямою наводкою, при усвідомленні завдання й оцінці обстановки повинен зрозуміти цілі для ураження під час вогневої підготовки наступу й з початком атаки – час готовності до виконання завдання, а також строки й порядок висування й заняття вогневих позицій (порядок перегрупування – при необхідності), порядок дій після виконання завдання.

У рішенні командир взводу визначає порядок виконання отриманого завдання (які цілі, коли, якими засобами знищити (подавити), порядок відкриття й припинення вогню), завдання бойовим машинам піхоти (танкам, обслугам) щодо знищення (подавлення) призначених цілей, що уціліли в ході вогневої підготовки наступу, або тих, що з'явилися знову на передньому краї й у найближчій глибині оборони противника.

При постановці завдань відділенням (танкам) командир взводу вказує основну й запасну вогневі позиції для бойової машини піхоти (танка), основний і додатковий сектор обстрілу з кожної вогневої позиції, цілі для знищення (подавлення).

Командир протитанкового взводу вказує вогневі позиції для протитанкових ракетних комплексів, цілі для ураження, місця бойових машин піхоти (бронетранспортерів).

До початку наступу командир взводу здійснює контроль готовності підрозділів до наступу, перевіряючи знання особовим складом своїх завдань, способів їх виконання, порядку взаємодії, сигналів оповіщення, управління й взаємодії, забезпеченість усім необхідним для ведення наступу, надаючи допомогу командирам відділень (танків, обслуг) в усуненні виявлених недоліків, і доповідає командиру роти про готовність до ведення наступу. При необхідності в доповіді відбиваються питання укомплектованості взводу й приданих підрозділів особовим складом, озброєнням і військовою технікою, знання особовим складом бойових завдань і порядку їх виконання, готовність до бойового застосування озброєння й військової техніки, забезпеченість взводу боєприпасами, паливом, медичним майном і засобами індивідуального захисту, морально-психологічний стан особового складу, а при необхідності й інші питання.

Танковий (протитанковий) взвод і бойові машини піхоти, що виділені для стрільби прямою наводкою, у встановлений час, як правило, у ніч перед наступом або в умовах обмеженої видимості займають вогневі позиції й готуються до виконання завдання. У деяких випадках вогневі позиції займаються з початком вогневої підготовки наступу.

Засоби, що виділені для ведення вогню прямою наводкою, зі складу підрозділів, що обороняються, виконують завдання із займаних раніше вогневих позицій. Із початком вогневої підготовки наступу вони знищують зазначені або знову виявлені цілі в опорних пунктах противника на передньому краї, у найближчій глибині оборони й між ними, руйнують оборонні споруди.

Танки й бойові машини піхоти зі складу підрозділів першого ешелону переходять у наступ разом зі своїми підрозділами. При підході наступаючих підрозділів танки й бойові машини піхоти, що виділені зі складу другого ешелону, продовжують виконувати завдання до виходу атакуючих підрозділів на зазначений старшим командиром рубіж.

При наступі з ходу механізований (танковий) взвод у період вогневої підготовки наступу висувається до рубежу переходу в атаку в колоні роти.

Мінні поля, встановлені засобами дистанційного мінування противника у період висування, долаються по проходах, пророблених засобами старшого командира. При застосуванні противником запальної зброї взвод швидко виходить із району пожежі, гасить вогонь на озброєнні й військовій техніці, продовжує виконувати поставлене завдання.

Гранатометний і протитанковий взводи можуть заздалегідь висунутися на вогневі позиції для підтримки наступу й атаки механізованих і танкових підрозділів у порядку, зазначеному командиром батальйону.

Якщо командиром роти призначений пункт розгортання у взводні колони, то взводи після його проходження самостійно з максимально припустимою швидкістю виходять на свої напрямки. Із підходом до рубежу переходу в атаку взводи за командою командира роти розгортаються в бойовий порядок і, знищуючи противника вогнем з ходу, продовжують рух до переднього краю оборони противника. При цьому механізований взвод діє слідом за танками й знищує вогневі засоби противника, у першу чергу протитанкові, не даючи противнику можливості відітнути себе від танків.

Механізований взвод на автомобілях і танки з виходом на рубіж посадки десантом на танки зупиняються, особовий склад висаджується з автомобілів і відповідно до зробленого розрахунку, дотримуючись вимог заходів безпеки, робить посадку десантом на танки. Танки з десантом продовжують висування до рубежу переходу в атаку, а автомобілі висуваються у встановлені місця збору.

При атаці в пішому порядку командир механізованого взводу з підходом до встановленого рубежу спішування подає, а командири відділень дублюють команду: *"Взвод (відділення) – приготуватися ДО СПІШУВАННЯ"*. За цією командою бойові машини піхоти (бронетранспортери) доганяють танки, особовий склад ставить зброю на запобіжник, виймає його з бійниць і готується до спішування.

Із виходом взводу на рубіж спішування за командою командира взводу: *"Взвод – ДО МАШИН"* – механіки-водії (водії) бойових машин піхоти (бронетранспортерів), а при висуванні взводу десантом на танках і механіки-

водії танків зменшують швидкість руху машин або, використовуючи наявні укриття, роблять коротку зупинку. Відділення за командою своїх командирів: *"Відділення – ДО МАШИНИ"* – швидко вискакують із машин, а за командою: *"Відділення, у напрямок такого-то предмету – до бою, УПЕРЕД"* – розгортаються в ланцюг і, ведучи інтенсивний вогонь на ходу, прискореним кроком або бігцем продовжують рух до переднього краю оборони противника.

Наступ із положення безпосереднього зіткнення з противником взвод починає після проведення вогневої підготовки наступу, під час якої він вогнем своєї зброї знищує виявлені вогневі засоби, а також живу силу противника в об'єкті атаки й на його флангах. Командир взводу управляє вогнем підлеглих, веде спостереження за діями противника, цілями, що підлягають знищенню й подавленню в ході вогневої підготовки наступу на напрямку наступу взводу, і про результати спостереження доповідає командир роти.

В установленій час за командою (сигналом) старшого командира танковий взвод, що займає вихідну (вичікувальну) позицію, починає висування до рубежу переходу в атаку. За танками починають рух і бойові машини піхоти (бронетранспортери) механізованих взводів.

Із підходом до рубежу переходу в атаку танковий взвод розгортається в бойову лінію й із максимально припустимою швидкістю продовжує рух, знищуючи противника вогнем із ходу. Бойові машини піхоти (бронетранспортери) підходять до своїх відділень, ведучи вогонь з ходу або під час коротких зупинок.

Із підходом танків до вихідного положення для наступу командир механізованого взводу командує: *"Взвод – приготуватися ДО АТАКИ"* і потім: *"Позначити проходи ДЛЯ ТАНКІВ"*.

Після проходження танками вихідного положення командир механізованого взводу подає команду: *"Взвод, в атаку – УПЕРЕД"*, – за якою особовий склад вискакує із траншей (окопів) і прискореним кроком або бігцем слідом за танками атакує противника, рухаючись у напрямку проходів у загородженнях. Бойові машини піхоти (бронетранспортери), рухаючись за своїми відділеннями, вогнем підтримують атаку танків й особового складу.

При зближенні з противником на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) командир взводу з виходом їх на позицію подає команду: *"Взвод – ДО МАШИН", "ПО МІСЦЯХ"*. Особовий склад взводу робить посадку в машини й готується для ведення вогню з ходу. Взвод на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) на максимальній швидкості висувається до рубежу спішування, ведучи вогонь на ходу. На рубежі спішування взвод діє аналогічно наступу, з ходу. При атаці на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) посадка в них особового складу механізованого взводу здійснюється під час вогневої підготовки наступу у вихідному положенні до наступу. Бойові машини піхоти (бронетранспортери) за командою (сигналом) командира взводу потай підходять до своїх відділень, використовуючи складки місцевості, і роблять зупинку. Особовий склад за

командою командира взводу робить посадку в машини й готується до ведення вогню з ходу, а з переходом в атаку відкриває вогонь.

З переходом в атаку командир взводу уточнює положення противника, а при необхідності – бойові завдання відділенням (танкам) і порядок подолання загороджень.

Гранатометний і протитанковий взводи в ході вогневої підготовки наступу й з початком атаки вогнем із займаних вогневих позицій знищують живу силу й вогневі засоби на передньому краї оборони противника.

Подолання загороджень перед переднім краєм оборони противника здійснюється під прикриттям вогню артилерії, бойових гелікоптерів, гранатометного й протитанкового взводів, а також при взаємній підтримці вогню танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і стрілецької зброї.

Танки й бойові машини піхоти, оснащені мінними тралами, долають мінне поле противника в бойовому порядку по своїх напрямках, усі інші – установленим порядком проробленими проходами.

При цьому особовий склад механізованого, гранатометного й протитанкового взводів, що атакує противника в пішому порядку, долає мінне поле слідом за танками по їх коліях або по пророблених проходах. Із підходом особового складу до загороджень за командою командира взводу відділення під прикриттям вогню групи керування й вогневої підтримки, а при наступі у дві лінії й вогню одного з відділень, у встановленому порядку на ходу займають місця в колоні взводу. Бойові машини піхоти (бронетранспортери) у цей час вогнем під час коротких зупинок знищують вогневі засоби противника, що перешкоджають танкам й особовому складу долати загородження. Вони долають загородження за особовим складом взводу.

Танковий взвод після проходження загородження стрімко атакує противника, знищуючи вогнем з ходу в першу чергу його протитанкові засоби й вогневі засоби, що перешкоджають подоланню загороджень механізованими підрозділами.

Після подолання загороджень механізований взвод, що наступає в пішому порядку, за командою командира взводу: *"Взвод, в напрямку такого-то предмета, до бою – УПЕРЕД"* або *"Взвод, за мною, до бою – УПЕРЕД"* – бігцем у встановленому порядку розгортається в ланцюг, відкриває вогонь зі своєї зброї й стрімко атакує противника. Наблизившись до траншеї противника на 25-40 м, за командою командира взводу: *"Взвод, гранатами – ВОГОНЬ"* – особовий склад закидає противника гранатами й у точно встановлений час ("Ч") із криком *"СЛАВА"* слідом за танками вривається на передній край оборони, знищує противника вогнем упритул, опановує об'єктом атаки й неспинно продовжує наступ у зазначеному напрямку.

Бойові машини піхоти (бронетранспортери) після проходження загороджень виходять на свої напрямки наступу й вогнем своєї зброї підтримують їхню атаку, діючи за ланцюгом свого підрозділу.

Механізований взвод при атаці на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), подолавши мінне поле слідом за танками в точно

встановлений час ("Ч"), стрімко вривається на передній край оборони противника, знищує його вогневі засоби, у першу чергу протитанкові і використовуючи результати вогневого ураження, швидко й неспинно наступає вглибину.

У тому випадку, коли перед механізованим взводом танки не діють, взвод атакує противника відразу за розривами снарядів своєї артилерії.

Безпечне віддалення від розривів снарядів своєї артилерії складає:

- для танків – 200 м;
- для бойових машин піхоти (бронетранспортерів) – 300 м;
- для особового складу, що атакує противника в пішому порядку – 400 м.

Придане взводу вогнеметне відділення, наступаючи в бойових порядках взводу, знищує противника в траншеях, ходах сполучення й інших фортифікаційних спорудженнях.

Гранатометний взвод після ураження цілей або з підходом механізованих підрозділів до рубежу безпечного віддалення від розривів гранат за командою (сигналом) командира батальйону або самостійно переносить вогонь углибину по ожилх або знову виявлених цілях. У ході наступу вогневі позиції гранатометного взводу повинні бути на відстані 300 м від бойових порядків рот першого ешелону. Взвод із гранатометами, установленими на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), діє звичайно в бойових порядках механізованих підрозділів.

Протитанковий взвод (протитанкове відділення роти), діючи в бойових порядках механізованих підрозділів або в проміжках між ними, із послідовно займаних вогневих позицій за командою (сигналом) командира батальйону (роти), використовуючи цілеуказування наступаючих підрозділів або самостійно, знищує танки й інші броньовані машини противника, що перешкоджають просуванню танків і механізованих взводів.

При веденні вогню із землі обслугами гранатометного й протитанкового взводів їх бойові машини піхоти (бронетранспортери) займають укриття поруч або за обслугами на відстані до 100 м, своїм вогнем прикривають їх вогневі позиції й підтримують бій механізованих підрозділів. Автомобілі цих взводів, використовуючи складки місцевості й інші укриття, розташовуються на відстані до 400 м від вогневих позицій взводів (обслуг).

Переміщення гранатометного й протитанкового взводів здійснюється взводом або відділеннями, для того щоб забезпечувалася безперервна підтримка механізованих підрозділів.

При наступі в пішому порядку командир механізованого взводу із групою керування й вогневої підтримки спішується й просувається за ланцюгом взводу в такому місці, звідки зручніше спостерігати за діями взводу й управляти ним. Керування вогнем і рухом бойових машин піхоти (бронетранспортерів) командир взводу здійснює через свого заступника.

Командири гранатометного й протитанкового взводів перебувають у бойовому порядку взводу, а якщо взвод по відділеннях надається мотострілковим ротам, – при одному з відділень.

Опанувавши об'єктом атаки, взвод продовжує наступати в зазначеному напрямку, знищуючи противника перед фронтом наступу й на флангах. Командир взводу доповідає командирі роти про виконання завдання: досягнутий рубіж, склад, положення й характер дій противника на напрямку наступу взводу й своє рішення.

Бій у глибині оборони противника характеризується нерівномірністю просування підрозділів і розвивається в складній обстановці, що швидко змінюється. Успішне просування хоча б одного відділення (танка) або сусідів командир взводу негайно використовує для розвитку успіху.

При відставанні сусідів взвод, не припиняючи наступу, частиною вогневих засобів подавляє цілі, що заважають просуванню сусідів.

Краща допомога сусідам – просування взводу вперед.

Опорний пункт, у якому противник чинить опір, взвод обходить й атакує його з флангу або з тилу. Для маневру використовуються складки місцевості, проміжки в бойових порядках або відкриті фланги противника, з метою приховання маневру застосовуються аерозолі. Маневр залежно від умов обстановки й місцевості може здійснюватися взводом у повному складі або частиною сил, у бойовому або передбойовому порядку.

При неможливості обходу опорного пункту противника командир взводу зосереджує вогонь взводу, приданих засобів і викликає вогонь взаємодіючих підрозділів по цілях, що перешкоджають просуванню, висуває відділення (танки) на вигідний для атаки рубіж і одночасно вживає заходів для пророблення проходу в загородженнях. Взвод, використовуючи результати вогневого ураження противника, атакою із фронту завершує його знищення й продовжує рух уперед.

При ослабленні опору противника механізований взвод, що наступає в пішому порядку, за командою (сигналом) старшого командира робить посадку в машини або десантом на танки. Для цього бойові машини піхоти (бронетранспортери) за командою командира взводу доганяють свої відділення, сповільнюють рух або роблять коротку зупинку (танки, виділені для дій з десантом, роблять зупинку). Особовий склад за командою командирів відділень: *"ДО МАШИНИ"* бігцем висувається до своїх бойових машин піхоти (бронетранспортерів, танків), ставить зброю на запобіжник, потім за командою: *"ПО МІСЦЯХ"* робить посадку й готується для ведення вогню з ходу. Навідники-оператори бойових машин піхоти (навідники кулеметів бронетранспортерів, навідники гармат танків) під час посадки особового складу спостерігають за противником і знищують виявлені цілі. Діючи на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах, десантом на танках), взвод продовжує виконувати завдання.

Командир механізованого взводу, що діє десантом на танках, зобов'язаний розподілити відділення й придані вогневі засоби по танках, указати підлеглим командирам завдання, уточнити сигнали на посадку, спішування й способи цілеуказування, вимоги безпеки. Діючи десантом на танках, взвод своїм вогнем знищує живу силу й вогневі засоби противника, у

першу чергу протитанкові засоби ближньої дії. Для знищення противника, що перешкоджає просуванню танків, а також для надання допомоги в подоланні загороджень і перешкод особовий склад може спішуватися.

З першою потребою взвод знову робить посадку десантом на танки й продовжує рух уперед.

Контрольні запитання

1. Які способи наступу Ви знаєте?
2. Які види переслідування існують?
3. Що таке вихідний район?
4. Як призначається рубіж розгортання у взводні колони?
5. Що вказує командир взводу у бойовому наказі?

ЗАНЯТТЯ 2 Механізована (танкова) рота в наступі

3.2.1. Передбойовий порядок механізованої (танкової) роти

Механізована (танкова) рота наступає, як правило, на фронті до 1 км, а на ділянці прориву – на фронті до 500 м. Схема варіанта побудови бойового порядку механізованої роти в наступі подана на Рисунок 50. та відображає замисел ведення наступальних дій.

Перед тим, як вийти на рубіж розгортання у взводні колони, механізована рота висувалася в похідних або передбойових порядках. Передбойовий порядок підрозділів дозволяє скоротити час на розгортання їх із похідного в бойовий порядок, який у свою чергу надає можливість спостерігати за противником, вести й корегувати вогонь, оцінювати результати стрільби.

Місця рот у передбойовому порядку визначаються командиром батальйону із врахуванням бойового порядку батальйону, який намічається. Місця взводів (відділень) у передбойовому порядку роти (взводу) указуються тільки при необхідності, як правило, вони діють у постійному шикуванні взводів (відділень). Перший взвод діє в центрі, другий – на правому фланзі, третій – на лівому. Інтервал і дистанції між взводними колонами – 150-300 м, між колонами відділень – 50-100 м. Рота, яка призначена для дій у другому ешелоні батальйону, знаходиться на віддаленні 1,5-2 км.

Придані механізованої роті танкові підрозділи перебувають, як правило, попереду механізованих рот (взводів), а придані танковій роті механізовані підрозділи – позаду танкових рот (взводів). Засоби, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира роти, ідуть за прямою ротою (взводом) або вказаних командиром роти місцях передбойового порядку.

Рота із похідного порядку в передбойовий розгортається послідовно в взводні колони й колони відділень самостійно при досягненні вказаних рубежів (пунктів) або за командою (сигналом) командира батальйону (роти). Для організованого висування, розгортання й переходу в атаку роті

призначаються маршрут висування, рубіж переходу в атаку, рубіж спішування (для механізованих підрозділів у пішому порядку). Рубіж розгортання роти у взводні колони призначається, при можливості, за складками місцевості, у 2-3 км від переднього краю оборони противника. Поза рубіжем розгортання у взводні колони передбойовий порядок механізованої роти показаний на Рисунок 51-52.

Для рот у наступі призначається рубіж розгортання в ротні колони. Командир роти після розгортання знаходиться за бойовою лінією на відстані до 200 м у такому місці, звідки йому зручніше керувати ротою. Варіант передбойового порядку посиленої танкової роти (положення взводів – кутом назад) показаний на Рисунок 53.

Механізована рота, придана танковому батальйону, як правило, повзводно надається танковим ротам. Кулеметний взвод звичайно залишається в безпосередньому підпорядкуванні командира роти й застосовується, як правило, у повному складі на напрямку зосередження основних зусиль танкового батальйону, а іноді він може надаватися механізованим взводам.

Танкова рота, придана механізованому батальйону, діє, як правило, у повному складі, а при наступі в місті, у горах, у лісі й на укріпленій район може повзводно надаватися механізованим ротам.

Розгортання механізованих рот у бойовий порядок здійснюється за командою командира й залежить від обстановки, що складається. Бойовий порядок роти в наступі будується в один ешелон. У ході наступу положення взводів у бойовому ланцюгу роти можуть бути: в лінію, кутом уперед, кутом назад, уступом праворуч або ліворуч (Рисунок 54-58).

Бойовий порядок застосовується при переході підрозділів в атаку на відповідному рубежі за командою, наприклад: *"Рота, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), у лінію (уступом вправо), напрямний – перший взвод – ДО БОЮ"*. Механізований (танковий) роті вказується найближче завдання й напрямок продовження наступу.

Найближче завдання роти першого ешелону звичайно полягає в знищенні у взаємодії із сусідніми підрозділами противника в опорному пункті взводу першого ешелону й оволодінні ним.

Напрямок подальшого наступу роти першого ешелону визначаються з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання батальйону.

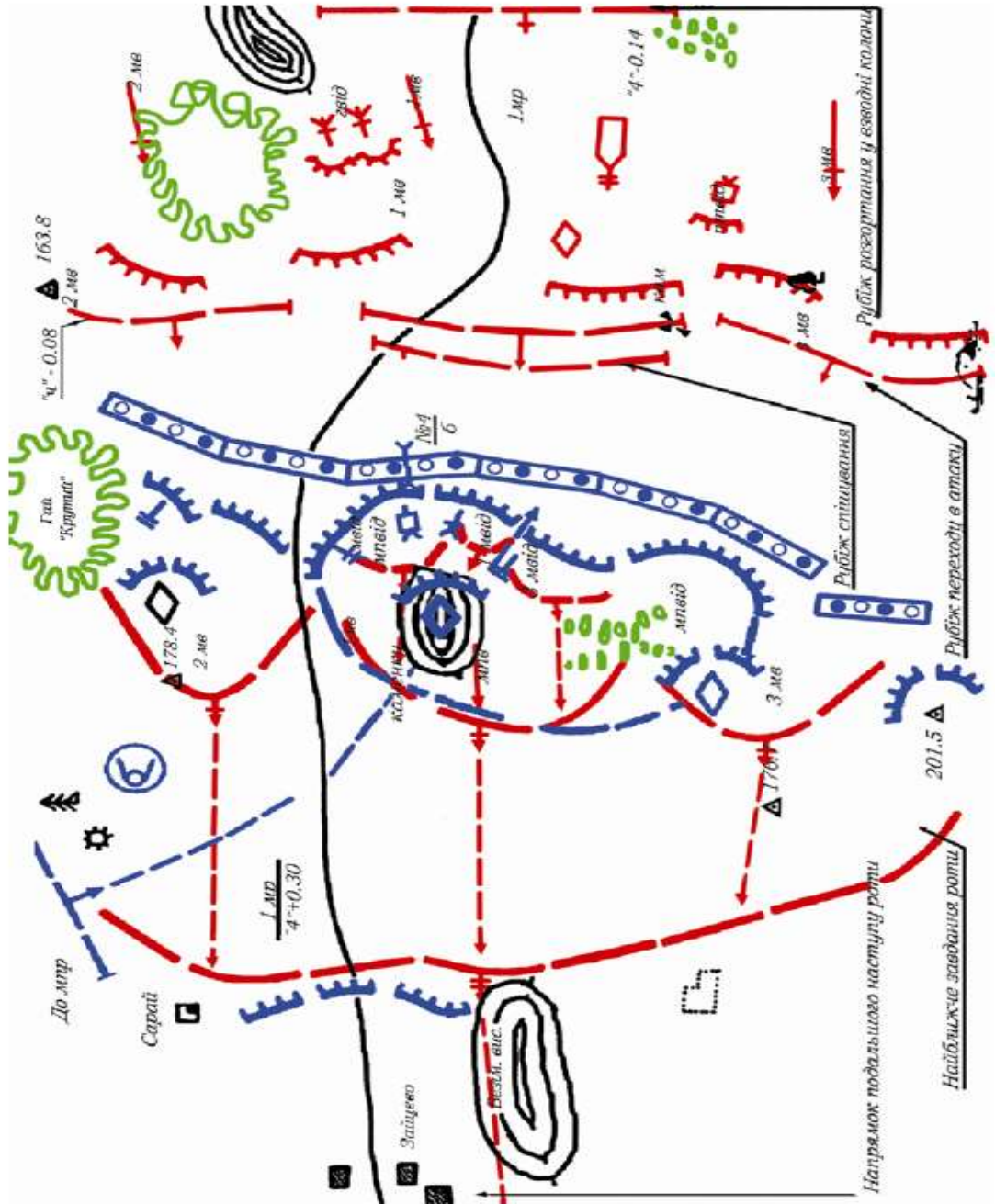

Рисунок 50 - Бойовий порядок механізованої роти в наступі (варіант)

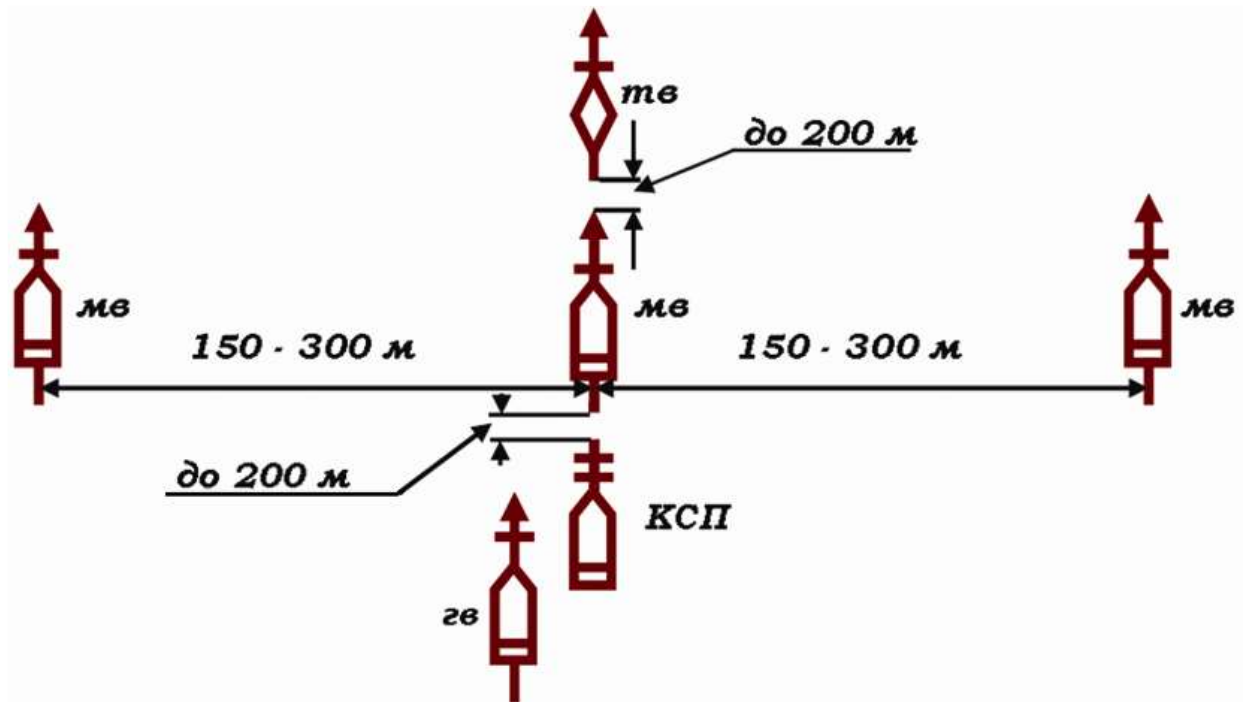

Рисунок 51 - Передбойовий порядок механізованої роти (мр), яка наступає на бойових машинах піхоти. Положення механізованих взводів (мв) – в лінію колон. Механізована рота посилена танковим взводом (тв) і гранатометним взводом (гв)

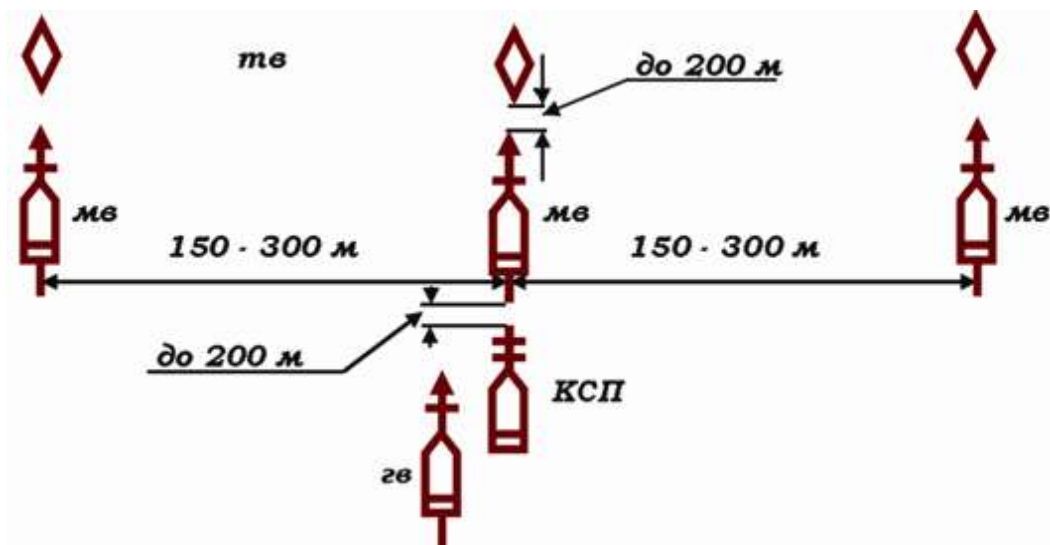

Рисунок 52 - Передбойовий порядок механізованої роти. Положення механізованих взводів – у лінію колон (варіант). Танковий взвод, що доданий, розгорнутий у лінію танків

Найближче завдання роти другого ешелону під час введення її в бій може полягати в завершенні розгрому спільно з ротами першого ешелону в опорних пунктах у глибині оборони й оволодінні першою позицією.

Напрямок подальшого наступу роти другого ешелону визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання батальйоном поставленого завдання.

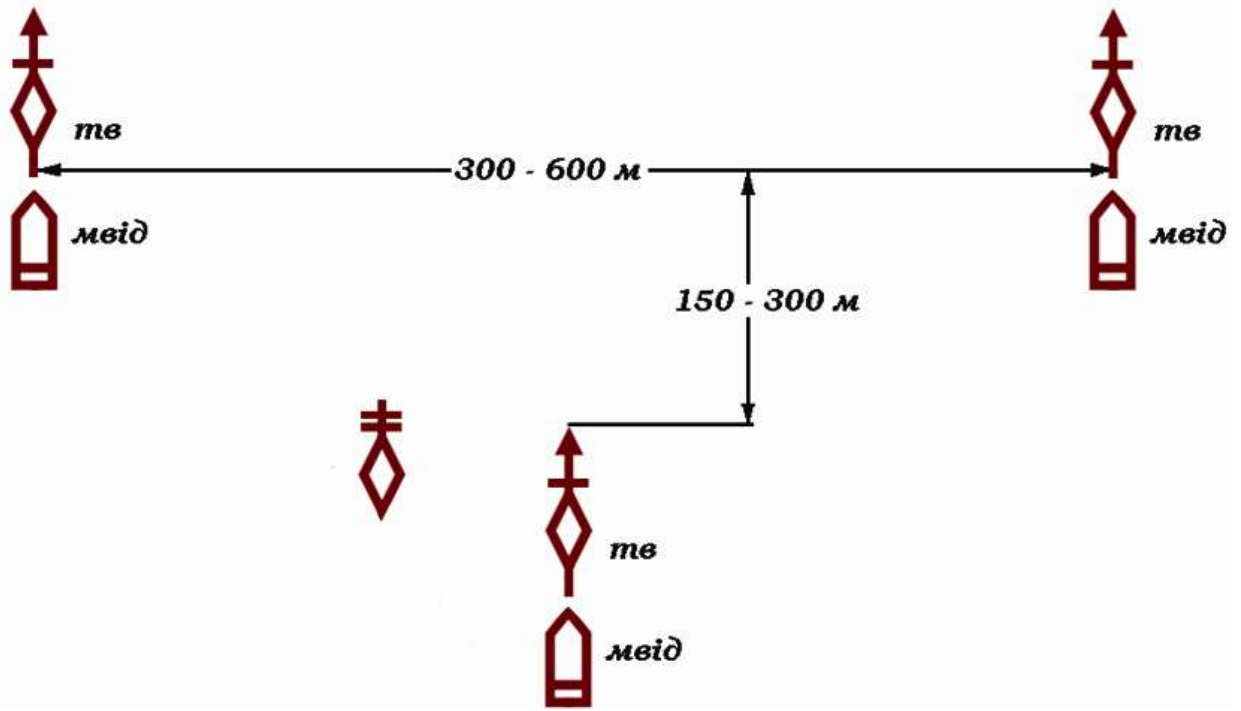

Рисунок 53 - Передбойовий порядок посиленої танкової роти.
Положення колон взводів – кутом назад (варіант)

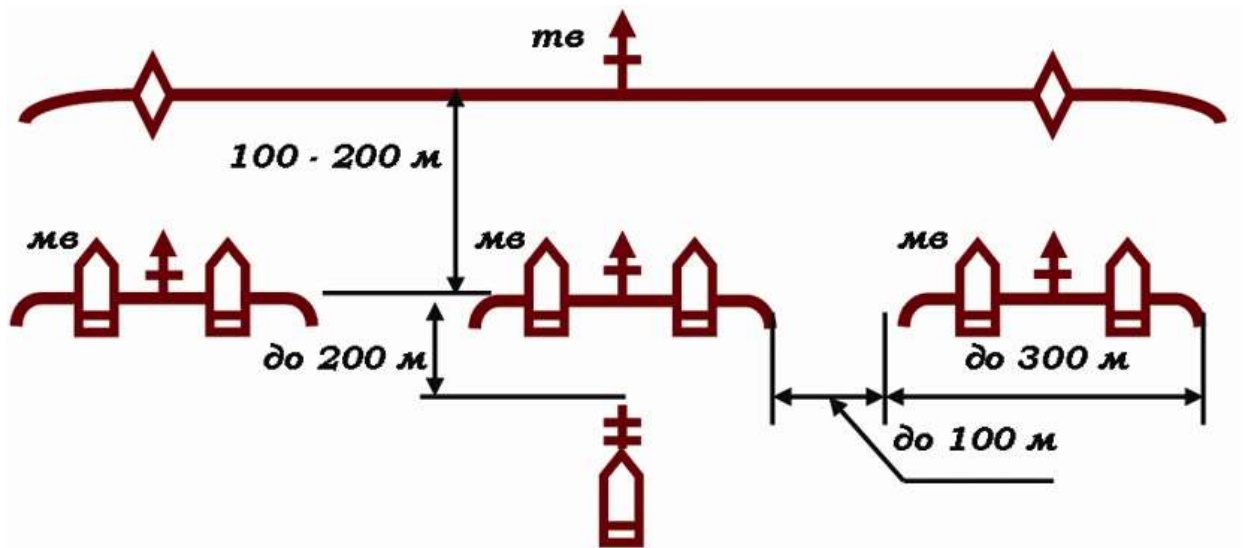

Рисунок 54 - Бойовий порядок механізованої роти, яка наступає на бойових машинах піхоти. Положення взводів – у лінію (варіант).

Механізована рота посилена танковим взводом (тв), який розгорнутий у лінію танків перед бойовими порядками механізованих взводів роти

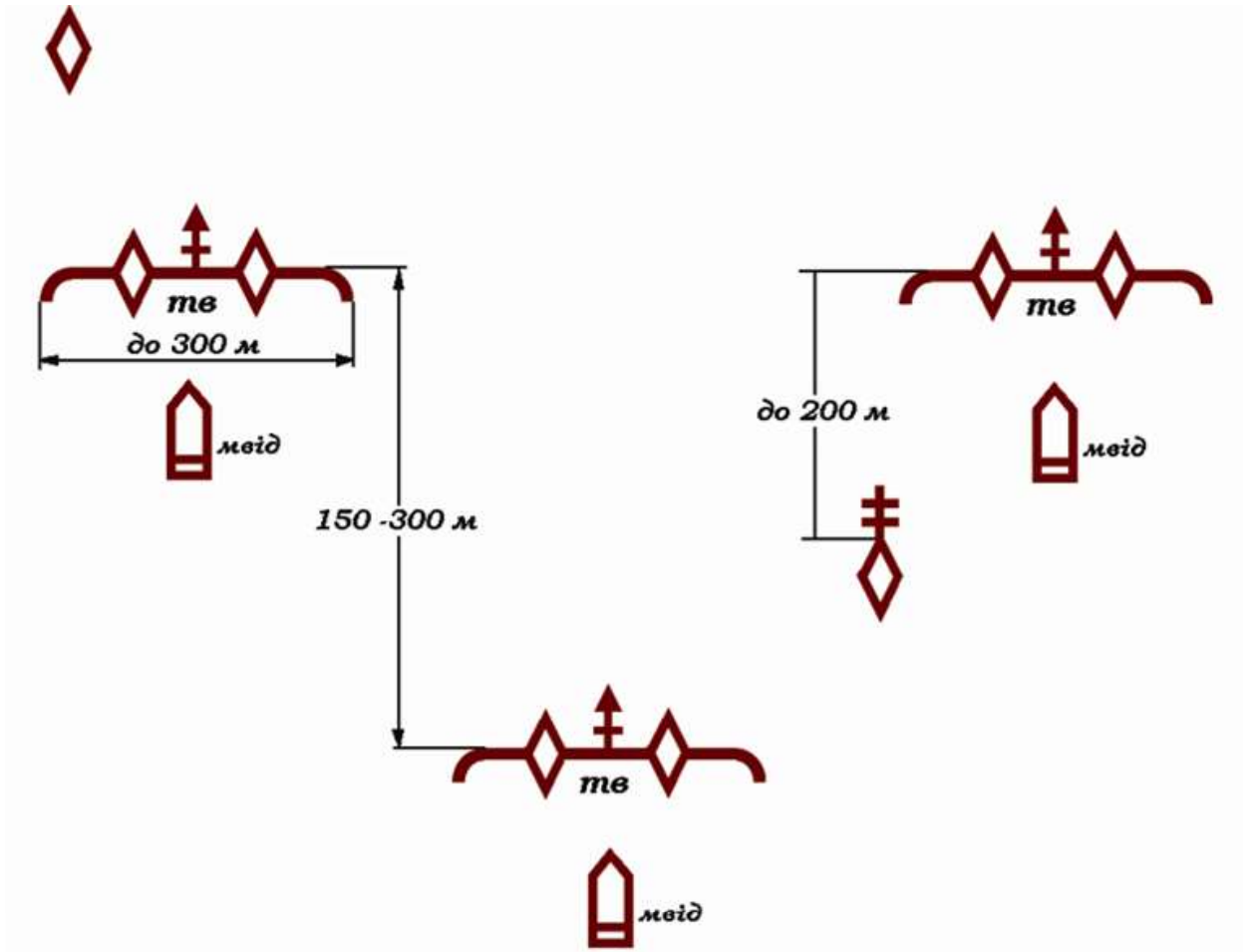

Рисунок 55 - Бойовий порядок танкової роти.
Положення взводів – кутом назад (варіант)

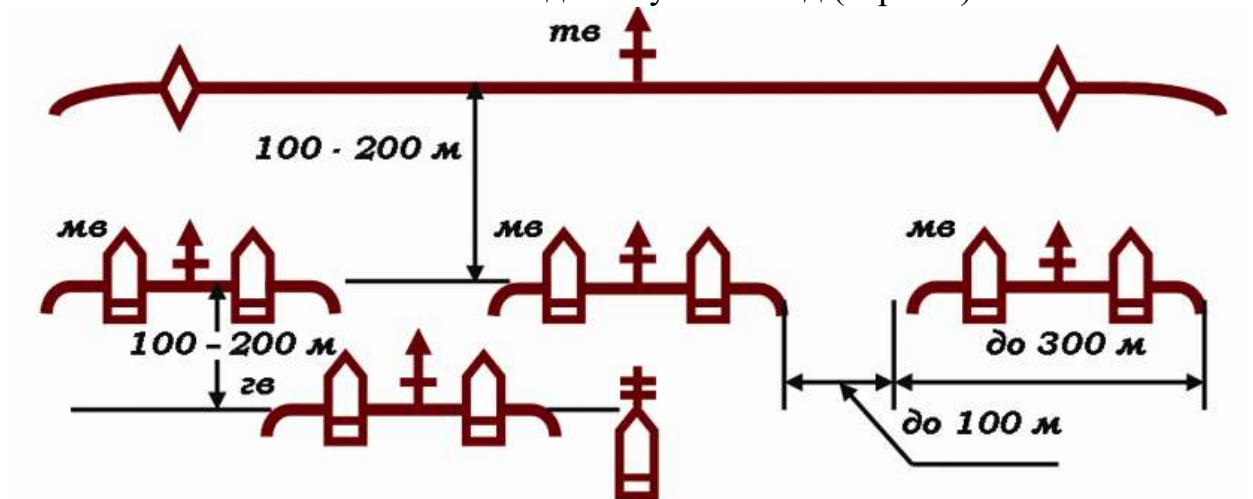

Рисунок 56 - Бойовий порядок механізованої роти, яка наступає на бойових машинах піхоти. Положення взводів у лінію бойових машин (варіант).

Механізована рота посилена танковим взводом (розгорнутий у лінію танків перед бойовими порядками механізованих взводів), гранатометним взводом (розгорнутий у лінію бойових машин між бойовими порядками механізованих взводів)

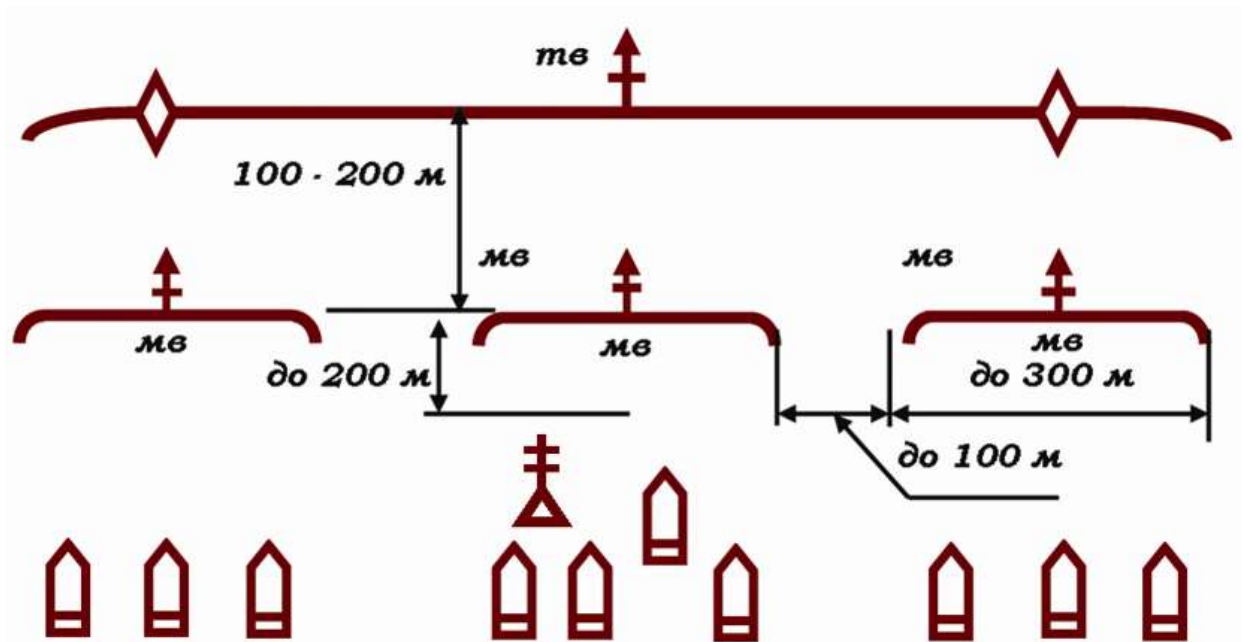

Рисунок 57 - Бойовий порядок механізованої роти, яка наступає в пішому порядку. Положення взводів – у лінію (варіант).

Механізована рота посилена танковим взводом (розгорнутий у лінію танків перед бойовими порядками механізованих взводів).

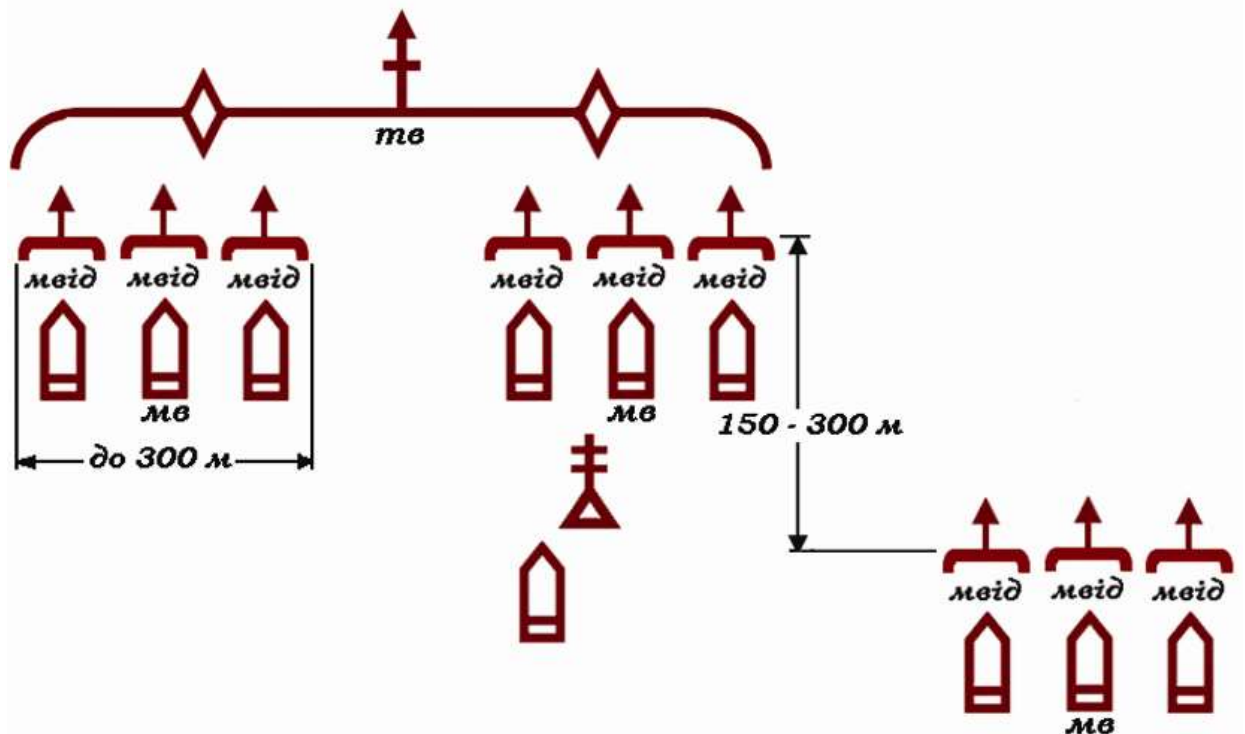

Рисунок 58 - Бойовий порядок механізованої роти, яка наступає в пішому порядку. Положення взводів уступом управо (варіант).

Атака противника, що обороняється, здійснюється в тісній взаємодії танкових і механізованих підрозділів. Танкові підрозділи атакують у бойовій лінії, а механізовані підрозділи – залежно від обстановки – на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) без спішування особового складу або в пішому порядку вслід за танками. При цьому танки атакують слідом за

розривами снарядів своєї артилерії, а механізовані підрозділи – на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) у бойовій лінії за танками на віддаленні 100-200 м, ведучи вогонь із усіх своїх вогневих засобів.

3.2.2. Організація наступу механізованої (танкової) роти

Атака механізованих підрозділів у пішому порядку застосовується при прориві завчасно підготовленої та розвиненої в інженерному плані оборони противника, укріплених районів, при нестачі засобів вогневого ураження, а також на різко пересіченій і важкодоступній для танків і бойових машин піхоти (бронетранспортерів) місцевості.

Особовий склад механізованих підрозділів при цьому атакує противника в ланцюзі безпосередньо за бойовою лінією танків на віддаленні, що забезпечує їх від розривів снарядів своєї артилерії й підтримку танків вогнем стрілецької зброї. Бойові машини піхоти (бронетранспортери) у цьому випадку, використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) діють за своїми підрозділами на віддаленні, що забезпечує надійну підтримку вогнем своєї зброї атакуючих танкових і механізованих підрозділів, а іноді й безпосередньо в ланцюзі своїх підрозділів.

Підготовка наступу в роті починається з одержання завдання від старшого командира. Вона включає: організацію бою (прийняття рішення, постановку бойових завдань підрозділам, організацію взаємодії, вогневого ураження противника, всебічного забезпечення бою й управління); підготовку підрозділів до виконання бойового завдання; підготовку вихідного положення для наступу; контроль готовності підрозділів до виконання бойових завдань й інші заходи.

При наступі з ходу з вихідного району командир роти приймає рішення й доводить завдання підрозділам, як правило, по карті або на макеті місцевості, надалі він проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ й організує взаємодію безпосередньо на місцевості.

Коли командир роти не має можливості виїхати на місцевість із командирами взводів, усю роботу з організації бою він проводить по карті або на макеті місцевості, при цьому бойові завдання підрозділам і порядок взаємодії він уточнює при висуванні підрозділів на рубіж переходу в атаку й із початком атаки.

При наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником командир роти всю роботу з організації бою проводить на місцевості. Із заняттям вихідного положення або з виходом танків із позиції очікування командир роти організує спостереження й охорону, ставить завдання взводам і вогневим засобам щодо відбиття можливої атаки противника, а також ударів його літаків, гелікоптерів й інших повітряних цілей, дає вказівки щодо інженерного дообладнання вихідної, вичікувальної позиції, звертаючи особливу увагу на ретельне маскування споруджень і виконання заходів щодо захисту від зброї масового ураження та високоточної зброї.

У замислі бою командир роти визначає: напрямок зосередження основних зусиль; якого противника, яким способом і в якій послідовності розгромити; порядок його ураження вогнем танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), інших штатних і доданих засобів; побудову бойового порядку.

Рекогносцировка проводиться під прикриттям спеціально виділеного для цього підрозділу або діючих попереду військ. У ній беруть участь командири взводів, а також командири приданих і підтримуючих підрозділів. У ході рекогносцировки *командир роти* вивчає місцевість, призначає (указує) орієнтири й *уточнює*:

- передній край оборони противника, розташування його опорних пунктів і ступінь їхнього інженерного обладнання, позиції вогневих засобів, особливо протитанкових, а також об'єкти, що уражаються засобами старших командирів (начальників);

- підступи до переднього краю оборони противника, наявність і характер загороджень і перешкод, місцевість на напрямку наступу роти, можливі напрямки дій авіації противника й рубежі атаки його бойових гелікоптерів;

- фронт наступу й напрямок зосередження основних зусиль роти, бойові завдання взводів і приданим підрозділам;

- вогневі засоби противника, спостережні пункти й інші цілі, що уражаються вогнем артилерії із закритих вогневих позицій, вогнем гармат і танків, виділених для стрільби прямою наводкою, протитанковими, керованими ракетами й вогнем гранатометів;

- вогневі позиції штатних і приданих вогневих засобів;

- місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди, час їхнього пророблення, місця оснащення танків мінними тралами;

- маршрути висування, рубежі розгортання, переходу в атаку.

Командир механізованого роти при атаці в пішому порядку визначає рубіж спішування взводів, а при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником, крім того, уточнює вихідне положення взводів для наступу, місця проходів для пропуску танків і їхнє позначення.

При постановці завдань командир роти в бойовому наказі вказує:

- механізованим (танковим) взводів – засоби посилення, об'єкт атаки й напрямок подальшого наступу, вихідну позицію, рубіж переходу в атаку;

- приданому артилерійському підрозділу – вогневі завдання, час і порядок їхнього виконання, райони вогневих позицій і порядок переміщення в ході бою;

- кулеметному взводу й приданим вогневим засобам – цілі для ураження при атаці переднього краю оборони противника, рубіж переходу в атаку, місце в бойовому порядку роти й порядок переміщення в ході бою.

Маршрут висування роти, пункт розгортання в ротну колону й рубіж розгортання у взводні колони, рубіж безпечного віддалення, рубіж спішування для механізованих взводів, що атакують у пішому порядку, командир роти

указує в другому пункті бойового наказу. Взаємодію командир роти організує щодо завдань, рубежів, часу і способів виконання завдань.

При організації взаємодії командир роти зобов'язаний:

- установити порядок висування й розгортання в бойовий порядок танкових, механізованих, кулеметних підрозділів, а також порядок висування й зайняття вогневих позицій штатними й приданими вогневими засобами (при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником командир механізованого роти визначає порядок зайняття взводами вихідного положення для наступу, порядок пропуску танків через бойові порядки своїх підрозділів, а командир танкової роти – порядок проходження танків через позиції механізованих підрозділів і ведення вогню при переході в атаку);

- визначити час і порядок оснащення танків мінними тралами, пророблення ними проходів у загородженнях перед переднім краєм оборони противника й у глибині; порядок пророблення проходів у загородженнях й обладнання переходів через перешкоди й способи їхнього позначення;

- погодити порядок і способи атаки переднього краю оборони противника танковими й механізованими підрозділами, ведення ними вогню й подолання загороджень і перешкод;

- при атаці в пішому порядку – уточнити порядок спішування особового складу;

- погодити дії механізованих і танкових взводів із вогнем артилерії й ударами авіації, із діями гранатометного, протитанкових, кулеметних взводів і сусідів із знищення противника в опорних пунктах на передньому краї, при бою в глибині оборони, особливо із знищення засобів ядерного й хімічного нападу, протитанкових засобів противника і при відбитті його контратак;

- указати цілі, що уражаються в період вогневої підготовки атаки гарматами й танками, виділеними для стрільби прямою наводкою, а також гранатометним, протитанковим взводами, порядок відкриття й ведення ними вогню й підтримки наступаючих підрозділів при подоланні загороджень і перешкод перед переднім краєм оборони противника, при атаці й розвитку наступу вглибині;

- уточнити, коли і які розвідувальні відомості добути, місце бойового розвідувального дозору (дозорного відділення, танка) у бойовому порядку роти при атаці противника, рубіж і час, з якого почати ведення розвідки, напрямом або об'єкт розвідки, порядок підтримки вогнем, підтримки зв'язку й подання доповідей;

- узгодити порядок переміщення другого ешелону (резерву) і забезпечення уведення його в бій, способи спільних дій із підрозділами першого ешелону щодо нарощування зусиль для розгрому противника, що протистоїть, а також щодо знищення дрібних груп противника, що залишилися в тилу, й порядок перепідпорядкування засобів посилення;

- указати порядок переміщення в ході бою приданої артилерії, мінометної батареї, гранатометного й протитанкового взводів, а також інших штатних і приданих підрозділів;

- визначити порядок відкриття й ведення вогню танковими, механізованими й кулеметними підрозділами по маловисотних цілях противника, особливо по гелікоптерах вогневої підтримки й повітряних десантів у польоті;

- повідомити сигнали оповіщення, управління й взаємодії, сигнали упізнання своїх літаків і гелікоптерів, а також способи позначення свого положення.

До початку висування із займаного району командир роти перевіряє готовність взводів і приданих підрозділів до наступу, забезпеченість їх усім необхідним для ведення бою, доповідає командирові батальйону про готовність до виконання бойового завдання й у призначений час повідомляє командирам взводів і приданих підрозділів час початку вогневої підготовки, а також час "Ч".

Контрольні питання

1. Фронт наступу роти складає?
2. Ділянка прориву роти складає?
3. Коли призначається рубіж розгортання роти у взводні колони?
4. Як визначається напрямок подальшого наступу роти другого ешелону?
5. З чого починається підготовка наступу у роті?

ЗАНЯТТЯ 3 Механізований (танковий) батальйон у наступі

3.3.1. Побудова передбойових порядків батальйону

Механізований і танковий батальйони можуть наступати в першому ешелоні з'єднання, складати його другий ешелон або загальновійськовий резерв, діяти як авангард передового, рейдового, спеціального й розвідувального загонів, морського десанту, а також виконувати інші завдання. Механізований батальйон, крім того, може застосовуватися як тактичний повітряний десант, штурмовий загін.

Мінометна батарея, гранатометний і зенітний ракетний взводи механізованого батальйону, як правило, залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону й використовуються в повному складі для підтримки (прикриття) наступаючих підрозділів на напрямку зосередження основних зусиль батальйону. Іноді вони повзводно (по відділеннях) можуть надаватися механізованим ротам.

Протитанковий взвод батальйону, як правило, використовується в повному складі для боротьби з танками й іншими броньованими цілями противника, забезпечення висування й розгортання рот першого ешелону для атаки, введення в бій роти другого ешелону й прикриття флангів батальйону, а також для відбиття контратак танків противника.

Передбойовий (бойовий) порядок батальйону в наступі будується в один або у два ешелони.

Наступ механізованого батальйону (мб) при безпосередньому зіткненні з противником (варіант) показаний на схемі Рисунок 59., наступ механізованого батальйону (мб) із ходу з вихідного району (варіант) – на схемі Рисунок 60.

У ході наступу положення рот (взводів) у передбойовому (бойовому) порядку батальйону може бути в лінію, кутом уперед, кутом назад, уступом вправо, уступом вліво. Варіант передбойового порядку механізованого батальйону ротними колонами (положення колон механізованих рот – у лінію) показаний на Рисунок 61. Варіант передбойового порядку танкового батальйону ротними колонами (положення танкових рот – кутом назад) показаний на Рисунок 62. Варіант передбойового порядку механізованого батальйону (положення механізованих рот – у лінію колон взводів) показаний на Рисунок 63. Варіант передбойового порядку механізованого батальйону взводними колонами (положення механізованих рот – уступом вліво) показаний на Рисунок 64.

Бойовий порядок батальйону складається з бойових порядків рот.

Батальйону першого ешелону вказуються: найближче завдання, наступне завдання й напрямок подальшого наступу; батальйону другого ешелону – найближче завдання й напрямок подальшого наступу.

Найближче завдання батальйону першого ешелону полягає в знищенні противника в опорних пунктах рот першого ешелону на своєму фронті наступу й оволодінні ними.

Подальше завдання полягає в розвитку наступу, розгромі противника у взаємодії із сусідніми батальйонами в глибині району оборони й оволодінні першою позицією.

Напрямок продовження наступу визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання подальшого завдання бригади.

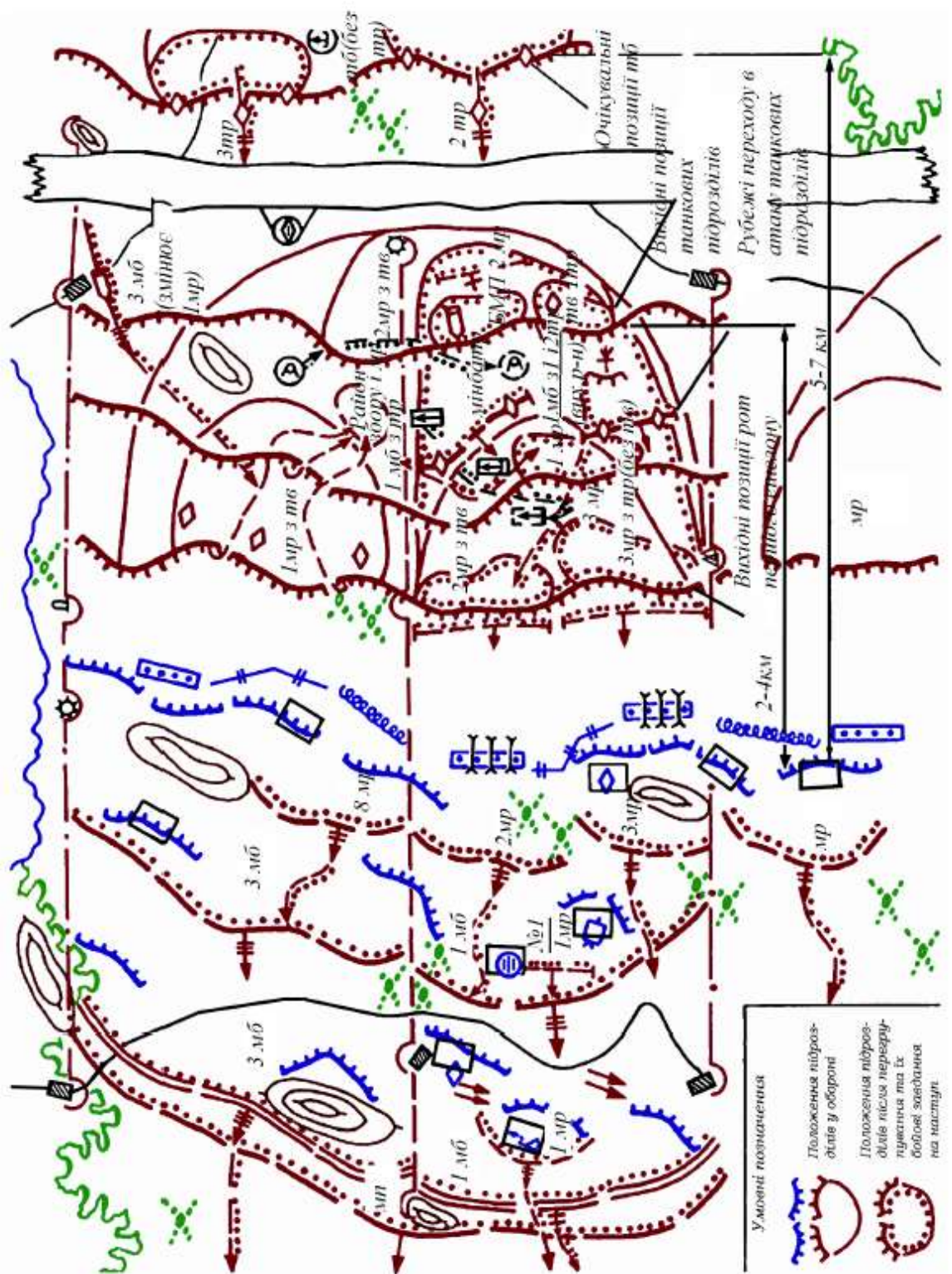

Рисунок 59 - Наступ механізованого батальйону (мб) при безпосередньому зіткненні з противником (варіант)

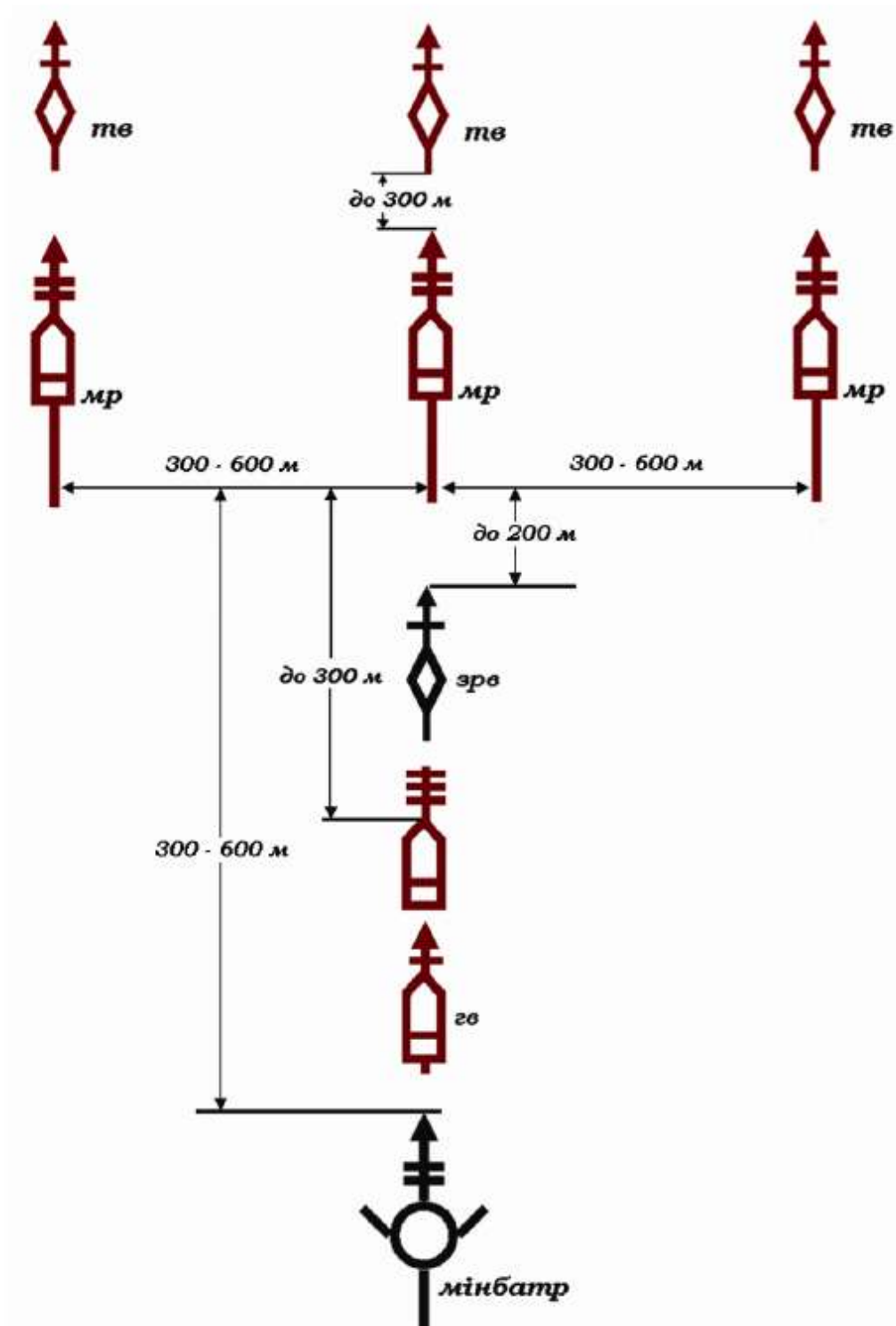

Рисунок 61 - Передбойовий порядок механізованого батальйону на БМП ротними колонами. Положення колон механізованих рот – у лінію. Передбойовий порядок танкової роти механізованого батальйону – у лінію колон танкових взводів попереду колон механізованих рот. Колони зенітно-ракетного, гранатометного взводів, колона мінометної батареї прямують за колоною напрямної роти

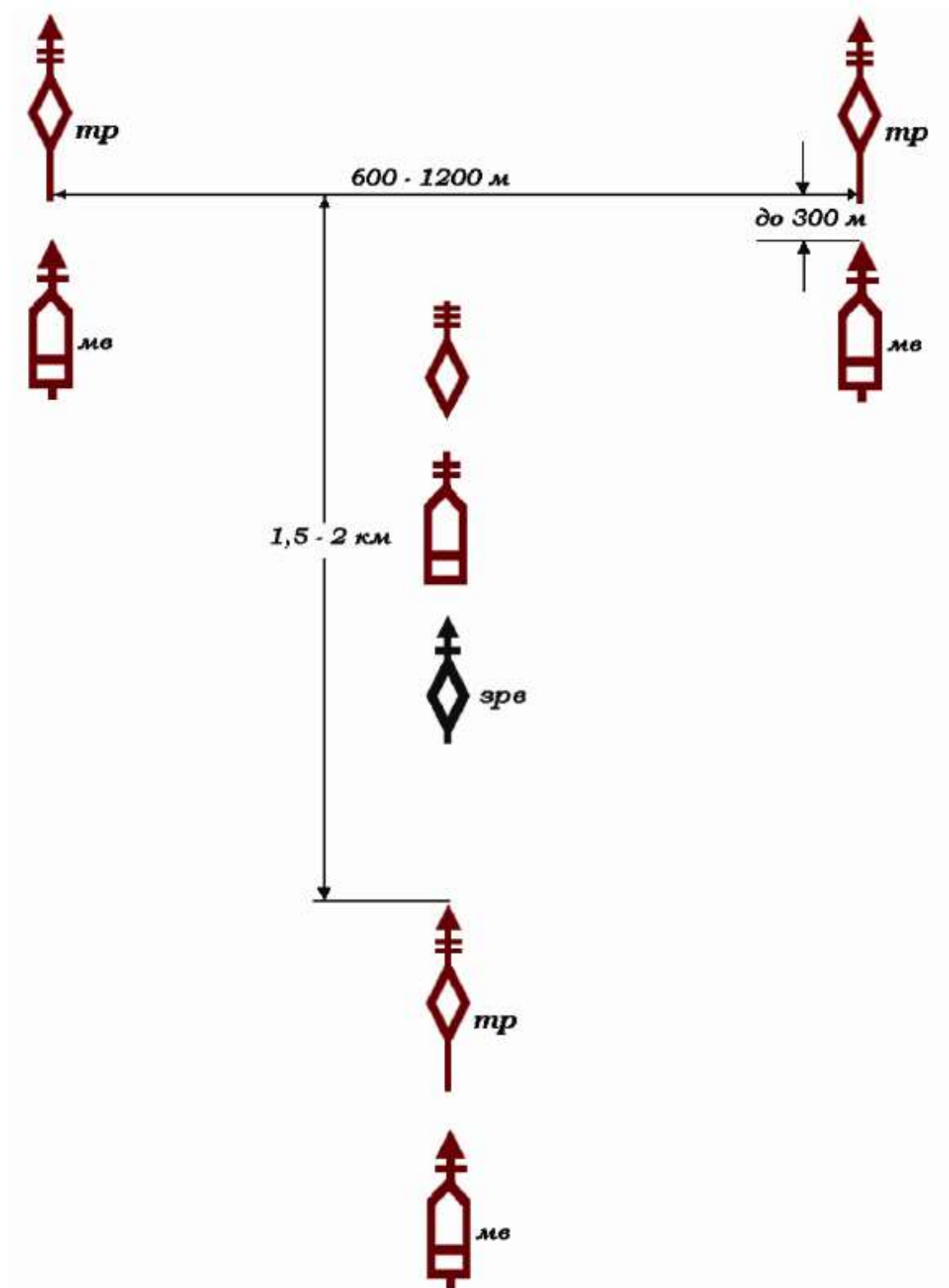

Рисунок 62 - Передбойовий порядок танкового батальйону ротними колонами. Положення танкових рот – кутом назад (варіант). Колони механізованих підрозділів танкового батальйону прямують за колонами танкових рот першого ешелону

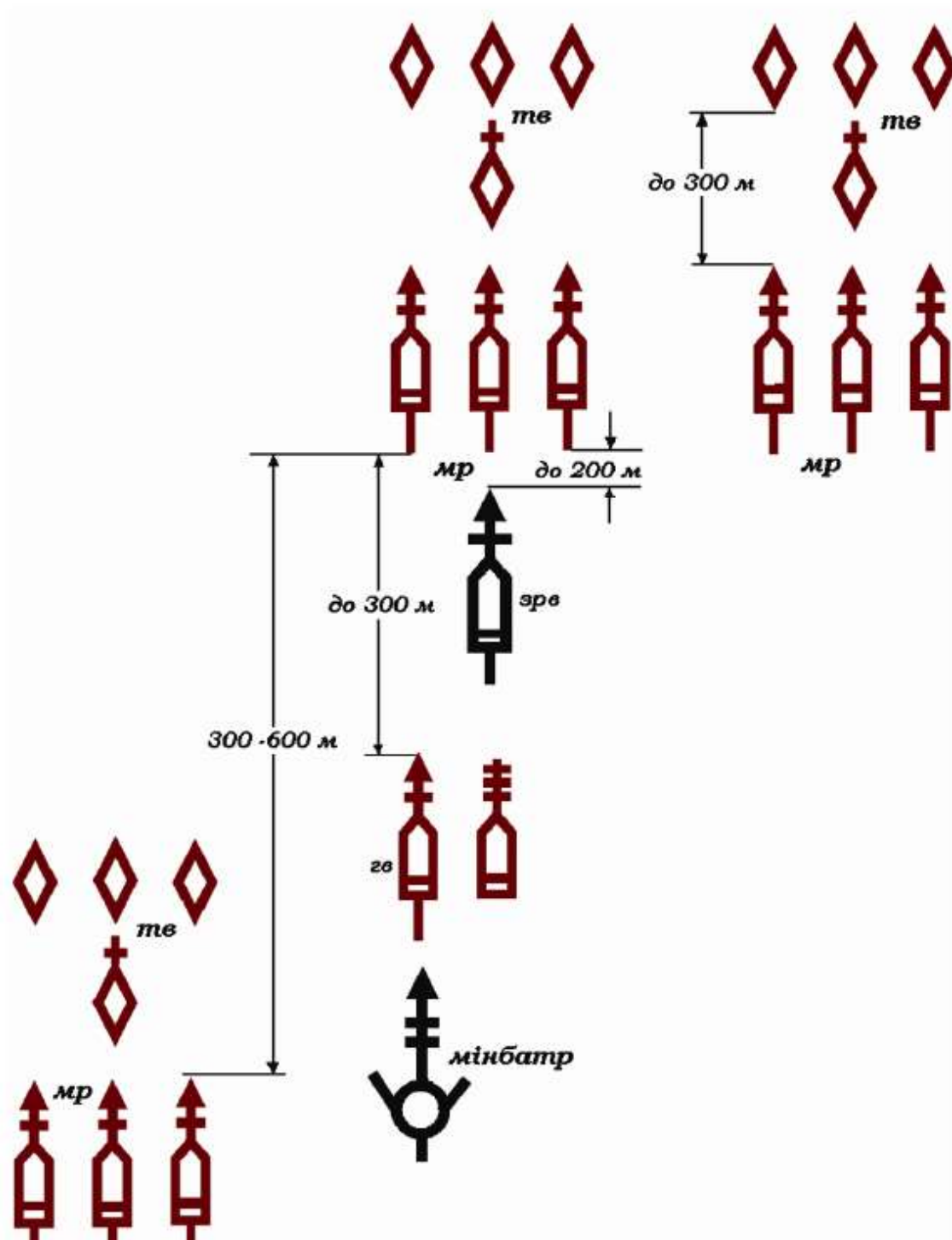

Рисунок 63 - Передбойовий порядок механізованого батальйону на БТР взводними колонами. Положення механізованих рот – у лінію колон взводів (варіант). Танкові взводи прямують попереду колон механізованих взводів – у лінію танків

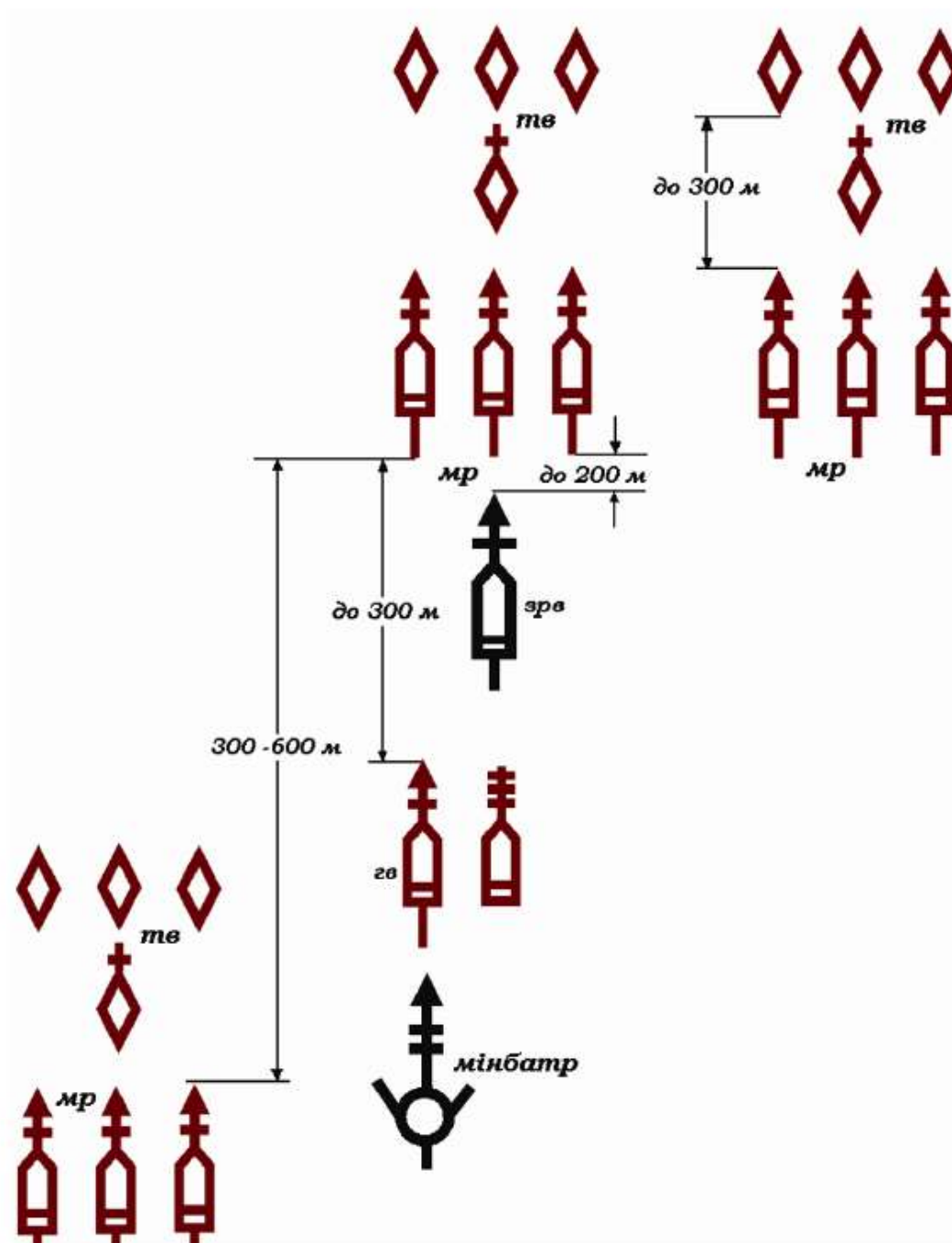

Рисунок 64 - Передбойовий порядок механізованого батальйону на БМП взводними колонами. Положення механізованих рот – уступом уліво (варіант). Танкові взводи прямують попереду колон механізованих взводів – у лінію танків, танк командира взводу прямує з лінією танків

Найближчі завдання батальйону другого ешелону під час введення його в бій можуть полягати в завершенні розгрому спільно з батальйонами першого ешелону бригадних (полкових) резервів противника й оволодінні їх рубіжем.

3.3.2. Підготовка наступу

Перед атакою механізованих і танкових підрозділів проводиться *вогнева підготовка атаки*, а в ході наступу – вогнева підтримка атаки й вогневий супровід наступу підрозділів углибині. При наступі з ходу до початку вогневої підготовки, крім того, може проводитися вогневе забезпечення висування.

У період вогневої підготовки атаки артилерія й авіація подавляють і знищують засоби ядерного й хімічного нападу, артилерію, протитанкові засоби, живу силу й вогневі засоби противника в опорних пунктах його оборони й поза ними, а також пункти управління й інші об'єкти, а гранатометний взвод – живу силу й вогневі засоби, розташовані поза укриттями, у відкритих окопах (траншеях) і за складками місцевості. Гармати й танки, виділені для стрільби прямою наводкою, а також установки протитанкових, керованих ракет у цей час знищують вогневі засоби противника, які спостерігаються, і особливо протитанкові й броньовані, на передньому краї й у найближчій глибині. Вогнева підготовка атаки закінчується з виходом підрозділів першого ешелону на рубіж переходу в атаку.

Вогнева підтримка атаки починається із закінченням вогневої підготовки й триває безупинно на глибину оборони бригади (полку) першого ешелону противника, а іноді й на більшу глибину.

Вогневий супровід наступу підрозділів у глибині оборони противника починається після закінчення вогневої підтримки й здійснюється протягом усього бою.

Розвідка в батальйоні (роті) при підготовці й у ході наступу ведеться бойовими розвідувальними дозорами (дозорними відділеннями, танками), спостерігачами, а при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником, крім того, – спостережними постами радіолокаційної розвідки.

Пророблення проходів у своїх мінних полях здійснюється інженерно-саперними підрозділами до початку наступу, а пророблення проходів в інженерних загородженнях противника перед його переднім краєм, як правило, – у період вогневої підготовки атаки. Коли механізовані підрозділи атакують на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) і всі танки й бойові машини піхоти оснащені мінними тралами, проходи в мінних полях противника пророблюються з розрахунку один-два на атакуючу роту для пропуску по них бойової й іншої техніки, що не має тралів. В інших випадках проходи пророблюються з розрахунку один на атакуючий взвод.

Підготовка наступу в батальйоні починається з одержанням завдання від старшого командира.

Підготовка наступу включає:

- організацію бою (прийняття рішення, постановку бойових завдань ротам і приданим підрозділам, підрозділам забезпечення, організацію взаємодії, вогневе ураження противника, всебічне забезпечення бою й управління);
- підготовку підрозділів до виконання бойового завдання;
- підготовку вихідного району для наступу;

- контроль готовності підрозділів до виконання бойових завдань й інші заходи.

При наступі з ходу з вихідного району командир батальйону приймає рішення й доводить завдання підрозділам, як правило, по карті або на макеті місцевості, надалі він проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ та організує взаємодію безпосередньо на місцевості.

Коли командир батальйону не має можливості виїхати на місцевість із командирами рот, усю роботу з організації бою він проводить по карті або на макеті місцевості, при цьому бойові завдання підрозділам і порядок взаємодії він уточнює при висуванні підрозділів на рубіж переходу в атаку й із початком атаки.

При наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником командир батальйону всю роботу з організації бою проводить на місцевості. Із зайняттям вихідного району або з виходом танків на очікувальні позиції командир батальйону організує спостереження й охорону, ставить завдання ротам і вогневим засобам щодо відбиття можливої атаки противника, а також ударів його літаків, гелікоптерів й інших повітряних цілей, дає вказівки щодо інженерного дообладнування вихідного району, очікувальної позиції, звертаючи особливу увагу на ретельне маскування споруджень і виконання заходів щодо захисту від зброї масового ураження та високоточної зброї.

У замислі бою командир батальйону визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль;
- якого противника, яким способом і в якій послідовності розгромити;
- порядок його ураження вогнем танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), інших штатних і приданих засобів;
- побудову бойового порядку.

Рекогносцировка проводиться під прикриттям спеціально виділеного для цього підрозділу або діючих попереду військ. У ній беруть участь командири рот, окремих взводів, а також командири приданих і підтримуючих підрозділів. Коли командирам рот виїхати на місцевість із командирами взводів неможливо, командир батальйону залучає на рекогносцировку й командирів взводів рот першого ешелону.

У ході рекогносцировки командир батальйону вивчає місцевість, призначає (указує) орієнтири й уточнює:

- передній край оборони противника, розташування його опорних пунктів і рівень їхнього інженерного обладнання, позиції вогневих засобів, особливо протитанкових, а також об'єкти, що уражаються засобами старших командирів (начальників);
- підступи до переднього краю оборони противника, наявність і характер загороджень і перешкод, місцевість на напрямку наступу батальйону, можливі напрямки дій авіації противника й рубежі атаки його бойових гелікоптерів;
- фронт наступу й напрямок зосередження основних зусиль батальйону, бойові завдання ротам і приданим підрозділам;

- вогневі засоби противника, спостережні пункти й інші цілі, що уражаються вогнем артилерії із закритих вогневих позицій, вогнем гармат і танків, виділених для стрільби прямою наводкою, протитанковими, керованими ракетами й вогнем гранатометів;

- вогневі позиції штатних і доданих вогневих засобів;

- місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди, час їхнього пророблення, місця оснащення танків мінними тралами;

- маршрути висування, рубежі розгортання, переходу в атаку;

- напрямок переміщення командно-спостережного пункту батальйону й місця розгортання підрозділів технічного забезпечення й тилу.

Командир механізованого батальйону при атаці в пішому порядку визначає рубіж спішування рот, а при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником, крім того, уточнює вихідне положення рот для наступу, місця проходів для пропуску танків і їхнє позначення. При діях на автомобілях командир батальйону визначає місця укриттів автомобілів після спішування особового складу.

При постановці завдань командир батальйону в бойовому наказі вказує:

- ротам першого ешелону, у тому числі приданій танковій (механізованій) роті, – засоби посилення, найближче завдання й напрямок подальшого наступу, вихідні позиції, рубіж переходу в атаку, маршрут висування, час виходу на рубежі розгортання у взводні колони й переходу в атаку, хто підтримує;

- роті другого ешелону – вихідну (очікувальну) позицію й час її зайняття, напрямок і порядок переміщення в ході наступу, можливі рубежі введення в бій, найближче завдання й напрямок подальшого наступу, засоби посилення при введенні в бій;

- резерву – вихідну позицію, напрямок і порядок переміщень у ході наступу, завдання, до виконання яких треба бути готовим;

- приданим підрозділам артилерії й мінометній батареї – цілі для ураження в період вогневої підготовки атаки, із початком атаки й кого підтримувати, завдання щодо забезпечення введення в бій другого ешелону й відбиття контратак противника, вогневі позиції, маршрут і порядок висування, час готовності до відкриття вогню, порядок переміщення в ході бою;

- гарматам і танкам, виділеним для стрільби прямою наводкою, – цілі для ураження в період вогневої підготовки атаки й із початком атаки, вогневі позиції й час їхнього зайняття, порядок висування й дії після виконання завдання;

- гранатометному взводу – цілі для знищення й придушення в період вогневої підготовки атаки й із початком атаки, вогневу позицію, маршрут і порядок висування, напрямок стрільби, час готовності до відкриття вогню, кого підтримати при атаці, завдання щодо забезпечення введення в бій другого ешелону, прикриття флангів, відбиття контратак піхоти противника, місце в бойовому порядку батальйону й порядок переміщення в ході бою;

- протитанковому взводу – цілі для знищення в період вогневої підготовки атаки, вогневу позицію, час і порядок її заняття, місце в бойовому порядку батальйону, напрямок і порядок переміщення в ході бою, завдання, до виконання яких потрібно бути готовим, і можливі рубежі розгортання;

- зенітному ракетному взводу – у яких напрямках вести розвідку повітряного противника і які підрозділи прикривати від ударів із повітря при висуванні, розгортанні, атаці переднього краю оборони противника й наступу в глибині, місце в колоні при висуванні й у бойовому порядку батальйону, порядок переміщення в ході бою, час і рівень готовності;

- приданому інженерно-саперному підрозділу – місця й час пророблення проходів у загородженнях й обладнання переходів через перешкоди перед переднім краєм оборони противника, напрямок переміщення в ході бою й порядок пророблення проходів у загородженнях противника в глибині його оборони.

Маршрут висування батальйону, рубіж розгортання в ротні й взводні колони, рубіж безпечного віддалення, рубіж спішування для механізованих рот, що атакують у пішому порядку, командир батальйону указує в другому пункті бойового наказу.

Взаємодію командир батальйону організує щодо завдань, рубежів і часу.

При організації взаємодії командир батальйону зобов'язаний:

- установити порядок висування й розгортання в бойовий порядок танкових, механізованих, кулеметних підрозділів, а також порядок висування й зайняття вогневих позицій штатними й приданими вогневими засобами (при наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником командир механізованого батальйону визначає порядок зайняття ротами вихідного положення для наступу, порядок пропуску танків через бойові порядки своїх підрозділів, а командир танкового батальйону – порядок проходження танків через позиції механізованих підрозділів і ведення вогню при переході в атаку);

- визначити час і порядок оснащення танків мінними тралами, пророблення ними проходів у загородженнях перед переднім краєм оборони противника й у глибині; порядок пророблення проходів у загородженнях й обладнанню переходів через перешкоди й способи їхнього позначення;

- погодити порядок і способи атаки переднього краю оборони противника танковими й механізованими підрозділами, ведення ними вогню й подолання загороджень і перешкод; при атаці в пішому порядку – уточнити порядок спішування особового складу;

- погодити дії механізованих і танкових рот із вогнем артилерії й ударами авіації, із діями гранатометного, протитанкових, кулеметних взводів і сусідів по знищенню противника в опорних пунктах на передньому краї, при бою в глибині оборони, особливо по знищенню засобів ядерного й хімічного нападу, протитанкових засобів противника, і при відбитті його контратак;

- указати цілі, що уражаються в період вогневої підготовки атаки гарматами й танками, виділеними для стрільби прямою наводкою, а також гранатометним, протитанковим взводами, порядок відкриття й ведення ними

вогню й підтримки наступаючих підрозділів при подоланні загороджень і перешкод перед переднім краєм оборони противника, при атаці й розвитку наступу вглибині;

- уточнити, коли і які розвідувальні відомості добути, місце бойового розвідувального дозору в бойовому порядку батальйону при атаці противника, рубіж і час, з якого почати ведення розвідки, напрямок або об'єкт розвідки, порядок підтримання вогнем, підтримання зв'язку й подання доповідей;

- погодити порядок переміщення другого ешелону (резерву) і забезпечення уведення його в бій, способи спільних дій із підрозділами першого ешелону щодо нарощування зусиль для розгрому конфронтуючого противника, а також щодо знищення дрібних груп противника, що залишилися в тилу, й порядок перепідпорядкування засобів посилення;

- указати порядок переміщення в ході бою приданої артилерії, мінометної батареї, гранатометного й протитанкового взводів, а також інших штатних і приданих підрозділів;

- визначити порядок дій зенітного ракетного підрозділу щодо прикриття батальйону від ударів повітряного противника, а також порядок відкриття й ведення вогню танковими, механізованими й кулеметними підрозділами по його маловисотних цілях, особливо гелікоптерах вогневої підтримки й повітряних десантах у польоті;

- повідомити сигнали оповіщення, управління й взаємодії, сигнали розпізнавання своїх літаків і гелікоптерів, а також способи позначення свого положення.

При наступі в напрямку дій тактичного повітряного десанту (десантно-штурмового підрозділу) командир батальйону указує порядок з'єднання з ним, сигнали взаємного розпізнавання й радіодані для зв'язку.

Взаємодія організується *найбільш повно на глибину найближчого завдання батальйону.*

Підготовка батальйону до наступу полягає в підготовці особового складу до виконання бойового завдання, у підготовці озброєння, бойової й іншої техніки до бойового застосування, у поповненні запасів боєприпасів, пального, інших матеріальних засобів, а також у проведенні інших заходів.

Підготовка вихідного району при наступі з ходу полягає: в інженерному устаткуванні районів розташування підрозділів, вогневих позицій для зенітних ракетних і чергових вогневих засобів, проведенні заходів щодо маскуванню. Крім підготовки вихідного району, розробляється підготовка вогневих позицій для мінометної батареї, що долучається до вогневої підготовки атаки, і вогневих засобів, виділених для стрільби прямою наводкою.

При наступі з положення безпосереднього зіткнення із противником вихідний район обладнується з урахуванням побудови бойового порядку. При цьому особлива увага приділяється підготовці вихідних положень для механізованих підрозділів й очікувальних позицій для танкових підрозділів при висуванні їх із глибини, позицій вогневих засобів, командно-

спостережних пунктів, районів розташування підрозділів технічного забезпечення й тилу, проведенню заходів щодо маскуванню.

Обладнання вихідного району проводиться, як правило, уночі.

До початку висування із займаного району командир батальйону перевіряє готовність рот і приданих підрозділів до наступу, забезпеченість їх усім необхідним для ведення бою, доповідає командирові бригади про готовність до виконання бойового завдання й у призначений час повідомляє командирам рот і приданих підрозділів час початку вогневої підготовки й нанесення ядерних ударів, а також час "Ч".

3.3.3. Ведення наступу на противника, що обороняється, з ходу

Висування батальйону до рубежу переходу в атаку починається у встановлений час або за командою (сигналом) старшого командира й здійснюється з максимальною швидкістю. Побудова колони батальйону при висуванні до рубежу переходу в атаку повинна забезпечувати швидке розгортання його в передбойовий і бойовий порядки. Із цією метою роти в колоні батальйону знаходяться за засобами посилення, а придані механізованому батальйону танки – у голові колони. З рубежу (пункту) розгортання в ротні колони вони виходять на свої напрямки.

Зенітні ракетні підрозділи звичайно розподіляються по колоні батальйону.

Гранатометний і протитанковий взводи, якщо вони не залучаються до знищення противника в період вогневої підготовки атаки і другий ешелон (резерв) батальйону до рубежу розгортання в ротні колони, висуваються за ротами першого ешелону в колоні батальйону.

Придана артилерія й мінометна батарея, що залучаються до участі у вогневій підготовці атаки, гармати й танки, що виділені для стрільби прямою наводкою, установки протитанкових, керованих ракет, а також гранатомети висуваються й займають підготовлені вогневі позиції, як правило, у ніч перед наступом, а коли це неможливо, – з початком артилерійської підготовки атаки. Танки, призначені для оснащення мінними трапами, виводяться в зазначені їм місця в порядку, установленому старшим командиром (начальником).

При висуванні до рубежу переходу в атаку всі підрозділи повинні суворо дотримувати правил маскуванню.

У випадку застосування противником ЗМУ, а також масованих вогневих ударів під час висування до рубежу переходу в атаку підрозділи батальйону, що зберегли боєздатність, швидко виходять із району ураження й продовжують виконувати поставлене завдання.

Для заміни підрозділів, що втратили боєздатність, командир батальйону використовує другий ешелон або резерв.

При застосуванні противником запальної зброї батальйон (рота) швидко виходить із району пожежі, гасить вогнища на бойовій й іншій техніці й продовжує виконувати поставлене завдання.

Під час вогневої підготовки атаки артилерійський дивізіон (батарея), приданий батальйону, мінометна батарея, танки й гармати, що виділені для стрільби прямою наводкою, знищують і подавляють живу силу й вогневі засоби противника на передньому краї й у найближчій глибині його оборони. Інженерно-саперний підрозділ у цей час проробляє проходи в загородженнях противника.

Батальйон, висуваючись із максимально припустимою швидкістю, послідовно розгортається із зазначених рубежів (пунктів) у ротні й взводні колони, а з підходом до рубежу переходу в атаку – у бойовий порядок.

Атака починається з виходом у встановлений час танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку на рубіж переходу в атаку.

Із цього рубежу танкові й механізовані підрозділи, взаємно підтримуючи один одного вогнем, атакують противника й стрімко просуваються до переднього краю його оборони.

У тому випадку, коли механізовані підрозділи атакують на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), танки й бойові машини піхоти долають мінні поля противника без згортання бойових порядків, як правило, самостійно за допомогою тралів, а бойова й інша техніка, що не має тралів, – по пророблених проходах.

При атаці механізованих підрозділів у пішому порядку бойові машини піхоти (бронетранспортери) із підходом до рубежу спішування збільшують швидкість і доганяють танки. Із виходом їх на цей рубіж особовий склад механізованих підрозділів за командою командирів рот швидко спішується, на ходу розгортається в ланцюг і слідом за танками по їхніх коліях і по пророблених проходах долає мінні поля противника.

Бойові машини піхоти, що мають трали, продовжують атаку, переборюючи мінні поля самостійно. Бойові машини піхоти, що не мають тралів, і бронетранспортери, переборовши мінні поля по проходах, доганяють свої підрозділи й вогнем своєї зброї підтримують їхню атаку.

Подолання мінних полів танковими й механізованими підрозділами здійснюється під прикриттям вогню артилерії, а також протитанкових, гранатометних взводів батальйону й кулеметного взводу роти.

Механізовані підрозділи при атаці як на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), так і в пішому порядку рухаються якнайближче до танків для того, щоб забезпечити тісну вогневу взаємодію з ними й не дати можливості противникові відсікти себе від танків, з підходом танкових і механізованих підрозділів до рубежу безпечного віддалення від розривів своїх снарядів і мін (гранат) артилерія (гранатомети) за командою (сигналом) командира батальйону переносить вогонь углибину. Безпечним віддаленням для механізованих підрозділів, що атакують у пішому порядку, вважається 400 м (від розривів гранат – 200 м), а на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) – 300 м; для танкових підрозділів – 200 м.

У точно встановлений час "Ч" танкові й механізовані підрозділи стрімко вриваються на передній край оборони противника, знищують його живу силу

й вогневі засоби, опановують опорними пунктами й невинно продовжують атаку в глибину.

З початком атаки приданий *артилерійський дивізіон (батарея) і мінометна батарея* безупинно дають і знищують противника, що перешкоджає наступу танкових і механізованих підрозділів, за командою (сигналом) командира батальйону або самостійно переносять вогонь на знову виявлені цілі, особливо протитанкові, забезпечуючи безперервну вогневу підтримку атаки. При проведенні артилерійської підтримки атаки методами послідовного зосередження вогню, зосередженого вогню й вогню по окремих цілях команди на виклик і перенос вогню, крім команди на початок вогневої підтримки атаки, може подавати командир батальйону.

Переміщення батальйонної й приданої артилерії здійснюється за розпорядженням командира батальйону. Воно починається після оволодіння ротами першого ешелону взводними опорними пунктами на передньому краї оборони противника й здійснюється від рубежу до рубежу за ротами першого ешелону.

Гранатометний взвод діє, як правило, за бойовими порядками рот першого ешелону на віддаленні до 300 м, а також у проміжках між ними або на одному із флангів батальйону. При необхідності він може висуватися безпосередньо в бойовий порядок механізованих підрозділів. Взвод із гранатометами, установленими на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), діє звичайно в бойових порядках механізованих підрозділів. Підтримку атаки механізованих підрозділів гранатометний взвод здійснює вогнем гранатометів і бойових машин піхоти (бронетранспортерів) із послідовно займаних вогневих позицій.

Вогнем із гранатометів знищуються й подавляються, в основному, відкрита жива сила й вогневі засоби противника, що перешкоджають просуванню механізованих рот.

Кулеметний взвод наступає, як правило, у бойових порядках механізованих взводів, у проміжках між ними або на одному із флангів роти. Взвод вогнем кулеметів з ходу або з коротких зупинок і з місця знищує й придушує живу силу й вогневі засоби противника.

Зенітний ракетний взвод, діючи, як правило, за механізованими ротами першого ешелону, на віддаленні до 200 м, веде безперервну розвідку повітряного противника й вогнем у русі або з коротких зупинок прикриває атакуючі підрозділи від ударів із повітря.

Протитанковий взвод переміщується, як правило, за однією з рот першого ешелону в готовності до відбиття контратак танків противника й вирішення інших завдань, поставлених командиром батальйону.

Відділення приданих вогнеметів наступає в бойовому порядку роти, ведучи вогонь по команді командира роти або самостійно.

Командно-спостережний пункт батальйону переміщується за ротами першого ешелону на віддаленні не більше 300 м, а роти – 200 м.

При наступі механізованих підрозділів у пішому порядку командир механізованої роти, як правило, спішується.

Для ведення розвідки противника й місцевості від батальйону висилається бойовий розвідувальний дозор.

Бій у глибині оборони противника характеризується нерівномірністю просування підрозділів батальйону й розвивається в складній обстановці, що швидко змінюється. Командир батальйону повинен уважно спостерігати за ходом бою, управляти вогнем усіх засобів і вчасно підтримувати підрозділи, що досягли найбільшого успіху, уміло використовувати їхній успіх для маневру й раптової атаки у фланг і тил опорним пунктам противника іншими підрозділами.

Після знищення противника в районах оборони батальйонів першого ешелону батальйон, використовуючи проміжки й проломи в бойовому порядку противника, результати вогню артилерії й своїх вогневих засобів, а також удари авіації, продовжує стрімко розвивати наступ углибину. Від батальйону, а іноді й від роти вперед висилається бойовий розвідувальний дозор. Особовий склад механізованих підрозділів, що діяв у пішому порядку, робить посадку в бойові машини піхоти (бронетранспортери, десантом на танки). За командами командирів рот, взводів бойові машини піхоти (бронетранспортери) доганяють свої підрозділи, сповільнюють рух або роблять коротку зупинку. Особовий склад швидко робить посадку в машини й готується до ведення вогню через бійниці.

На важкодоступних для танків ділянках місцевості механізовані підрозділи можуть обганяти танки й наступати під прикриттям їхнього вогню й вогню бойових машин піхоти (бронетранспортерів). Під час подолання цих ділянок танки знову випереджають механізовані підрозділи й продовжують наступ.

Загородження й переешкоди в ході бою підрозділи батальйону обходять або долають по проходах, що *проробляється інженерно-саперними підрозділами й танками*, оснащеними навісним обладнанням. При необхідності для пророблення проходів у загородженнях створюються групи розгородження.

Другий ешелон (резерв) батальйону таємно переміщається за підрозділами першого ешелону на віддаленні 1,5-2 км у готовності до розвитку успіху, розширення прориву в бік флангу й відбиття контратак, до заміни підрозділів першого ешелону, а також до знищення дрібних груп противника, що залишилися в тилу наступаючих підрозділів.

Другий ешелон (резерв) батальйону вводиться в бій у проміжок між ротами або через фланг однієї з рот першого ешелону, а іноді й перекатами через їхні бойові порядки. При уведенні його в бій командир батальйону уточнює (резерву вказує) останні дані про противника; положення підрозділів першого ешелону батальйону; рубіж уведення в бій і час виходу на противника; найближче завдання й напрямок подальшого наступу; засоби посилення, місця й час їхнього прибуття; завдання штатної й доданої

артилерії, порядок підтримки вогнем і взаємодії з підрозділами першого ешелону й сусідами.

На рубіж введення в бій другий ешелон (резерв) батальйону висувається в передбойовому порядку з максимальною швидкістю. Із підходом до рубежу уведення в бій він швидко розгортається в бойовий порядок, ведучи вогонь із всіх видів зброї, з ходу стрімко атакує противника й виконує поставлене завдання.

Уведення в бій другого ешелону (резерву) батальйону здійснюється під прикриттям вогню артилерії, протитанкового й гранатометного взводів.

З введенням у бій другого ешелону (резерву) командир батальйону створює (відновлює) резерв.

Мінометна батарея займає вогневі позиції якнайближче до рот першого ешелону й знищує цілі, призначені їй командиром батальйону. Додана батальйону артилерія може залучатися для знищення танків й інших броньованих цілей противника вогнем прямою наводкою.

Відбивши контратаку противника, батальйон самостійно або у взаємодії із сусідніми підрозділами рішучою атакою завершує його знищення.

Якщо противник контратакує рівними або меншими силами, батальйон знищує його вогнем артилерії, протитанкових, гранатометних, кулеметних взводів і стрімкою атакою рот з ходу.

При відході противника командир батальйону уточнює завдання бойовому розвідувальному дозору й при необхідності висилає додатково підрозділи для ведення розвідки, ставить завдання підрозділам на переслідування. Про перехід до переслідування він доповідає командирові бригади й повідомляє сусідів.

Використовуючи високу прохідність танків і бойових машин піхоти (бронетранспортерів), батальйон стрімко обходить противника, що відходить, паралельними маршрутами виходить на шляхи його відходу й рішучою атакою у взаємодії з підрозділами, що діють із інших напрямків, знищує його.

При неможливості переслідування противника маршрутами, паралельними напрямку його відходу, батальйон рішучими діями знищує підрозділи прикриття, що прориваються до основних сил противника, й у взаємодії із сусідами атакує їх з ходу.

Опорні пункти й засідки противника, що зустрілися в ході переслідування, батальйон, як правило, обходить і знищує їх атакою з тилу.

Батальйон при переслідуванні може діяти в бойовому, передбойовому або похідному порядку.

При успішному розвитку наступу батальйон залежно від обстановки може бути призначений у передовий або рейдовий загін.

Батальйон у передовому загоні висилається для захоплення важливих рубежів і об'єктів у глибині оборони противника, переправ через водні перешкоди й виконання інших завдань. Командир батальйону з одержанням бойового завдання негайно висилає в напрямку дій бойовий розвідувальний дозор. Передовий загін, використовуючи розриви в бойовому порядку й

результати вогневого ураження противника, швидко висувається в зазначеному напрямку, обходить опорні пункти, що зустрілися на шляху, а при неможливості обійти знищує їх атакою з ходу, стрімко захоплює зазначений рубіж і втримує його до підходу головних сил. Артилерійські підрозділи, придані батальйону, при підході передового загону до зазначеного рубежу (об'єкта) за наказом командира батальйону займають вогневі позиції, подавляють і знищують противника в опорних пунктах, прикривають розгортання й підтримують наступ батальйону. При відсутності противника на зазначеному рубежі батальйон із дозволу командира бригади продовжує просування вперед, випереджаючи противника в захопленні наступних рубежів. При виявленні засобів ядерного й хімічного нападу командир батальйону, не припиняючи виконання поставленого бойового завдання, вживає заходів до негайного їх знищення.

Батальйон у рейдовому загоні висилається для знищення або захоплення в глибині оборони противника одного-двох важливих об'єктів (батареї оперативно-тактичних, тактичних ракет, артилерійського дивізіону, аеродрому тактичної авіації, командного пункту дивізії, мостової переправи й інших об'єктів). З одержанням бойового завдання командир батальйону для розвідки противника, що охороняє об'єкт, а також прилягаючої до нього місцевості висилає бойовий розвідувальний дозор. Рейдовий загін, уміло використовуючи відкриті фланги, проміжки й слабкі місця в обороні противника, швидко й потай виходить до наміченого об'єкта й раптовою атакою з ходу, як правило з різних напрямків, знищує підрозділи прикриття й охорони, а потім проривається до об'єкта й знищує або захоплює його. При цьому в першу чергу вогнем артилерії й атакою танкових і механізованих підрозділів знищуються або виводяться з ладу найбільш важливі елементи об'єкта (ракети на стартових позиціях або на пускових установках, літаки й гелікоптери на аеродромах і посадкових площадках, радіолокаційні станції, пункти управління).

Знищивши об'єкт, батальйон швидко й потай виходить до чергового об'єкта або в район збору, де одержує нове завдання або приєднується до головних сил. Висування рейдового загону до об'єктів противника звичайно відбувається в похідному або передбойовому порядку під прикриттям похідної охорони. У бойовий порядок батальйон розгортається тільки для розгрому підрозділів прикриття й охорони та знищення (захоплення, виводу з ладу) об'єктів противника. У ході наступу батальйон (рота) може діяти в спеціальному загоні, що висилається для знищення засобів масового ураження противника.

Одержавши завдання на дії в спеціальному загоні, батальйон висилає розвідку й, використовуючи розриви, проміжки й проломи в бойовому порядку противника, а також відкриті фланги, швидко й потай виходить у призначений район, рішучою атакою, звичайно з різних напрямків, знищує підрозділи прикриття, захоплює й приводить у непридатність його пускові установки (гармати) і ракети (боєприпаси). Після знищення засобів ядерного

й хімічного нападу ВТЗ спеціальний загін виконує нове бойове завдання або виходить у район дій своїх підрозділів.

Батальйон, що перебуває в другому ешелоні або в резерві, переміщується за першим ешелonom на зазначеному йому віддаленні в колоні або в передбойовому порядку. Одержавши бойове завдання, командир батальйону висилає розвідку, повідомляє командирам підрозділів останні дані про противника, положення батальйонів першого ешелону, указує рубіж введення в бій, уточнює завдання вогневим засобам на подавлення противника, бойові завдання ротам й організує взаємодію.

До рубежу уведення в бій батальйон висувається з максимальною швидкістю, з ходу розгортається в бойовий порядок і за підтримкою вогню артилерії розвиває стрімкий наступ.

Командир механізованого батальйону в тому випадку, коли в його безпосередньому підпорядкуванні залишаються артилерійські й зенітні ракетні підрозділи, особисто управляє їхніми діями, забезпечуючи безперервну підтримку й прикриття механізованих підрозділів, що діють із танковим батальйоном на напрямку головного удару бригади.

Командир танкової роти при прориві оборони противника перебуває разом з командиром механізованого батальйону або поблизу нього й надалі переміщується безпосередньо за бойовим порядком своєї роти.

Командир механізованої роти танкового батальйону, як правило, перебуває на командно-спостережному пункті командира танкового батальйону. Іноді він може переміщуватися за основними силами своєї роти.

Пункт технічного спостереження, ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група батальйону, медичний пункт батальйону й пункти технічного спостереження рот переміщуються за бойовими порядками рот першого ешелону, а пункт бойового харчування батальйону, заправний і продовольчий пункти – за другим ешелonom (резервом) батальйону.

3.3.4. Ведення наступу з положення безпосереднього зіткнення із противником

Механізований батальйон вихідний район для наступу, а танковий батальйон після висування із глибини очікувальну позицію займають у нічний час або в інших умовах обмеженої видимості з дотриманням заходів маскування.

У вихідне положення механізовані підрозділи виходять по схованих шляхах і ходах сполучення. Бойові машини піхоти (бронетранспортери), використовуючи складки місцевості й природні укриття, займають вогневі позиції (автомобілі – укрите місце), як правило, за своїми підрозділами в готовності до підтримки їх вогнем і швидким виходом до них для посадки особового складу.

Командир батальйону в ході вогневої підготовки атаки спостерігає за результатами вогню, ставить завдання вогневим засобам на знищення вцілілих і знову виявлених цілей противника, контролює своєчасність висування

приданих (взаємодіючих) танків і доповідає командирові бригади про готовність батальйону до атаки.

Танковий батальйон, призначений для наступу в першому ешелоні, а також танкові роти, придані механізованим батальйонам, із очікувальних позицій, що займають, починають висування до рубежу переходу в атаку під час вогневої підготовки атаки за встановленою командою (сигналом), що подається з урахуванням їх віддалення й можливої швидкості руху й із таким розрахунком, щоб забезпечити вихід танків на передній край оборони противника одночасно з механізованими підрозділами у встановлений час "Ч".

Командир батальйону може висунути частину танків на підготовлені вогневі позиції для стрільби прямою наводкою з метою знищення вогневих засобів противника, що спостерігаються, насамперед протитанкових.

Під час підходу до рубежу переходу в атаку танкові підрозділи послідовно розгортаються у взводні колони, а потім у бойовий порядок і, продовжуючи рух з максимально допустимою швидкістю, переходять в атаку, знищуючи противника вогнем з ходу.

Танки, виділені для стрільби прямою наводкою, займають місця в бойовому порядку своїх підрозділів.

При атаці на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) механізовані й кулеметні підрозділи посадки особового складу в бойові машини піхоти (бронетранспортери) здійснюють під час вогневої підготовки атаки, звичайно до підходу танків до їхнього вихідного положення для наступу. При цьому бойові машини піхоти (бронетранспортери), що розташовуються за своїми підрозділами, за командою (сигналом) командира батальйону виїжджають із окопів, потай підходять до своїх підрозділів і, використовуючи складки місцевості, роблять зупинку для посадки особового складу. Особовий склад за командою своїх командирів швидко робить посадку в машини й підготовлюється для атаки. З виходом танків до вихідного положення механізованих рот першого ешелону вони одночасно з ними переходять в атаку.

Для атаки механізованого батальйону в пішому порядку при підході танків до вихідного положення механізованих рот першого ешелону командири рот подають команду: *"Приготуватися до атаки"*, – а після проходження танками вихідного положення: *"В атаку – УПЕРЕД"*, – за якою особовий склад вискакує із траншеї (окопів) і слідом за танками атакує противника. Бойові машини піхоти (бронетранспортери) атакують противника за своїми підрозділами. При значному віддаленні переднього краю оборони противника від вихідного положення механізовані й кулеметні підрозділи залежно від обстановки можуть переходити в атаку на бойових машинах піхоти (бронетранспортерах), а потім спішуватися.

Артилерія з початком атаки переходить до артилерійської підтримки атаки. Гармати, виділені для стрільби прямою наводкою, установки протитанкових, керованих ракет, гранатомети й бойові машини піхоти

(бронетранспортери) продовжують знищувати вцілілі й знову виявлені цілі противника вогнем у проміжки між своїми підрозділами й через їхні фланги.

Танкові й механізовані підрозділи під прикриттям вогню артилерії й інших вогневих засобів долають загородження, у встановлений час "Ч" вриваються на передній край оборони противника й вогнем всіх засобів знищують його.

Атаку переднього краю оборони противника й розвиток наступу в глибину батальйон здійснює так само, як і при наступі з ходу.

При наступі на укріплений район *механізований батальйон може діяти як штурмовий загін*. Для знищення противника або блокування його в довгострокових вогневих й інших важливих спорудженнях у батальйоні створюються штурмові групи, до складу яких входять до механізованої роти: танки, гармати, переважно самохідні, міномети, установки протитанкових, керованих ракет, гранатомети, кулемети, вогнемети. Штурмові групи звичайно діляться на підгрупи: вогневу, розгородження (підриву) і захоплення.

Штурмовому загону (групі) указуються найближче завдання й напрямок подальшого наступу.

Найближче завдання штурмового загону звичайно полягає в захопленні й знищенні довгострокових вогневих й інших важливих споруджень на глибину першої позиції оборони противника. Напрямок подальшого наступу визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося захоплення й знищення вогневих й інших споруджень противника на його другій позиції.

Найближче завдання штурмової групи полягає в захопленні або знищенні довгострокових вогневих або інших важливих споруджень на напрямку наступу.

Напрямок подальшого наступу визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося захоплення й знищення наступного вогневого або іншого спорудження противника.

Штурмовий загін (група), призначений для блокування й знищення споруджень, розташованих на передньому краї оборони противника, займає вихідне положення в безпосередній близькості від них.

Атака укріпленого району починається одночасно штурмовим загonom (групою), танковими й механізованими підрозділами першого ешелону.

Штурмовий загін (група) блокує й знищує вцілілі після вогневої підготовки атаки й знову виявлені довгострокові вогневі спорудження.

Танкові й механізовані підрозділи першого ешелону сміливо прориваються в проміжки між цими спорудженнями й, не затримуючись, просуваються вглибину оборони противника, а частиною сил спільно зі штурмовими групами знищують його групи деблокування.

Контрольні питання

1. У скільки ешелонів будується передбойовий (бойовий) порядок батальйону в наступі?

2. Коли проводиться вогнева підготовка атаки?
3. Коли починається вогневий супровід наступу підрозділів у глибині оборони противника?
4. Завдання, що ставляться механізованим (танковим) батальйонам на наступ?
5. У чому полягає найближче завдання штурмового загону?
6. Для чого призначається штурмовий загін?

ТЕМА 4 ВИДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

ЗАНЯТТЯ 1 Технічне забезпечення

4.1.1 Види технічного забезпечення

Технічне забезпечення батальйону (роти) організується й здійснюється з метою підтримання бойової готовності й боєздатності підрозділів шляхом укомплектування їх озброєнням і військовою технікою, забезпечення ракетами, боєприпасами й військово-технічним майном; утримання їх у справному стані й у постійній готовності до бойового застосування; відновлення пошкоджених (несправних) озброєння і військової техніки й своєчасного повернення їх до строю.

Технічне забезпечення військ у бою є одним із видів всебічного забезпечення бою. Воно включає: ракетно-технічне; артилерійсько-технічне; танко-технічне; автотехнічне; інженерно-авіаційне; інженерно-технічне; хіміко-технічне; технічне забезпечення зв'язку й АСУ; технічне забезпечення по службах тилу; метрологічне забезпечення.

Безпосереднім організатором технічного забезпечення в батальйоні є заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення. Він несе відповідальність за підтримання озброєння й військової техніки в справному стані й у постійній готовності до використання (бойового застосування), правильну їх експлуатацію та своєчасне відновлення пошкоджених (несправних) озброєння і військової техніки, забезпечення підрозділів ракетами, боєприпасами та військово-технічним майном, а також за підготовку й застосування підрозділів технічного забезпечення батальйону, їх розміщення (розгортання), переміщення, захист, охорону й оборону, управління ними.

Старший технік роти відповідає за технічну справність, правильну експлуатацію й своєчасне відновлення пошкоджених (несправних) озброєння та військової техніки, за розміщення, охорону, оборону, захист органів технічного забезпечення й управління ними.

Забезпечення роти ракетами та боєприпасами організується командиром роти й здійснюється старшиною роти.

Заступник командира батальйону (роти) із матеріально-технічного забезпечення (заступник командира роти з озброєння, старший технік роти) зобов'язаний:

- знати завдання батальйону (роти), укомплектованість озброєнням і технікою, їх технічний стан, забезпеченість ракетами, боєприпасами й військово-технічним майном;
- керувати підготовкою озброєння та техніки до бою (дій) і їх технічним обслуговуванням;
- організовувати та вести спостереження за бойовими машинами в бою, встановлювати причини виходу їх із ладу;
- керувати силами й засобами технічного забезпечення під час підготовки й в ході бою (дій);
- організовувати технічну розвідку, евакуацію, ремонт техніки та озброєння, своєчасне повернення їх до строю та передачу озброєння й військової техніки, що вийшли з ладу, ремонтним засобам старшого командира (начальника);
- підтримувати постійний зв'язок із командирами підрозділів і старшим начальником;
- доповідати командирі батальйону (роти) про кількість, місце знаходження й технічний стан озброєння та військової техніки, що вийшли з ладу, і заходи, які вжиті для їх евакуації та ремонту.

У пропозиціях командирі батальйону з організації технічного забезпечення заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення (ЗКБ-МТЗ) доповідає:

- заходи й обсяг робіт із технічного обслуговування озброєння й військової техніки при підготовці й у ході ведення майбутнього бою (дій), способи їх виконання й місця проведення, сили та засоби, що залучаються;
- склад і завдання сил і засобів (органів) технічного забезпечення, їх місце в бойовому (похідному) порядку підрозділу;
- порядок передачі машин, які неможливо відремонтувати своїми силами, засобам старшого начальника.

4.1.2. Технічне обслуговування

Технічне обслуговування озброєння та військової техніки здійснюється у встановлений командиром батальйону (роти) час перед боєм (діями) та після виконання бойового завдання й проводиться безпосередньо в бойових порядках, як правило, без виведення їх у тил, зі збереженням боєздатності не менше сімдесяти відсотків озброєння та військової техніки.

Роботи виконуються екіпажами (обслугами), механіками-водіями (водіями) із використанням запасних частин, майна й приладдя машин, із залученням особового складу та засобів підрозділів технічного забезпечення бригади (батальйону), під безпосереднім керівництвом заступника командира батальйону (роти) з матеріально-технічного забезпечення (заступника командира роти з озброєння, старшою технікою роти) і командирів взводів.

Першими обслуговуються підрозділи, які вирішують головні завдання або які приступають до дій першими.

Технічне обслуговування включає:

- заправку машин паливом;
- перевірку справності та готовності до застосування озброєння, приладів стрільби й спостереження, агрегатів, систем і механізмів, їх очищення, промивання, змащення, вивірку та регулювання, усунення дрібних несправностей і виконання робіт щодо закріплення обладнання;
- зарядку (підзарядку) акумуляторних батарей;
- перевірку укомплектованості та поповнення озброєння і техніки запасними частинами, інструментом і приладдям, засобами підвищення прохідності та іншими табельними засобами;
- перевірку наявності та справності обладнання на автомобілях, призначених для перевезення особового складу, озброєння, військової техніки й майна.

При необхідності під час технічного обслуговування може здійснюватися поповнення боекомплекту озброєння ракетами та боеприпасами.

Евакуація пошкоджених (несправних) озброєння і військової техніки здійснюється штатними та приданими евакуаційними засобами, а іноді й обладнаними для цього бойовими й іншими машинами підрозділів, при цьому машини високої прохідності із засобами буксирування рівномірно розподіляються по колонах. У першу чергу евакуюються ті бойові машини, яким загрожує небезпека захоплення або знищення противником, а також озброєння й військова техніка, найбільш важливі для забезпечення боєздатності підрозділів і які потребують найменшого обсягу робіт.

Озброєння та військова техніка, які не можуть бути евакуйовані й відремонтовані власними силами, передаються на місці виходу їх з ладу, у найближчих укриттях або на шляхах евакуації засобам старшого командира (начальника). Пошкоджене озброєння, стріляні гільзи й тара евакуюються з підрозділів попутним транспортом.

Поточний ремонт пошкоджених озброєння й техніки здійснюється, як правило, у місцях виходу з ладу або в найближчих укриттях силами екіпажів (обслуг), механіків-водіїв (водіїв) і ремонтно-евакуаційними (ремонтними) групами. Ремонтно-евакуаційні (ремонтні) групи в першу чергу ремонтують озброєння й військову техніку, найбільш важливі для підтримання боєздатності батальйону (роти), а також ті, що потребують найменшого обсягу робіт.

Машини управління військами й озброєнням ремонтуються позачергово. Якщо пошкоджені машини відремонтувати на місці або в найближчих укриттях неможливо, то засобами бригади вони евакуюються на збірні пункти пошкоджених машин.

Ремонт озброєння залежно від характеру несправностей може проводитися безпосередньо в підрозділі або в ремонтному підрозділі бригади. Несправні зенітні й протитанкові ракети повертаються на склад бригади.

Відремонтвані (евакуйовані) озброєння та техніка приводяться в готовність до бойового застосування й негайно повертаються у свої підрозділи.

Управління технічним забезпеченням батальйону здійснюється з пункту технічного спостереження (ПТС) заступником командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення.

Пункт технічного спостереження батальйону призначений:

- для своєчасного виявлення озброєння й військової техніки, що вийшли з ладу;

- визначення причин, характеру, ступеня пошкодження, обсягу ремонтних (евакуаційних) робіт і необхідних сил і засобів для їх виконання, а також стану екіпажів (обслуг), механіків-водіїв (водіїв).

Пункт технічного спостереження батальйону очолюється заступником командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення. На ньому, як правило, знаходяться: заступники командирів рот з озброєння (старші техніки рот), хімік-дозиметрист, сапер, санітарний інструктор (санітар), а також резервні члени екіпажів (обслуг) і спеціалісти-ремонтники.

На пункті технічного спостереження батальйону організується зв'язок із командно-спостережними пунктами рот, ремонтно-евакуаційною (ремонтною) групою батальйону, командирами бойових машин, що вийшли з ладу, а також із заступником командира бригади з озброєння.

Ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група батальйону призначена для евакуації (при наявності засобів евакуації) озброєння і військової техніки, що вийшли з ладу, з-під вогню противника в найближчі укриття, проведення поточного ремонту в місцях виходу з ладу або в найближчих укриттях. Ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група очолюється командиром підрозділу технічного обслуговування батальйону.

Під час зайняття й організації оборони рішенням командира батальйону (роти) у першу чергу здійснюється дозаправлення машин і поповнення боєприпасів, проводиться контрольний огляд (якщо дозволяють умови обстановки) та усуваються виявлені несправності. Інші роботи з технічного обслуговування озброєння й військової техніки проводяться в перервах бойових дій.

Порядок використання взводу (відділення) технічного забезпечення (технічного обслуговування) для надання допомоги екіпажам (обслугам), механікам-водіям (водіям) визначає заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення, а в ротах – командир роти (заступник командира роти з озброєння, старший технік роти).

У ході оборони евакуація озброєння й військової техніки, що вийшли з ладу, здійснюється в межах району оборони батальйону штатними евакуаційними засобами, а на збірний пункт пошкоджених машин бригади (полку) – засобами евакуації старшого начальника.

Евакуація пошкоджених озброєння й військової техніки з-під вогню та при загрозі захоплення противником може здійснюватися також і з використанням бойових машин, а при неможливості евакуації командир

батальйону (роти) повинен вжити заходів щодо їх знищення (виведення з ладу).

Ремонт озброєння і військової техніки, що вийшли з ладу, здійснюється в місцях виходу їх з ладу та в укриттях ремонтно-евакуаційною (ремонтною) групою батальйону, а також силами та засобами старшого начальника. Роботи, пов'язані з частковим розбиранням машин і втратою ними рухомості, а також виведенням їх у найближчі укриття здійснюються з дозволу командира підрозділу. Пошкоджена бойова техніка, яка має справне озброєння і здатна вести бій, евакуюється тільки з дозволу командира батальйону.

На вогневих позиціях танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) й інших вогневих засобів, а також у підрозділах можуть створюватися додаткові запаси боєприпасів. Поповнення їх проводиться по мірі витрати. Після відбиття атаки противника запаси боєприпасів у підрозділах негайно поповнюються.

Під час підготовки до наступу підготовка озброєння й військової техніки проводиться в обсязі, який забезпечує їх надійне використання (бойове застосування) при виконанні поставлених завдань. Для нього, як правило, проводиться необхідне (чергове) технічне обслуговування й додаткові роботи, що забезпечують використання (бойове застосування) озброєння та військової техніки в конкретних умовах обстановки, місцевості, пори року, погоди та доби.

При необхідності створюються додаткові запаси ракет і боєприпасів. Несправні озброєння та техніка, які не можуть бути відремонтовані до початку наступу силами підрозділу, передаються ремонтним силам і засобам старшого командира (начальника).

Під час висування до рубежу переходу в атаку за колоною батальйону прямує замикання, яке встановлює причини зупинок машин, надає допомогу екіпажам (обслугам), механікам-водіям (водіям) в усуненні несправностей, евакує в укриття несправні й легко застряглі машини, які перешкоджають руху колони. Сили та засоби замикання батальйону до ремонту не залучаються, а виходять до рубежу переходу в атаку разом із підрозділами і з початком атаки приступають до виконання завдань у складі ремонтно-евакуаційної (ремонтної) групи.

Після виконання батальйоном бойового завдання проводиться технічне обслуговування озброєння та військової техніки. При цьому в першу чергу здійснюється поповнення боєкомплекту та заправка паливом.

Під час підготовки до маршу проводяться:

- чергове номерне технічне обслуговування озброєння та військової техніки, додаткові роботи, що визначені умовами здійснення маршу;
- виконуються заходи щодо створення необхідного запасу ходу;
- поповнюються до встановлених норм запаси ракет боєприпасів, військово-технічного майна;
- на техніці створюються додаткові запаси пального.

Озброєння та військова техніка, які не можуть бути відремонтовані до початку маршу, передаються силам і засобам старшого начальника.

В умовах імовірної зустрічі з противником, крім того, визначається склад і завдання ремонтно-евакуаційної (ремонтної) групи, пункти технічного спостереження, місця їх розміщення та напрямок переміщення в бою.

Технічне обслуговування озброєння та військової техніки в ході маршу проводиться на привалах і в районах зосередження (відпочинку). На привалах, як правило, проводиться контрольний огляд, усунення виявлених несправностей і дозаправлення паливом із додаткових ємкостей і пересувних засобів заправки.

У районах відпочинку проводиться щоденне технічне обслуговування озброєння та військової техніки із заправкою машин засобами старшого начальника.

Замикання похідної колони батальйону здійснює евакуацію (при наявності евакуаційних засобів) машин, які вийшли з ладу, із маршруту руху, разом із екіпажем (обслугою), механіком-водієм (водієм) визначає причину несправності, характер й обсяг ремонтних робіт, надає допомогу в ремонті (видаються необхідні запасні частини й інструмент, проводиться інструктаж, при необхідності виділяються один або декілька спеціалістів-ремонтників). Робота організується з таким розрахунком, щоб замикання могло прибути в район привалу (відпочинку) разом із батальйоном.

Контрольні запитання

1. Що в себе включає технічне обслуговування?
2. Призначення ремонтно-евакуаційної (ремонтної) групи батальйону?
3. Порядок використання взводу (відділення) технічного забезпечення?
4. Технічне обслуговування озброєння та військової техніки в ході маршу?
5. Яке технічне обслуговування проводиться в районах відпочинку?

ЗАНЯТТЯ 2 Тилове та медичне забезпечення

4.2.1. Тилове забезпечення

Тилове забезпечення батальйону (роти) організується й здійснюється у всіх видах бою (дій) із метою підтримання підрозділів у боєздатному стані й створення їм сприятливих умов для виконання поставлених завдань.

До видів тилового забезпечення належать: матеріальне; інженерно-аеродромне; аеродромно-технічне; медичне; ветеринарне; торгово-побутове; квартирно-експлуатаційне; фінансове.

Командир батальйону (роти) несе відповідальність за своєчасне тилове забезпечення підпорядкованих підрозділів. Він зобов'язаний:

- уживати заходів щодо підтримання техніки тилу в постійній готовності до бойового застосування й швидкого відновлення її при виході з ладу,

забезпечення підрозділів паливом, продовольством, водою й іншими матеріальними засобами;

- організовувати харчування особового складу, його лазнево-пральне обслуговування й своєчасну заміну раніше отриманих предметів речового майна, які прийшли в непридатний стан.

Основою організації тилового забезпечення є рішення командира батальйону (роти) на бій (дії), вказівки та розпорядження з тилового забезпечення старшого командира (начальника).

Під час організації бою командир батальйону (роти) із питань тилового забезпечення вказує:

- розміри та терміни створення запасів пального, продовольства й інших матеріальних засобів, норми їх витрати й порядок підвезення;
- місця розгортання підрозділів тилового забезпечення батальйону та порядок їх переміщення в ході бою (дій);
- місця, час і порядок поповнення підрозділів матеріальними засобами, заправлення військової техніки паливом;
- порядок організації харчування особового складу підрозділів;
- режим споживання води та порядок її підвезення;
- порядок лазнево-прального обслуговування особового складу;
- порядок охорони, оборони й підтримання зв'язку з підрозділами тилового забезпечення, а також вказує райони розміщення (розташування) підрозділів тилу бригади, шляхи маневру, підвозу й евакуації.

У період підготовки до бою (дій) запаси матеріальних засобів у підрозділах накопичуються до встановлених норм.

Тилове забезпечення командир батальйону (роти) організовує через заступника з матеріально-технічного забезпечення (старшину роти) та командирів підрозділів.

У ході бою (дій) командир батальйону (роти) здійснює контроль за втратами та витратами пального, продовольства, інших матеріальних засобів та своєчасною їх доставкою в підрозділи; доповідає командирі бригади (батальйону) про забезпечення батальйону (роти) паливом, іншими матеріальними засобами.

Безпосереднім організатором тилового забезпечення в батальйоні є заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення (у роті – старшина роти). Він несе відповідальність за своєчасне забезпечення підрозділів матеріальними засобами, захист, охорону й оборону підрозділів тилового забезпечення батальйону (роти) та управління ними.

Заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення (старшина роти) зобов'язаний:

- знати завдання батальйону (роти);
- організувати отримання та утримання встановлених запасів матеріальних засобів, розгортання й роботу батальйонних (ротних) пунктів бойового постачання, заправки, продовольчого пункту;

- вживати заходів щодо своєчасного підвезення (подачі, розподілу) у підрозділи запасів матеріальних засобів;
- організувати приготування, доставку та видачу гарячої їжі, а також підвезення й збереження питної води та забезпечення нею особового складу;
- разом із командирами підрозділів забезпечувати заправку техніки паливом;
- підтримувати постійний зв'язок із командирами підрозділів, заступником командира бригади з тилу та доповідати йому й командир батальйону про забезпеченість підрозділів, розміщення та стан підрозділів тилового забезпечення.

У пропозиціях із тилового забезпечення заступник командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення визначає:

- заходи й обсяг робіт із тилового забезпечення при підготовці й у ході ведення майбутнього бою (дій);
- способи виконання заходів із тилового забезпечення;
- місця розгортання, залучені сили та засоби, склад і завдання підрозділів тилового забезпечення;
- місце в бойовому (похідному) порядку підрозділу, порядок збору та використання трофейного майна й матеріальних засобів та інші дані, які необхідні для прийняття рішення командиром батальйону.

Під час бою в батальйоні розгортаються:

- пункт бойового постачання;
- пункт заправлення;
- продовольчий пункт.

У роті під час дій в обороні розгортаються пункт бойового постачання.

Пункт бойового постачання призначений для поповнення підрозділів боєприпасами.

Пункт заправлення призначений для заправки машин паливом.

Продовольчий пункт призначений для приготування гарячої їжі та забезпечення особового складу водою.

Пункт боєпостачання батальйону (роти) створюється за наказом командира підрозділу й призначений для прийняття, зберігання та видачі ракет і боєприпасів у підрозділи, обліку їх надходження і витрати, а також для прийняття й здачі стріляних гільз, тари.

Начальником пункту боєпостачання в батальйоні (роті) призначається командир взводу матеріального забезпечення батальйону (старшина роти) або інша особа за наказом командира батальйону (роти).

Під час бою начальник пункту бойового постачання батальйону організує видачу ракет і боєприпасів за наказом (розпорядженням) командира (начальника штабу) батальйону, начальник пункту бойового постачання роти – за наказом командира роти.

Безпосередня охорона й оборона району (місця) розташування підрозділів тилового забезпечення, створюваних ними пунктів здійснюється, як правило, своїми силами й засобами.

Потреба батальйону (роти) у матеріальних засобах на бій визначається заступником командира батальйону із матеріально-технічного забезпечення (старшим техніком роти), командирами підрозділів із урахуванням встановлених їх витрат та забезпечення запасів у встановлених розмірах до кінця бою. Для поповнення матеріальних засобах оформлюються відповідні заявки.

Організація підвезення ракет і боєприпасів, пального й інших матеріальних засобів, організація пунктів бойового постачання, заправлення, продовольчого пункту батальйону здійснюються заступником командирі батальйону з матеріально-технічного забезпечення (у роті – старшим техніком роти) разом із командирами підрозділів.

Потреба батальйону (роти) у матеріальних засобах забезпечується за рахунок військових запасів і підвозу зі складів бригади. При необхідності, рішенням старшого командира (начальника) у батальйоні можуть створюватися додаткові запаси ракет, боєприпасів, пального й інших матеріальних засобів.

Вони створюються в транспорті батальйону шляхом ущільнення укладки або вивільнення частини транспорту, посилення батальйону додатковими засобами підвезення, накопиченням на створюваних пунктах і в підрозділах. У ході бою встановлені старшим командиром (начальником) норми витрат матеріальних засобів на день бою суворо лімітуються, особливо боєприпасів та пального.

Витрачені запаси ракет, боєприпасів, пального, продовольства й інших матеріальних засобів мають бути поповнені до встановлених норм до кінця дня бою (дій).

Підвезення ракет, боєприпасів, пального, продовольства й інших матеріальних засобів у підрозділи здійснюється за усними заявками командирів рот, окремих взводів і за наказом (розпорядженням) командира (начальника штабу) батальйону.

Поповнення танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) боєприпасами та заправлення їх паливом у ході бою здійснюються безпосередньо в бойових порядках, а під час здійснення маршу – у районах привалів, денного (нічного) відпочинку та після прибуття в призначений район. У разі неможливості підвезення боєприпасів і пального до танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) безпосередньо в бойові порядки, транспортні засоби з боєприпасами й паливом підходять якнайближче до них. Танки, бойові машини піхоти (бронетранспортери) по черзі приховано підходять до місць розташування транспортних засобів для поповнення боєприпасами та заправлення паливом.

Відповідальність за підвезення боєприпасів і пального в підрозділи несе командир взводу матеріального забезпечення, а за своєчасне поповнення боєприпасами та заправлення техніки паливом – командири підрозділів.

Підвезення матеріальних засобів може здійснюватися транспортом бригади до взводу матеріального забезпечення або відразу в підрозділи

батальйону. Підвезення матеріальних засобів від взводу матеріального забезпечення до рот здійснюється транспортом рот. В окремих випадках за вказівкою старшого командира (начальника) для їх підвезення може використовуватися транспорт батальйону.

Доставка боєприпасів механізованим підрозділам під час дій у пішому порядку здійснюється особовим складом з батальйонного пункту боєпостачання.

Поповнення боєприпасами танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) здійснюється в ході бою з відведенням їх у найближче укриття повзводно або окремими машинами, якщо дозволяє обстановка, або безпосередньо в бойових порядках підрозділів.

Військові запаси продовольства утримуються в транспортних засобах взводу матеріального забезпечення батальйону, а непорушний запас продовольства – у речових мішках, танках, бойових машинах піхоти (бронетранспортерах).

Забезпечення особового складу гарячою їжею організується через продовольчий пункт батальйону, як правило, три рази на добу. При неможливості організувати триразове приготування гарячої їжі з дозволу командира бригади (батальйону) особовий склад забезпечується гарячою їжею два рази на добу, при цьому частина продовольчого пайка, яка залишилася, видається продуктами в сухому вигляді.

Приготування, доставку та видачу підрозділам гарячої їжі організує начальник продовольчого пункту відповідно до вказівок заступника командира батальйону з матеріально-технічного забезпечення, який визначає:

- на яку кількість особового складу, для яких підрозділів і до якого часу приготувати їжу;
- порядок доставки (видачі) їжі підрозділам батальйону.

Видачу їжі особовому складу здійснює старшина роти відповідно до вказівок командира роти.

Харчування особового складу організується з таким розрахунком, щоб основне прийняття їжі припадало на години спаду бойової напруги.

Доставка їжі в підрозділи здійснюється висуванням засобів приготування їжі якнайближче до підрозділу в найближче укриття або виділеним від підрозділів для підносу їжі особовим складом.

Постачання води від батальйонного продовольчого пункту здійснюється, як правило, одночасно з доставкою гарячої їжі.

В особливих випадках, з дозволу командира батальйону, приготування їжі може організовуватися безпосередньо в підрозділах батальйону з використанням приданих засобів приготування їжі.

Придані підрозділи (рота, батальйон, дивізіон) харчуються, як правило, через свої продовольчі пункти, а дрібні підрозділи – разом з батальйоном (ротою).

Приготування, видача й прийняття їжі організуються, як правило, поза зонами зараження. У разі змушеної організації харчування в зонах

радіоактивного зараження приготування, видача і прийняття їжі здійснюються:

- при рівні радіації до 1 рад/год у звичайному порядку;
- від 1 до 5 рад/год – у дезактивованих спорудженнях;
- понад 5 рад/год – у дезактивованих спорудженнях закритого типу.

Для приготування їжі в зонах радіоактивного зараження використовуються тільки консервовані і концентровані продукти, а також раціони харчування в герметичній бар'єрній тарі й пакуванні.

У районах, заражених отруйними речовинами, дозволяється готувати й приймати їжу тільки в спеціальних спорудженнях, обладнаних фільтровентиляційними установками. У районах, заражених біологічними засобами, приготування їжі дозволяється тільки після ретельної дезінфекції території, польових кухонь та обладнання, а також повної санітарної обробки особового складу. Продовольство й воду, заражені радіоактивними, отруйними речовинами та біологічними засобами, вживати в їжу забороняється.

Забезпечення підрозділів водою для пиття й господарських потреб здійснюється з пункту водопостачання (водозабірний пункт) батальйону. Використання води з інших джерел забороняється. Вода для приготування їжі в зонах зараження доставляється в герметичних ємкостях.

Видача речового майна та миючих засобів здійснюється виходячи з облікової чисельності особового складу батальйону (роти) за діючими нормами. Миття особового складу здійснюється один раз на тиждень з обов'язковою зміною натільного комплекту білизни та здійснюється в порядку, який встановлюється старшим командиром (начальником). При необхідності здійснюється санітарна обробка особового складу за епідемічними показниками, а також заміна й спеціальна обробка зараженого речового майна.

Підрозділи тилу батальйону розміщуються, як правило, за його бойовими порядками.

Переміщення підрозділів тилу батальйону в ході наступу здійснюється по мірі просування бойових підрозділів із таким розрахунком, щоб не порушувалась безперебійність матеріального забезпечення.

У наступі з ходу під час висування до рубежу розгортання в ротні колони підрозділи тилового забезпечення батальйону прямують за бойовими підрозділами.

За підрозділами другого ешелону батальйону переміщуються пункти бойового постачання, продовольчий та пункт заправлення.

Із початком переслідування противника, який відходить, тил батальйону наближається до підрозділів першого ешелону. У ході переслідування тил батальйону переміщується в повному складі однією колоною безпосередньо за бойовими підрозділами.

Під час підготовки до маршу створюються додаткові запаси пального й проводяться заходи щодо підвищення прохідності транспорту.

Харчування особового складу на марші організується в районах відпочинку, зосередження, а також під час двогодинного привалу.

4.2.2. Медичне забезпечення

Медичне забезпечення в батальйоні (роті) у бойовій обстановці організується з метою розшуку поранених і хворих на полі бою, своєчасного надання їм першої медичної допомоги, збору, вивозу (виносу) їх із поля бою та підготовки до евакуації, а також із метою попередження виникнення та поширення в підрозділах захворювань.

Під час оборони в батальйоні (роті) розгортається медичний пункт(пост).

Медичний пункт батальйону призначений для розшуку, збору й виносу (вивозу) поранених і хворих із рот, надання їм першої медичної та лікарської допомоги, підготовки до подальшої евакуації. Крім того, медичний взвод (пункт) проводить покладені на медичну службу санітарно-протиепідемічні (профілактичні) заходи, медичну розвідку, отримання, зберігання та видачу підрозділам медичного майна.

Медичний пост роти призначений для тимчасового укриття поранених і хворих до появи можливості їх евакуації та надання пораненим і хворим першої медичної допомоги.

Перша медична допомога надається на місці поранення або в найближчому укритті самим військовослужбовцем або його товаришем, стрільцями-санітарами, санітарами та санітарними інструкторами підрозділів, а також особовим складом підрозділів, виділеним для рятувальних робіт і здійснення лікувально-евакуаційних заходів у місцях масового зараження.

Долікарська (фельдшерська) допомога надається в медичних пунктах батальйонів, очолюваних фельдшерами, перша лікарська допомога – у медичній роті (пункті) бригади (полку), а також на медичних пунктах батальйонів, очолюваних лікарями.

Усі медичні підрозділи й частини повинні приймати поранених і хворих, надавати їм необхідну медичну допомогу незалежно від приналежності.

Збір, вивіз (винос) поранених із поля бою до медичного взводу (пункту) батальйону здійснюється з особистою зброєю й протигазами силами та засобами медичного взводу (пункту) батальйону, а за необхідністю – особовим складом і засобами евакуації, які додатково виділяються командиром батальйону.

При наявності в батальйоні значної кількості поранених і хворих у першу чергу евакуації підлягають тяжкопоранені та важкохворі, а також військовослужбовці, які отримали психологічні травми. Легкопоранені, що не мають потреби в госпіталізації, після надання їм медичної допомоги направляються у свої підрозділи.

В обороні медичний пост роти обладнується в укритому місці з урахуванням можливості прихованого виносу (вивозу) поранених і хворих зі взводів, евакуації їх у медичний пункт батальйону.

Медичний пункт батальйону розгортається, як правило, у тильній межі батальйонного району оборони.

У період підготовки до бою (дій) підрозділи та медичний пункт батальйону вивільняються від поранених і хворих.

Із переходом до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником евакуація поранених і хворих організується насамперед

із підрозділів, які ведуть бій, для евакуації використовуються траншеї й ходи сполучення.

У ході бою командири підрозділів, стрільці-санітари, санітарні інструктори та командир медичного взводу (фельдшер) уточнюють втрати й організують надання пораненим і хворим першої медичної допомоги, винос (вивіз) їх з поля бою й евакуацію.

При цьому перша медична допомога надається військовослужбовцям на місці поранення.

Під час організації медичного забезпечення в наступі основна увага приділяється наданню першої медичної допомоги пораненим і хворим, їх збору, виносу (вивозу) й евакуації з поля бою на рубежі спішування під час бою за оволодіння опорними пунктами на передньому краї й у глибині оборони противника.

Під час дій у пішому порядку стрільці-санітари взводів, санітарні інструктори рот, просуваючись за своїми підрозділами, ведуть спостереження за полем бою, відшукують поранених, запам'ятовують місця їх знаходження, надають першу медичну допомогу й зосереджують у найближчих укриттях для подальшої евакуації.

Перша медична допомога пораненим надається безпосередньо на техніці. Поранені й хворі, які мають потребу в першій медичній допомозі та в подальшій евакуації, передаються санітарним інструкторам роти, у медичний пункт батальйону, у тимчасові медичні пункти, розгорнуті на маршруті руху старшим начальником або в місцеві лікувальні установи.

Медичний взвод (пункти) батальйону прямує в колоні в готовності надати допомогу ураженому особовому складу у разі завдання ударів авіацією противника та застосування ним засобів масового ураження.

Контрольні питання

1. Основи організації тилового забезпечення батальйону (роти)?
2. Види тилового забезпечення?
3. Призначення пункту бойового постачання?
4. Організація харчування особового складу?
5. Організація приготування, видачі та прийняття їжі?
6. Для чого призначений медичний пост роти?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тактика / В.В. Вішняков, Г.А. Дробаха, А.А. Каленський, Є.Б. Смірнов.
2. Абрамов К.А., Батеев В.А., Косарин И.В., Терехин И.И. Оценка вариантов защиты танка / Вестник бронетанковой техники. – М.:НТЦ "Информатика", 1991. – № 6. – 68 с.
3. Адгамов А. М. и др. Тактика в боевых примерах. Взвод. М.: Воениздат, 1974. – 163 с.
4. Александров И. НАТО против Югославии: хроника необъявленной войны // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – № 6. – С. 7–11; – № 7. – С. 10-14; – № 8. – С. 6-9.
5. Алешкин Н.В. О методах количественной и качественной оценки сил сторон. // Военная мысль. 1975. – № 10.
6. Алтухов П.К. Основы теории управления войсками. – М.: Воениздат, 1984. – 222 с.
7. Барыкин В.М. Локальные войны на современном этапе. (Характер, содержание, классификация). – Военная мысль М.: Воениздат, 1994. – № 6. – 84 с.
8. Батальонные тактические группы Сухопутных войск США и основы их боевого использования (Перевод). М.: 1986. – 74 с.
9. Битюцков В.И. Потенциал. // БСЭ, – 3-е издание. – М., 1975. – Т. 20. – С. 428-429.
10. Боевой Устав Сухопутных войск. Часть 2. (Батальон, рота). – М.: Воениздат, 1998. – 464 с.
11. Бойовий статут Сухопутних військ. Частина III. Взвод, відділення, танк. – Київ: Видавництво "Варта", 1995. – 235 с.
12. Булгаков В.В. Вооруженный конфликт: формы и способы. – Военная мысль, 2002. – № 1.
13. Баринькин В.М.. Силы специальных операций и способы борьбы с ними. – Военная мысль, 2001. – № 2.
14. Васильев Г. Завершающий этап в операции "Буря в пустыне" // Зарубежное военное обозрение. – 1991. – № 6. – С. 3–13.
15. Виноградов В.А. Характерные черты современных общевойсковых операций // Военная мысль, – 2001 – № 1. – С. 23-27.
16. Військово-політичний, стратегічний, оперативний і тактичний зміст локальних війн і збройних конфліктів / Під загал. ред. В.Б. Толубко. – К.: НАОУ, 2001.

ІНТЕРНЕТ – ПОСИЛАННЯ

1. (<http://library.odetu.edu.ua>)
2. (<http://eprints.library.odetu.edu.ua>)
3. (<http://odetu.edu.ua/institutifakulteti/kafedra-vijskovoyi-pidgotovki/>)

Навчальне електронне видання

ШАНЮК Олег Віталійович

ТАКТИКА

Конспект лекцій

Видавець і виготовлювач

Одеський державний екологічний університет

вул. Львівська, 15, м. Одеса, 65016

тел./факс: (0482) 32-67-35

Е-mail: info@odeku.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 5242 від 08.11.2016